

Mötesbok: Fritidsnämnden (2025-05-21)

Fritidsnämnden

Datum: 2025-05-21

Plats: Esplanaden, Länken 3 trappor, Stadshuset

Kommentar:

Dagordning

Kl. 13.15 Upprop Esplanaden

Behandling av mötesärende

29/25 Val av justerare, godkännande av dagordning och fråga om jäv	3
30/25 Stöd till anläggningar, investering 2025	4
31/25 Stöd till anläggningar, drift samlingslokaler 2025	6
32/25 Verksamhetsuppföljning T1 2025	10
33/25 Motion 25/2024: Konkurrensutsatt driften av Umeå kommuns badverksamhet; Anders Ågren (M), Mattias Larsson (C), Hanna Lundin Jernberg (L) och Veronica Kerr (KD)	26
34/25 Svar på remiss: Reviderad policy och riktlinje för inköps- och upphandlingsverksamhet	31
35/25 Anvisning för hantering av nämndinitiativ	75
36/25 Fritidsnämndens sammanträdestider 2025	87
37/25 Fritidsnämndens sammanträdestider 2026	88
38/25 Information och rapporter maj 2025	91
39/25 Anmälningssärenden/delegationsbeslut maj 2025	103

Tjänsteskrivelse

2025-05-06

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2025/00006

Val av justerare, godkännande av dagordning och fråga om jäv

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att till justerare av dagens protokoll utse Joline Göttfert (M).

att godkänna sammanträdets dagordning.

att till protokollet notera att ingen person är jävig.

Ärendebeskrivning

Eventuella ändringar i nämndens föredragningslista noteras. En jävig person får varken delta i handläggningen av ärendet eller närvara vid nämndens hantering av ärendet.

Beredningsansvariga

Elisabeth Anttu, nämndsekreterare

Stefan Hildingsson
Fritidsdirektör

Elisabeth Anttu
Nämndsekreterare

Tjänsteskrivelse

2025-05-09

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2025/00022

Stöd till anläggningar, investering 2025

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att fördela *Stöd till anläggningar* med inriktningen *investering* enligt bifogad bilaga.

Ärendebeskrivning

Investeringsstödet syftar till att skapa förutsättningar för nybyggnad och reparation av föreningsägda lokaler och anläggningar. Prioriterade områden är bland annat miljöförbättringar, energisparåtgärder, tillgänglighet, utveckling av barn- och ungdomsverksamhet samt ökat nyttjande av lokal och anläggning.

Budgeten för 2025:	1 980 593 kr
Fördelat belopp:	1 860 863 kr
Beviljat på delegation:	79 770 kr
Kvar att fördela:	39 960 kr
Omfördelat stöd:	300 000 kr
Ej rekvirerat bidrag:	250 000 kr
Kvar att fördela:	589 960 kr
I denna fördelning:	250 000 kr
Kvar att fördela:	339 960 kr

Beslutsunderlag

Bilaga FN Stöd till anläggningar, investering

Beredningsansvariga

Ida Odeblom, fritidskonsulent

Beslutet ska skickas till

Sökande föreningar

Monica Svonni
Verksamhetschef Föreningsbyrå/stab

Ida Odeblom
Fritidskonsulent

Investeringsbidrag 2025

Budgeten för 2025	1 980 593
Fördelat belopp	1 860 863
Beviljat på delegation	79 770
Kvar att fördela	39 960 kr
Omfördelat stöd till lokalhyra	300 000
Ej rekvirerat bidrag	250 000
Kvar att fördela	589 960
I denna fördelning	250 000
Kvar att fördela	339 960

Förening	Projekt	Verksamhet	Prio område	Kostnader	Ansökt	Beslut	Kommentar
Umeå Kanotklubb	Förråd	Kajak	Byggande	300 000	150 000	150 000	Utveckla verksamheten
Bullmarks bangolfklubb	Klubbhus	Bangolf	Byggande	278 500	100 000	100 000	Inkludering
Summa						250 000	
Budget	589 960						
Fördelat	250 000						
Kvar att fördela 2025	339 960						

Tjänsteskrivelse

2025-05-06

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2025/00017

Stöd till anläggningar, drift samlingslokaler 2025

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att fördela *Stöd till anläggningar* med inriktningen *drift samlingslokaler* enligt bifogad bilaga.

att kvarstående medel omfördelas till *Stöd till anläggningar, investering*.

Ärendebeskrivning

Stöd till anläggningar, drift samlingslokaler, syftar till att stötta ideella föreningar som äger och driver samlingslokaler inom kommunen. Dessa samlingslokaler kan ses som komplement till kommunala anläggningar och stödet avser täcka delar av driftskostnaderna.

Stödet till samlingslokaler stöttar de ytor som löpande kan hyras av föreningar och allmänhet. Ytor som hyrs ut till enskild hyresgäst medräknas ej. För ytor som hyrs ut till enskild hyresgäst på dagtid, t.ex. till skolverksamhet, och sedan hyrs ut till föreningar och allmänhet på kvällar och helger görs ett avdrag.

Föreningar som driver samlingslokaler för uthyrning till föreningar, grupper och privatpersoner är viktiga för att säkerställa ett utbud av kultur- och fritidsaktiviteter i hela kommunen, framför allt i kommunens ytterområden.

Budget för 2025 är 1 126 968 kr.

I förslaget fördelas 1 125 882 kr.

Kvarstående medel 1 086 kr omfördelas till Stöd till anläggningar, investering.

Beslutsunderlag

Bilaga Stöd till anläggningar, drift samlingslokaler 2025

Beredningsansvariga

Eva Lindgren, fritidskonsulent

2 av 2

Tjänsteskrivelse

Dnr: FN-2025/00017

Beslutet ska skickas till

Föreningsbyrå

Sökande föreningar

Monica Svonni

Verksamhetschef Föreningsbyrå/stab

Eva Maria Birgitta Lindgren

Fritidskonsulent

Stöd till anläggningar, drift samlingslokaler 2025

Förening	Andel uthyrningsbar yta 2024	Bidragsgrund- ande driftkostnad 2024	Bidragsgrund- ande drift minus 50% skola	Grundbidrag	Kostnads- baserat bidrag, 43,5 %*	Grundbidrag + kostnadsbaserat bidrag Förslag 2025	Beslut 2024
Ansmarks Bygdegårdsförening	1,	35 702		6 000	15 530	21 530	25 016
Anumarks Bygdegårdsförening	1,	28 608		6 000	12 444	18 444	18 903
Bjenbergs Bygdegårdsförening	0,95	50 207		6 000	21 840	27 840	26 357
Botsmarks Bygdegårdsförening	0,98	84 862		6 000	36 915	42 915	23 573
Brattby-Gubböle IF	1,	73 365		6 000	31 914	37 914	31 949
Bullmarks Bygdegård "Smidjan"	1,	18 517		6 000	8 055	14 055	11 997
Djäkneböle Idrotts/fritidsförening	0,96	41 830		6 000	18 196	24 196	29 247
Furunäs/Bullmarks IK	NY	-		-		AVSLAG	
Fällforsåns Byaförening	1,	32 411		6 000	14 099	20 099	18 301
Föreningen Bodbyn	1,	31 713		6 000	13 795	19 795	19 235
Gravmarkbygdens byalag	1,	69 615		6 000	30 283	36 283	38 713
Gunnismark Hembygdsförening	0,99	21 135		6 000	9 194	15 194	15 385
Hissjö Bygdegårdsförening	1,	84 489	42 245	6 000	18 376	24 376	40 252
Håkmars Hembygdsförening	1,	55 052		6 000	23 948	29 948	36 102
Hörneå Bygdegårdsförening	1,	38 668		6 000	16 821	22 821	25 349
Hössjöortens Bygdegårdsförening	EJ SÖKT	-		-	-	-	26 429
Innertavle Bygdegårdsförening	0,97	88 007		6 000	38 283	44 283	30 239
Kasamarks Bygdegårds och idrottsförening	0,84	469 701	234 851	6 000	102 160	108 160	49 035
Kassjö Intresse o Bygdegårdsförening	0,92	65 139		6 000	28 336	34 336	37 561
Klabböle IF	0,97	40 631		6 000	17 675	23 675	28 497
Kroksjö Byalag	0,79	28 901		6 000	12 572	18 572	20 834
Mickelsträsk Bygdegårdsförening	0,94	37 130		6 000	16 152	22 152	25 964
Norrbyns Intresseförening	1,	68 694		6 000	29 882	35 882	27 806
Norrfors Byastuguförening	1,	37 345		6 000	16 245	22 245	23 895
Norrmjöle Bygdegårdsförening	1,	53 529		6 000	23 285	29 285	30 092

Förening	Andel uthyrningsbar yta 2024	Bidragsgrundande driftkostnad 2024	Bidragsgrundande drift minus 50% skola	Grundbidrag	Kostnadsbaserat bidrag, 43,5 %*	Grundbidrag + kostnadsbaserat bidrag Förslag 2025	Beslut 2024
Rödåsels Bygdegårdsförening	EJ SÖKT	-	-	-	-	-	26 320
Skravelsjö Fritidsförening	NY	-	-	-	-	AVSLAG	
Stiftelsen Klippan	1,	66 436	33 218	6 000	14 450	20 450	21 049
Stöcksjö Bygdegårdsförening	1,	38 267		6 000	16 646	22 646	20 337
Sunnantorp-Västansjös Bygdegårdsförening	1,	26 363		6 000	11 468	17 468	17 362
Sävar Hembygdsförening	0,93	35 296		6 000	15 354	21 354	22 722
Sörfors Intresse-/bygdegårdsförening	1,	45 061		6 000	19 602	25 602	20 559
Sörmjölle Bygdegårdsförening	0,86	61 936		6 000	26 942	32 942	36 626
Tavelsjö Bygdegårdsförening	1,	74 898		6 000	32 581	38 581	24 612
Tegs Byagårdsförening	0,88	47 989		6 000	20 875	26 875	28 810
Trehörningens Byaförening	1,	38 004		6 000	16 532	22 532	26 158
Tväråmarks Rotes Byggnadsförening	1,	23 864		6 000	10 381	16 381	20 640
Umeå Barnensdagsförening	1,	56 826		6 000	24 719	30 719	28 866
Umeå Nykterhetsvänners Byggnadsförening	0,41	117 875		6 000	51 276	57 276	57 684
Västerbacka-Långvikens Skolhusförening	1,	24 391		6 000	10 610	16 610	16 535
Yttertavle Bygdegårdsförening	1,	49 400		6 000	21 489	27 489	30 770
Åtråskbygdens Bygdegårdsförening	1,	63 658		6 000	27 691	33 691	33 941
Ängersjö Bygdegårdsförening	1,	35 100		6 000	15 269	21 269	18 505
				234 000	891 882	1 125 882	1 112 224

Avslagen motiveras med att föreningarna inte tillhör någon av Våra gårdar, Bygdegårdarnas riksförbund eller Folkets hus-rörelsen samt att kommunen via detta stöd redan stöttar samlingslokaler i samma geografiska område.

Not:
* 2024: 46% av den bidragsgrundande driftskostnaden
**2024: 1 114 000 kr att fördela

Kultur:	465 600
Fritid:	661 368
Totalt**:	1 126 968

Tjänsteskrivelse

2025-05-13

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2025/00010

Verksamhetsuppföljning T1 2025

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att godkänna fritidsnämndens rapport till kommunstyrelsen för perioden januari till april 2025

att godkänna fritidsnämndens rapport för perioden januari till april 2025

att godkänna uppföljning av internkontrollplan för perioden januari till april 2025

att den interna styrningen och kontrollen är ändamålsenlig och tillräcklig

att paragrafen justeras omedelbart.

Ärendebeskrivning

Fritidsförvaltningen har upprättat en förenklad rapport till kommunstyrelsen för perioden januari till april enligt beslutade anvisningar för verksamhetsuppföljning. Rapporten innehåller information om nämndens personalförhållanden samt ekonomiskt resultat och prognos.

Utöver den rapporten har förvaltningen upprättat en rapport till fritidsnämnden med information om verksamheternas genomförande av grunduppdraget, prioriteringar under 2025, väsentliga händelser, arbete med fokusområden samt uppföljning av tilläggsuppdrag.

Förvaltningen har även följt upp aktiviteter i fritidsnämndens riskanalys och internkontrollplan för perioden januari till april.

Beslutsunderlag

KS-2024/01101 Fritidsnämndens rapport till kommunstyrelsen för perioden januari till april 2025

Fritidsnämndens rapport för perioden januari till april 2025

Fritidsnämndens riskanalys och internkontrollplan uppföljning T1 2025

Tjänsteskrivelse

Dnr: FN-2025/00010

Beredningsansvariga

Monia Sundelin, controller

Björn Söderbäck, HR-chef

Monica Svonni, verksamhetschef Föreningsbyrå/stab

Beslutet ska skickas till

KS diarium och SLK ekonomi och styrning (ksrapportering@umea.se)

Märks KS-2024/01101 Fritidsnämndens rapport till kommunstyrelsen för perioden januari till april (ska vara i Wordformat)

Stefan Hildingsson
Fritidsdirektör

Monia Sundelin
Controller

Fritidsnämndens rapport till KS, januari–april 2025

Personaluppföljning

Personalpolitiska mål

Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.

Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.

Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.

Åtgärder och viktig utveckling/viktiga händelser inom målområdena

Kompetensförsörjning och attraktiv arbetsgivare (mål 5)

Fritidsnämnden har i enlighet med tidigare rapporteringar inga stora utmaningar kopplat till kompetensförsörjning. Generellt genererar förvaltningens rekryteringar ett gott kandidatunderlag, med några få undantag. Likt tidigare rapportering ligger förvaltningens utmaningar i att det saknas utbildningar inom badbranschen samt fritidsledarutbildning. Driften rapporterar att de som tidigare har vissa utmaningar att konkurrera med privata aktörer samt att kvälls- och helgarbete även utgör en viss utmaning vid rekrytering. Föreningsbyrån har för perioden inte haft några rekryteringar och har generellt låg omsättning och ett gott kandidatunderlag.

Det generellt goda kandidatunderlaget vittnar bland annat om en hög attraktivitet för fritidsförvaltningen som arbetsgivare.

Ledarskap (mål 6)

Samtliga chefer inom fritidsnämnden har färre än 30 medarbetare vilket är en av grundförutsättningarna för att kunna tillämpa ett engagerat närvarande ledarskap. Inom förvaltningen träffas samtliga chefer regelbundet vid ett chefsforum där aktuella ämnen hanteras med fokus på dialog och erfarenhetsutbyte. HR träffar även samtliga ledningsgrupper inför respektive tertialuppföljning för att tillsammans skapa bättre förutsättningar både för ledarskap, arbetsmiljö och sjukfrånvaro.

Friskfaktorer (mål 7)

Fritidsnämndens fokus för arbetet med friskfaktorer syftar till ett gott arbete kring tidiga insatser och en aktiv rehabilitering. Nämndens bedömning är att arbetet är systematiskt och

Fritidsnämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–april 2025

[2025-05-13]

välfungerande trots att nämnden inte möter målen för sjukfrånvaro eller andel långtidsfriska. En stor anledning till den förhöjda sjukfrånvaron är de många och långa virusrelaterade sjukdomstillfällen vi ser. Det är en trend som varit tydlig under den första perioden på året, framför allt för nämnder och enheter med begränsade eller ingen möjlighet till distansarbete. Detta påverkar även andelen långtidsfriska. Inom nämnden finns också en förhöjd andel långtidssjuka. Dock ser vi tydligt att den absoluta majoriteten av nämndens långtidsärenden ej är direkt arbetsrelaterade.

Resultatmått	Målvärde 2025	Utfall jan–april 2025			Utfall jan–april 2024		
		kvinnor	Män	totalt	kvinnor	män	totalt
Sjukfrånvaro, totalt i procent av anställdas sammanlagda ordinarie arbetstid	4,0	5,9	6,6	6,3	4,8	4,8	4,8
Andel långtidsfriska (%)	70	62	64	63	58	64	61
Andel heltidsanställda (%)	90	87	89	88	88	89	89

Ekonomiuppföljning

Budgetavvikelse, åtgärder och årsprognos

Fritidsnämndens budgetavvikelse för perioden januari till april är +0,9 mnkr. Intäkterna har ett lägre utfall (27,9 mnkr) än föregående år (29,0 mnkr) men visar ändå ett överskott mot budget på +0,4 mnkr. Det lägre utfallet beror främst på färre besökare till badanläggningarna och därav mindre intäkter. Badverksamhetens intäkter avviker -1,0 mnkr mot budget, men perioden januari–april är bra intäktsmånader för övriga inomhusanläggningar varför fritidsnämndens totala intäkter ändå överskrider budget.

Kostnaderna har ett något högre utfall (-80,1 mnkr) än föregående år (-79,2 mnkr) men har en positiv budgetavvikelse på +0,5 mnkr. Detta beror främst på säsongsvariationer där kostnader för utomhusanläggningar och kalkning av sjö och våtmark inte har upparbetats ännu. Fritidsnämnden har ett visst överskott mot budget gällande personalkostnader då alla tjänster inte har varit tillsatta under perioden. Vissa projekt har överskott per april, men kostnader kommer upparbetas under året och projekten påverkar därmed inte årsprognosen. Kostnader som överskrider budget är främst lokalhyra, fjärrvärme samt service/underhåll av belysning på flertalet idrotts- och fritidsanläggningar.

Fritidsnämndens årsprognos för budgetavvikelse är -1,0 mnkr. Budgetavvikelsen på intäkter bedöms bli -1,7 mnkr varav underskott på badanläggningarna och överskott på övriga idrotts- och fritidsanläggningar. Budgetavvikelsen på kostnader bedöms till +0,7 mnkr och avser överskott mot budget främst på personalkostnader, föreningsstöd och utvecklingsprojekt. Prognosen dras ner av höga kostnader för lokalhyra.

Inom fritidsnämndens verksamheter är det baden som har negativ årsprognos. Övriga verksamheter har plus- eller nollprognos. Inom badverksamheten görs åtgärder för att minska den negativa avvikelsen. De kostnader som verksamheten själv råder över, till exempel bemanning och löpande driftkostnader, ses över och beräknas göra ett överskott.

Fritid bads prognos är -3,5 mnkr (intäkter -2,8 mnkr, Navets hyra till Inab -2,8 mnkr, övriga kostnader +2,1 mnkr). Fritid unga har en noll-prognos. Fritid drifts prognos är +0,9 mnkr (överskott på intäkter och personalkostnader). Föreningsbyrå/stab har en prognos på +1,0 mnkr (överskott på föreningsstöd, personalkostnader samt intäkter från uthyrningslokaler). Budgeten för vissa övergripande poster för hela nämnden bedöms inte upparbetas helt och har en prognos på +0,6 mnkr.

Fritidsnämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–april 2025

[2025-05-13]

(mnkr med en decimal)	Budget jan–apr 2025	Utfall jan–apr 2025	Budget-avvikelse jan–apr 2025	Budget-avvikelse jan–apr 2024	Budget helår 2025	Prognos helår 2025	Årsprognos budget-avvikelse 2025
Verksamhetens intäkter	27,5	27,9	0,4	2,7	80,7	79,0	-1,7
Verksamhetens kostnader	-80,7	-80,1	0,5	0,1	-239,3	-238,6	0,7
Verksamhetens nettokostnader	-53,2	-52,2	0,9	2,9	-158,7	-159,6	-1,0

Investeringar

Av årsbudgeten som är på -18,0 mnkr har -1,8 mnkr nyttjats hittills. Utfallet består av reinvesteringar av maskiner och fordon. Verksamheterna har upprättat utbytesplaner för sina reinvesteringar av fordon, utrustning och inventarier. Leveranstiden för dyrare fordon har blivit betydligt längre de senaste åren vilket kan leda till eftersläpning och att utbytesplanerna inte kan efterlevas helt.

Upphandling pågår för utbyte av två konstgräs (i Sävar och Holmsund) och arbetet med ny brygglösning på Norrbyskär fortlöper under året. Fritidsnämndens årsbudget beräknas nyttjas helt under året.

(mnkr med en decimal)	Budget 30 april 2025	Utfall 30 april 2025	Budget-avvikelse 30 april 2025	Utfall helår 2024	Budget helår 2025	Prognos helår 2025	Årsprognos budgetavvikelse 2025
Verksamhetens nettoinvesteringar	-5,2	-1,8	3,4	-13,1	-18,0	-18,0	0

Fritidsnämndens rapport, januari–april 2025

Grunduppdrag

Fritidsnämndens genomförande av grunduppdraget utförs av fritidsförvaltningen. Nämnden beslutar årligen om förvaltningens kvalitetsdeklarationer och servicenivåer vilka beskriver hur grunduppdraget ska utföras.

Bedömningen av grunduppdragets uppfyllelse anses vara till hög grad uppnådd inom alla av fritidsnämndens verksamhetsområden.

Avdelning Bad ska

- möjliggöra ett jämlikt fritidsutbud
- erbjuda simundervisning
- möjliggöra badupplevelser
- erbjuda friskvård
- fördela, boka och ge tillträde till lokaler och anläggningar
- drifta lokaler och anläggningar för idrotts- och fritidsaktiviteter.

Under perioden har verksamheten och anläggningarna bedrivits enligt plan.

Ett arbete har inletts för att identifiera och formulera fokusområden för avdelningen vilket har bidragit till stärkta rutiner samt en fördjupad dialog om service, trygghet, städnivåer och kundernas upplevelse av verksamheten (STAR). Parallellt pågår ett utvecklingsarbete för att förbättra simundervisningen vid Navet. Inom ramen för seniorsatsningen har en gemensam seniordag genomförts på Nolia med goda resultat.

Vallabadet och Sävar simhall har haft ett högre besöksantal jämfört med motsvarande period 2024 medan de större anläggningarna, Navet och Storsjöhallen, uppvisat ett lägre antal besökare och minskade intäkter under det första tertialet.

Ett översynsarbete av föreningstaxorna är påbörjat då dessa inte har reviderats under perioden 2017–2024.

Avdelning Drift ska

- möjliggöra ett jämlikt fritidsutbud
- sköta driften av lokaler och anläggningar för idrotts och fritidsaktiviteter
- sköta driften av friluftsliv, spontanytor och rekreation
- ge tillträde till lokaler och anläggningar
- samverka med andra aktörer för att möjliggöra större evenemang

- skapa förutsättningar för kostnadsfria aktiviteter riktade till barn och unga.

Samtliga anläggningar har varit öppna i enlighet med de fastställda servicenivåerna.

Under tertialens senare del har allmänhetens tillgång till anläggningarna utökats i takt med att bokningarna från föreningslivet minskat.

Utesäsongen för snö- och isverksamheter avslutades något tidigare än normalt medan konstgräsplanerna kunde tas i bruk tidigare än vanligt på grund av den milda våren.

Kylanläggningen vid Nolia har ännu inte uppnått full kyleffekt vilket har lett till vissa driftstörningar. Förbättringar förväntas vara på plats inför nästa säsong.

Ombyggnationer och renoveringar har till viss del begränsat tillgången till vissa anläggningar, dock i mindre omfattning jämfört med föregående år. Arbetet med att anpassa de lokaler som förvärvades av Thorengruppen AB under föregående år för kommunal drift har fortsatt enligt plan.

Ett avtal har skrivits med en förening i Holmsund som ansvarar för driften av Omberget. Anläggningen har haft fler besökare än på många år vilket tyder på ett ökat intresse och engagemang i området. Friidrottshallen har under perioden nyttjats till firandet av Eid med cirka 3 000 deltagande personer.

Föreningsbyrån ska

- möjliggöra ett jämlikt fritidsutbud
- handlägga kommunens föreningsbidrag
- erbjuda rådgivning och samverka kring föreningsfrågor
- handlägga ansökningar om lotteritillstånd
- fördela, boka och ge tillträde till lokaler och anläggningar.

Under det första tertialet har fritidsnämnden fattat beslut om ett flertal verksamhetsstöd, inklusive stöd till prioriterade grupper, stöd kopplat till rättighetsfrågor, stöd för lokalhyra och anläggningar, aktivitetsstöd, utvecklingsstöd samt stöd till gratis lovaktiviteter. Dessa insatser utgör grunden för nämndens uppdrag och är centrala för att möjliggöra ett brett utbud av fritidsaktiviteter inom hela Umeå kommun.

Föreningsbyrån har därutöver genomfört ett antal rådgivande insatser, bland annat digitala informationsmöten om kommunens bidrags- och bokningssystem, deltagit i en delaktighetsträff med unga från nationella minoriteter samt informerat om sin verksamhet vid Seniortorget. Inom ramen för samverkansgruppen FIKA (Fritid, Integration och Kultur för Alla) har aktiviteter som simskola, cykelskola och samtalstillfället *Vi pratar om Fritid*

genomförts. Ett arbete med statistik har påbörjats, där fokus är bokningsbara anläggningar samt bidrag till föreningslivet.

Umeå kommun arbetar tillsammans med polisen och flera andra myndigheter mot brottslighet genom så kallad *lokal operativ samverkan* (LOS). Samverkansforumet ska motverka och förhindra kriminell etablering och organiserad brottslighet med hjälp av flera olika myndigheters kunskap, information och lagliga befogenheter. Föreningsbyrån deltar utifrån att fritidsnämnden årligen ger stora bidrag till föreningslivet.

Fritidsnämnden delar årligen ut stipendier i syfte att uppmärksamma och visa uppskattning för värdefulla insatser inom ideellt ledarskap, föreningsengagemang samt idrottsliga prestationer under det gångna året. Årets stipendiater är personer som utmärkt sig speciellt under 2024 eller de som arbetat i det tysta i många år. Stipendiaterna uppmärksammades i samband med en Björklövenmatch på Visionite arena. Förutom äran får stipendiaterna även 10 000kr. 2025 års stipendiater är:

- Emelie Ohlin – Umeå Power
- Johan Nygren – Umeå Curlingklubb
- Malin Bergström – Holmsundsgymnasterna
- Helena Lewandowska – KFUM Umeå
- Ola Hedblom och Hüseyin Günes – Umeå boxningsklubb

Avdelning Unga ska

- utgå från målgruppens självupplevda behov i planering av verksamheten
- skapa förutsättningar för målgruppens delaktighet och möjlighet till medskapande
- erbjuda trygga och drogfria mötesplatser
- erbjuda lovaktiviteter för målgruppen unga
- erbjuda kostnadsfria aktiviteter för målgruppen unga
- erbjuda fritidsaktiviteter till låg eller ingen kostnad för målgruppen inom Fritid för alla
- samverka med andra aktörer såsom exempelvis skola, socialtjänst, polis, föreningar och studieförbund i syfte att nå våra mål.

Under perioden har Fritid unga genomfört cirka 1 050 kvällsöppna mötestillfällen inom den öppna verksamheten. Samtliga tillfällen har varit kostnadsfria och utformats i samverkan med besökarna som själva varit delaktiga i planering och genomförande av aktiviteter. Mötesplatserna har erbjudit en trygg och drogfri miljö.

Under sportlovet och påsklovet erbjöds kostnadsfria lovaktiviteter både inom ramen för ordinarie verksamhet och genom satsningen på gratis lovaktiviteter. Verksamheten *Fritid för alla* har genomfört cirka 30 aktiviteter under perioden.

Samverkan med andra parter är viktigt och har skett både planerat och spontant med skola, socialtjänst och polis, dels genom det strukturerade SSPF-arbetet (Skola, Socialtjänst, Polis och Fritid), dels genom löpande kontakter och gemensamma insatser mellan verksamheterna.

Ett arbete pågår med att utveckla en medlemsapp för besökare på fritidsgårdarna. Syftet är att stärka tryggheten i verksamheten samt att underlätta för unga att ta del av information om aktiviteter och utbud. Parallellt genomförs ett samarbete med en kommunikationsbyrå för att ta fram innehåll till en kampanj som syftar till att stärka bilden av fritidsgårdarna och synliggöra det breda utbud som erbjuds. Kampanjen kommer att rikta sig till två målgrupper – dels barn och unga, som är den primära målgruppen för verksamheten, dels föräldrar, som bedöms vara en viktig kanal för att nå ut till och öka kännedomen om fritidsgårdarnas verksamhet.

Prioriteringar 2025

Fritidsnämnden beslutade i sin verksamhetsplan 2025 om ett antal prioriteringar.

Arbeta med vandringsleder och friluftsliv där fokus är att rusta upp och drifta Grössjöns friluftsområde. Även att statushöja friluftsbad, vandringsleder, grillplatser och motionsspår.

Under tertial 1 har arbetet med upprustning av Grössjön påbörjats genom att bygga en ny entré. Planeringen för statushöjning, enligt ovan, har genomförts och en budget har upprättats i enlighet med denna.

Inom ramen för att Umeå ska växa tryggt och säkert (UVTS) prioriteras samverkan med föreningslivet, ha fortsatt fokus på "På ungas hemmaplan" samt förstärka arbetet med gratis lovaktiviteter.

Med UVTS-stödet vill fritidsnämnden samverka med föreningslivet genom att stärka det arbete som redan görs men även stötta föreningar som utöver sitt huvuduppdrag vill ta ett större socialt och förebyggande ansvar, arbeta uppsökande och nå ut till barn och unga som ännu inte är aktiva i föreningar. Inom ramen för stödet har Föreningsbyrån genomfört en lokaldialog på Mariehem i april.

Arbetet med *På ungas hemmaplan* går enligt plan och i dagsläget är det tio ungdomar i åldern 14–20 år med i projektet från både Ersboda ungdomens hus och Athena fritidsgård.

Under perioden har det genomförts gratis lovaktiviteter på både sport- och påsklovet inom alla nämndens verksamheter. Ett nytt inriktningsbeslut har också fattats där det införts gratis bad på Umelagun under hela sommarlovet med *Händer på lovet-kortet*. Sedan tidigare har de andra utomhusbaden redan haft gratis bad under hela sommarlovet.

Genomlys alla bidragsberättigade föreningar i Umeå kommun.

Under 2025 genomför Föreningsbyrån en granskning av alla ideella bidragsberättigade föreningar. Syftet är att säkerställa att föreningar i kommunen vilar på en demokratisk grund och följer de krav som ställs för att få kommunalt stöd. Samtidigt strävar Umeå kommun att säkerställa en korrekt användning av kommunala bidrag samt att motverka välfärdsbrott.

Föreningsbyrån har under perioden skapat en aktivitetsplan och underlag för granskningen samt påbörjat genomlysningen av ett antal föreningar.

Program för hållbar landsbygdsutveckling: Förvaltningen kommer på respektive avdelning ta fram åtgärder i aktivitetsplanerna där det framgår vilka prioriteringar som ska genomföras under 2025.

Förvaltningen har inlett arbetet med att ta fram en aktivitetsplan som ska konkretisera åtgärder för de kommande åren inom ramen för det aktuella programmet.

Program för tillgänglighet: Förvaltningen kommer på respektive avdelning ta fram åtgärder i aktivitetsplanerna där det framgår vilka prioriteringar som ska genomföras under 2025.

Arbetet är påbörjat.

Verksamhetens utveckling och väsentliga händelser

Inom badverksamheten har två allvarliga tillbud inträffat under perioden. Vid båda tillfällena har verksamheten agerat enligt gällande rutiner och regelverk.

Hemgårdens bad och gym kommer att stängas för renovering vilket har initierat ett arbete kring hur verksamheten ska hanteras och anpassas under renoveringsperioden.

En omfattande renovering av anläggningen Hippologum har förberetts och dialog har förts med den förening vars verksamhet kommer att påverkas av arbetet.

Under det första tertialet har samverkan med Kulturskolan ägt rum avseende utformningen av Hamnmagasinet lokaler. Arbetet har skett i nära samarbete med Fastighet och anlidade arkitekter.

Förvaltningen har, tillsammans med interna och externa parter, påbörjat arbetet med att utveckla ett aktivitetsfält på Nydala med arbetsnamnet *Umeå Summer Zone*, inspirerat av ett liknande initiativ i Uppsala. Informationsmöten och arbetsgruppträffar har genomförts med

målsättningen att starta en pilotverksamhet sommaren 2025 och ha en fullt utvecklad verksamhet från 2026 och framåt. Syftet är att skapa en trygg, inkluderande och levande aktivitetsyta för alla åldrar, som erbjuder en samlad plats för meningsfulla sommarlovsaktiviteter samt främjar engagemang från det lokala samhället genom samarbete med föreningar, organisationer och näringsliv.

Inför SM-veckan 2026 pågår arbetet och beslut har fattats om vilka idrotter som kommer att ingå i arrangemanget.

Fokusområden

Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Gratis lovaktiviteter utgör en samverkan mellan Fritid och Kultur med syftet att skapa ett brett och inkluderande utbud av aktiviteter för barn och unga under skolledigheten. Under perioden har Föreningsbyrån fördelat bidrag kopplade till sport- och påsklovet samt inlett planeringsarbetet inför sommarlovet och Händer på lovet-kortet. Under påsk- och sportlov arrangerade även Fritid unga ett stort antal riktade aktiviteter för att ge en större möjlighet till meningsfulla aktiviteter. Allt från disco, tjejkvällar och LAN till pulkåkning och grillning.

Mötesplatserna, som är geografiskt utspridda inom Umeå kommun, har erbjudit kostnadsfria och meningsfulla aktiviteter för kommunens unga. Utöver den ordinarie verksamheten har även riktade insatser genomförts i anslutning till skoldagens slut med syfte att nå unga som inte har möjlighet att delta i kvällsverksamhet.

Förvaltningen har också varit aktiv i flera samverkansforum tillsammans med bland andra Umebrå, Polis och socialtjänst i syfte att gemensamt främja trygghet och inkludering för barn och unga i kommunen.

Barns uppväxtvillkor

Fritidsnämnden deltar i ett projekt inom ramen för Internationellt centrum för lokal demokrati (ICLD) med fokus på att stärka ungdomars delaktighet och demokratiska inflytande. Projektet fortlöper enligt fastställd plan och projektledaren har under det första tertialet lämnat en avrapportering till fritidsnämnden.

Kommunens badverksamhet utgör en viktig resurs för spontan aktivitet och rörelsegädje. Badplatserna är strategiskt placerade för att skapa närhet och tillgänglighet för kommunens invånare vilket främjar både folkhälsa och simkunnighet. I samverkan med skolan har kontinuerlig uppföljning genomförts för att ta del av elevernas upplevelser av

simundervisningen med syftet att genom återkoppling och dialog vidareutveckla undervisningens kvalitet.

Utvecklingsstöd har under perioden beviljats till föreningar för att möjliggöra öppen och kostnadsfri drop-in-verksamhet för barn och unga. Dessa insatser är viktiga då de bidrar till jämlik tillgång till fritidsaktiviteter.

Umeå kommun har ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Fritidsbanken där fritidsnämnden ansvarar för avtalet. Under perioden har styrgruppen haft ett möte med fokus på fortsatt värdeskapande för medborgarna samt planering inför ett nytt avtal då nuvarande löper ut den 31 december 2025. Fritidsbanken deltog även vid fritidsnämndens sammanträde i april för att redovisa årsrapporten. Ett nära samarbete har etablerats mellan Fritidsbanken och Fritid unga, exempelvis i samband med arrangemanget Snowjam där deltagarna erbjöds kostnadsfri utlåning av utrustning.

Fritid drift har bidragit till tillgången av gratis spontanytor och friluftsområden genom att hålla skidspår, isbanor och till viss del allmänhetens tider i anläggningar tillgängliga. Fritidsnämndens subvention av lokaler och anläggningar har varit en viktig förutsättning för föreningslivets verksamhet.

Mötesplatserna inom Fritid unga har under perioden nyttjat idrottshallar för att främja rörelseglädje genom exempelvis fri lek, drop-in-fotboll och spontana aktiviteter. Bordtennis har varit särskilt populärt med både spontana inslag och arrangerade event.

Verksamheten *Marsha* har fortsatt vara en viktig mötesplats för HBTQI-ungdomar och erbjuder en trygg, inkluderande miljö där unga ges möjlighet att växa i sig själva och delta i ett sammanhang präglad av acceptans och delaktighet.

Boende och bebyggelsemiljö

Inom Fritid bads seniorsatsning har insatser under det första tertialet bidragit till att skapa viktiga mötesplatser och sociala sammanhang för den äldre delen av befolkningen.

Fritid unga har fortsatt arbetet med att upprätthålla närhet mellan mötesplatser och samverkande skolor vilket är i linje med befolkningsprognosen som pekar på att målgruppens storlek kommer att vara relativt stabil medan den geografiska fördelningen mellan stadsdelarna förväntas förändras över tid.

Fritid drift har under perioden erbjudit subventionerade lokaler och anläggningar med god tillgänglighet och ändamålsenliga öppettider i samtliga geografiska områden.

Inom ramen för stöd till anläggningar har bidrag beviljats till föreningslivet i syfte att möjliggöra öppna och rörelserika aktivitetssytor för allmänheten.

Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige

Uppdrag	Status jan–april	Motivering/kommentar
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.	Genomfört	Uppdraget avrapporterat till fritidsnämnden under hösten 2024. Inget behov av handlingsplan för fritidsnämnden kopplat till tilläggsuppdraget.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.	Delvis genomfört	Systematiska träffar sker med andra förvaltningar.

Tilläggsuppdrag från fritidsnämnden

Uppdrag	Status jan–april	Motivering/kommentar
Att förstärka uppdrag 35* med tillägget: att i dialog med tekniska nämnden och kommunstyrelsen genomföra översynen av anläggningsstrukturen för idrotts-, fritids- och badanläggningar. Vidare ges uppdrag att analysera utvecklingen av framtidens friluftsliv, föreningsstöd samt ta hänsyn till klimatförändringar.	Delvis genomfört	Utredning gällande anläggningsstrukturen för bad är påbörjad. Drift har påbörjat dialog med fastighet. Föreningsbyrån har påbörjat översyn av stöd till anläggning. Förvaltningen har fortsatt översynen med externa förhyrningar.
Att uppdra till förvaltningen att analysera varför andelen flickor som besöker fritidsgårdar och mötesplatser för unga har minskat, samt ta fram en handlingsplan i syfte att få fler flickor som besökare.	Delvis genomfört	Analys och handlingsplan är påbörjat.

Att tillsammans med tekniska nämnden genomlysa konsekvenser vid eventuella förändringar av säsongslängder.	Delvis genomfört	Dialog med fastighet är påbörjat.
Att tillsammans med tekniska nämnden genomlysa konsekvenser av ändrade temperaturkrav för Nolia bandybana.	Delvis genomfört	Dialog med fastighet är påbörjat.

Riskanalys

Nämnd: Fritidsnämnden
Riskanalys upprättad: 2024-10-23

Internkontrollplan 2025

Fritidsnämnden
Beslutad: 2024-11-20

Uppföljning T1

Steg 1 - Riskinventering ska nämnden vara direkt delaktig i		Steg 2 - Riskvärdering ska nämnden vara direkt delaktig i				Steg 3 - Nämndens ansvarig chef tar fram förslag som beslutas av nämnd							
Kontrollområde	Identifierad risk	Nr	Sannolikhet	Konsekvens	Riskvärde	Rekommenderad riskhantering	Nr	Inriktning för riskhantering från nämnd	Åtgärd	Kostnad	Ansvarig	Ätterapporteras	Uppföljning
Föreningsägda anläggningar	Risk att föreningar inte klarar av skötsel av sina anläggningar på grund av ekonomi vilket kan leda till ökat ansvar för nämnden.	R1	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	R1	Reducera risk	Löpande dialog med föreningar som äger och driver egna anläggningar. Dialog med RF/SISU i frågan för analys och bedömning.	0	Verksamhetschef FB/Stab	Tertial 3	
Samverkan andra förvaltningar och nämnder	Risk att brist i samverkan med utbildningsförvaltningen leder till att resurser inte används på ett effektivt sätt samt brist i samverkan med fastighetsförvaltningen om underhåll av fritidsanläggningarna kan innebära att anläggningar hålls stängda som medför minskade intäkter för fritidsnämnden.	R2	Sannolik	Allvarlig	16	Minimera risk	R2	Minimera risk	Kontinuerliga möten med utbildningsförvaltningen om samverkan i lokaler, bokningar av lokaler och kontinuerliga möten månadsvis med fastighetsförvaltningen om långtidsplanerat underhåll av våra idrotts- och fritidsanläggningar.	0	Verksamhetschef Unga, Drift, Bad	Tertial 3	
Målgrupper	Risk att barn och ungdomar inte nås av fritidsaktiviteter vilket kan leda till ökad ohälsa eller oro.	R3	Sannolik	Allvarlig	16	Minimera risk	R3	Minimera risk	Fortsatt arbete utifrån Umeå kommuns aktivitetsplan för UVTS med både stödsatser och stadsdelsdialoger. Även fortsatt riktad satsning som stöd till insatser för att Umeå ska växa tryggt och säkert utifrån beslutad riktlinje i FN aug 2024. Samarbetet inom SSPF (Skola, Socialtjänst, Polis, Fritid) fortsätter med syfte att tidigt identifiera, förebygga och hantera normbrytande beteenden på individnivå. Genom SSPF kan barn och ungdomar som inte nås av fritidsaktiviteter identifieras och fångas upp genom samverkan.	0	Verksamhetschef FB/Stab, Unga	Tertial 3	Påbörjat arbete med Umeå Summer Zone
Föreningsbidrag	Risk att föreningsbidrag nyttjas på felaktigt sätt som inte överensstämmer med regelverket och/eller bidragens avsedda syften.	R4	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	R4	Reducera risk	Genomlysning av alla bidragsberättigade föreningar under 2025 samt fortsatt arbete utifrån rutin om bidragsfusk.	0	Verksamhetschef FB/Stab	Tertialvis	Påbörjat arbetet med granskning av alla bidragsberättigade föreningar.

Tjänsteskrivelse

2025-05-09

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2024/00056

Motion 25/2024: Konkurrensutsätt driften av Umeå kommuns badverksamhet; Anders Ågren (M), Mattias Larsson (C), Hanna Lundin Jernberg (L) och Veronica Kerr (KD)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige

att anse motion: *Konkurrensutsätt driften av Umeå kommuns badverksamhet* besvarad.

Ärendebeskrivning

M, C, L och KD har lämnat in en motion till kommunfullmäktige med rubriken *Konkurrensutsätt driften av Umeå kommuns badverksamhet*.

Umeå kommun driver badanläggningar i Umeå, Hörnefors, Sävar, Obbola och Holmsund. Motionärerna anser att driften av badanläggningar har större likheter med kommersiell verksamhet än med annan offentlig verksamhet och det är därför vanligt att driften av simhallar läggs ut på entreprenad. Tidigare har driften av Umeå simhall varit utlagd på entreprenad till företaget Medley, men sedan anläggningen Navet byggdes sköts driften åter av kommunen.

Motionärerna menar att det finns flera fördelar med att låta en privat aktör ta över driften, bland annat möjligheten att dra nytta av privata aktörers expertis, erfarenhet och spetskompetens. Andra fördelar är att verksamheten kan bli mer kostnadseffektiv, då privata aktörer har ett annat incitament än kommunen när det gäller att hålla ner kostnaderna och få ut maximal nytta.

Förutom bad driver kommunen också gym, kaféer och en relaxavdelning i anslutning till anläggningarna. Dessa verksamheter ses inte som kommunala kärnuppgifter och bör enligt motionärerna därför också kunna läggas ut på entreprenad, särskilt för att undvika osund konkurrens med privata företag.

Tjänsteskrivelse

Dnr: FN-2024/00056

Det är både dyrt och komplicerat att bygga, underhålla och driva badanläggningar. Umeå kommuns badverksamhet har länge haft svårt att hålla budget, med ett underskott på ca 6,5 miljoner kronor år 2023. För att förbättra ekonomin krävs ett omtag, menar motionärerna. Det finns redan företag som visat intresse för att ta över driften. Genom att konkurrensutsätta verksamheten kan både kvaliteten stärkas och kostnaderna minskas.

Med anledning av ovanstående föreslår M, C, L och KD att kommunfullmäktige beslutar

att uppdra till fritidsnämnden att konkurrensutsätta driften av nämndens badverksamhet, inklusive anslutande verksamheter som gym, café och relax.

Fritidsnämnden och jämställdhetsutskottet har beretts möjlighet att yttra sig över motionen.

Fritidsnämndens yttrande

Fritidsnämnden har tagit del av motionen.

Umeå kommuns badanläggningar har bedrivits på olika sätt historiskt. Fram till år 2014 drevs Umeå simhall av en privat aktör på entreprenad. Sävar simhall och Storsjöhallen Aquarena drevs på intraprenad och Vallabadet i Hörnefors av Hörnefors kommunalnämnd. I samband med förändrad organisation av den politiska styrningen i Umeå kommun upphörde kommunalnämnderna och deras ansvarsområden fördes över till andra nämnder. Fritidsnämnden fick ansvar för verksamhetsdriften för samtliga badanläggningar. När Navet byggdes beslutade fritidsnämnden att även den anläggningen skulle drivas i kommunal regi. Syftet var att utveckla ett samarbete mellan anläggningarna kring kvalitet, bemanning, utbildning, säkerhet, upphandling, etcetera genom en sammanhållen styrning av badverksamheten i Umeå kommun. I Sverige finns ca 390 badanläggningar och ca 85 procent av dessa drivs av kommunala enheter (källa: Föreningen Sveriges stadsbyggare, tidskriften Stadsbyggnad år 2021, nummer 3).

Fritidsnämnden ansvarar för verksamhetsdriften inom Umeå kommuns badanläggningar. Det omfattar att säkerställa innehåll och kvalitet i badverksamheten vilket innebär att genomföra lagstadgad simundervisning för grundskolans barn och ungdomar, skapa förutsättningar för föreningsverksamhet samt att erbjuda badupplevelser och motionsmöjligheter för allmänheten. I uppdraget ingår även att erbjuda olika former av vattengruppträning.

Tjänsteskrivelse

Dnr: FN-2024/00056

Ansvar och kostnader för etablering, underhåll och drift av badanläggningarnas fastigheter vilar på respektive fastighetsägare, det vill säga tekniska nämnden, INAB och Bostaden AB. Badpersonal inom verksamheten bistår fastighetsägarna i olika driftsrelaterade uppgifter utifrån sin yrkeskompetens.

I badanläggningarna finns ett enklare kafé- eller restaurangutbud som utgör en servicefunktion för besökarna. Tillgången till servicen är kopplad till anläggningarnas öppettider och bemannas inom den befintliga personalgruppen. Navets kafédel drevs av en annan aktör under de första åren efter Navets öppnande 2016 men avslutades efter några år på grund av låg lönsamhet.

Gym och gruppträningsverksamhet har sedan många år tillbaka bedrivits i kommunal regi på anläggningarna i Sävar och Holmsund då det tidigare inte fanns någon annan aktör som bedrev sådan verksamhet på dessa orter. Fritidsnämnden upprätthåller en konkurrensneutral prissättning för att undvika snedvridning av marknaden.

Personal inom kommunens badverksamhet besitter god kunskapsnivå inom sitt verksamhetsområde och är utbildade enligt svensk standard för bad.

Det ekonomiska underskottet som verksamheten redovisat de senaste åren beror till stor del på hyresavtalet för Navet där INAB är fastighetsägare och fritidsnämnden hyresgäst. Avtalet räknas årligen upp enligt konsumentprisindex, KPI, vilket på grund av hög inflation de senaste åren inneburit stora ökningar av hyreskostnader. Underskottet beror även på pandemin som gett långsiktiga effekter på intäkterna.

De intäkter som badverksamheten genererar genom försäljning ska balansera gentemot badens verksamhetsdriftkostnader årsvis. De kommunala behoven i form av skolsimundervisning tillgodoses utan ersättning mellan nämnderna. Fastighetskostnader, det vill säga hyra, värme, vatten, el, reinvesteringar och fastighetsskötsel, åligger fastighetsägaren oavsett driftsform av badverksamheten.

Med hänsyn till ovan anses motionen besvarad.

Tjänsteskrivelse

Dnr: FN-2024/00056

Beslutsunderlag

Motion 25/2024: Konkurrensutsätt driften av Umeå kommuns badverksamhet

Beredningsansvariga

Stefan Hildingsson, fritidsdirektör

Åsa S Boman, verksamhetschef Fritid bad

Thomas Savilahti, fritidskonsulent

Monia Sundelin, controller

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med diarienummer: KS-2024/01095

Stefan Hildingsson
Fritidsdirektör

Åsa Boman
Verksamhetschef Fritid bad

Motion 20241212

Konkurrensutsätt driften av Umeå kommuns badverksamhet

Umeå kommun driver badanläggningar i Umeå, Hörnefors, Sävar, Obbola och Holmsund. Driften av badanläggningar har större likheter med kommersiell verksamhet än med annan offentlig verksamhet. Det är därför vanligt att driften av simhallar läggs ut på entreprenad. Umeå kommun har tidigare upphandlat driften av en simhall, men gör det inte längre. Tidigare skötte företaget Medley driften av Umeå simhall, men när Navet byggdes beslutade fritidsnämnden att driften av anläggningen skulle skötas i kommunal regi.

En av de främsta fördelarna med att konkurrensutsätta driften är möjligheten att dra nytta av den expertis som en privat aktör har, med såväl erfarenhet som spetskompetens inom området. En annan fördel är att verksamheten kan bli mer kostnadseffektiv. En privat aktör har ett helt annat incitament än kommunen när det handlar om att hålla ner kostnaderna och få ut maximal nytta.

I anslutning till simhallarna bedriver Umeå kommun bland annat restauranger, caféer och gym. På Navet finns dessutom en relaxavdelning. Driften av dessa verksamheter, borde också läggas ut på en extern entreprenör, inte minst för att undvika osund konkurrens från kommunen gentemot privata företag. Det är inte en kommunal kärnuppgift att driva gym, caféer eller relax.

Det är både kostsamt och komplicerat att bygga, underhålla och driva badanläggningar. Under lång tid har badverksamheten inom Umeå kommun haft svårigheter att hålla budget. 2023 gjorde badverksamheten ett underskott på ca 6,5 miljoner kronor. Det krävs ett omtag för att på riktigt komma till rätta med ekonomin inom Umeå kommuns badverksamhet. Redan idag finns det företag som har aviserat att de är intresserade av att ta över driften av kommunens badanläggningar. Att konkurrensutsätta driften av badanläggningarna skulle kunna stärka kvaliteten samtidigt som man sänker kostnaden.

Med anledning av ovanstående föreslår vi att kommunfullmäktige beslutar

att uppdra till fritidsnämnden att konkurrensutsätta driften av nämndens badverksamhet, inklusive anslutande verksamheter som gym, café och relax.

Anders Ågren (M) Mattias Larsson (C) Hanna Lundin Jernberg (L) Veronica Kerr (KD)

Umeå 2024-12-12

Tjänsteskrivelse

2025-05-02

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2025/00020

Svar på remiss: Reviderad policy och riktlinje för inköps- och upphandlingsverksamhet

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att ställa sig bakom yttrandet i tjänsteskrivelsen.

Ärendebeskrivning

Umeå kommun anskaffar varor och tjänster till ett avsevärt värde årligen. För helåret 2024 uppgick Umeå kommuns påverkbara spend (spendanalys är en bild över en organisations inköps- och leverantörsmonster) till 3 724 miljoner kronor.

Kommunrevisionen genomförde under 2022 två granskningar relaterade till kommunens inköpsverksamhet. Dels en granskning av kommunens inköps- och upphandlingsprocess, dels en granskning av kommunens avtalsförvaltning. De rekommendationer kommunrevisionen lämnade till kommunstyrelsen var bland annat att:

- Prioritera revidering av styrdokument avseende inköp och upphandling.
- Tydliggör den strategiska styrningen avseende upphandlingsfrågor utifrån ett koncernperspektiv, för att tillse den helhetssyn och effektivitet som uttalas i inköps- och upphandlingspolicyn.
- Tydliggör roll- och ansvarsfördelning avseende kommunövergripande och nämndspecifika upphandlingsbehov, beslut och -processer, inklusive delegation.
- Stärk kontroll och uppföljning avseende kommunens totala inköp, för att kunna identifiera och vidta åtgärder rörande otillåtna köpbeteenden i organisationen.

Parallellt med att revisionen genomförde dessa två granskningar gav kommunfullmäktige kommunstyrelsen i uppdrag att med start 2023 genomföra en revidering av upphandlingspolicyn och tillhörande riktlinjer (tilläggsuppdrag 2022:11).

Uppdraget fördelades till Stadsledningskontoret och ekonomidirektör Lena Höök Gustafsson. Kommunens upphandlingschef respektive

Tjänsteskrivelse

Dnr: FN-2025/00020

ledningskoordinator fick därefter uppdraget att genomföra en nuläges- och omvärldsbevakning i kommuner som är jämförbara med Umeå sett till storlek, antal anställda och kommuntyp.

För att möjliggöra vägval inför den fortsatta översynen av upphandlingspolicy och tillhörande riktlinjer är kunskap om hur Umeå kommun och andra kommuner valt att fördela mandat, ansvar och roller viktig. För att bygga denna kunskap har nuläges- och omvärldsbevakning genomförts och sammanställts.

De kommuner som ingått i omvärldsanalysen är Helsingborg, Linköping, Lund, Uppsala, Västerås och Örebro. Under arbetets gång har även Göteborgs stad infogats i omvärldsanalysen. Arbetet har huvudsakligen skett genom dokumentgranskning för att undersöka hur kommunerna arbetar med styrning och ansvarsfördelning inom upphandlingsområdet, i något fall har kontakt tagits med enskild kommun för att få ytterligare information.

Direkt efter att omvärldsanalysen sammanställts påbörjades arbete med nulägesanalys. Nulägesanalysen har haft fokus på att:

- Ta fram fakta om Umeå kommuns inköpsverksamhet.
- Undersöka i vilken grad inköp och upphandling vilar på en strategisk ansats.
- I dialogform fånga upp synpunkter från de förvaltningar som har väsentlig andel av kommunens inköpsvolym (spend).

Omvärldsanalys och nulägesanalys presenterades för kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott, KSnu den 6 augusti 2024. Analyserna har även presenterats för representanter för Upphandlingsmyndigheten (25 november) samt för kommunstyrelsens hållbarhetsutskott, KShu (1 oktober), äldrenämnden (21 november) samt kulturnämnden (19 december).

Mot bakgrund av genomförd omvärlds- och nulägesanalys och genomförda revisionsgranskningar har förslag till förändrad inköpsverksamhet i Umeå kommun tagits fram. Förslaget är inte utformat för att fastställas eller godkännas, förslaget ska snarare ses som en principiell förklaring till de förändringar som föreslås genomföras i policy, riktlinjer och reglemente.

Förslaget till förändrad inköpsverksamhet utgör grund för det förslag till policy för upphandlings- och inköpsverksamhet, samt det förslag till riktlinjer för upphandlings- och inköpsverksamhet som nu färdigställts och är klara för att lämna på remiss till nämnder och bolag.

Tjänsteskrivelse

Dnr: FN-2025/00020

Fritidsnämndens yttrande

Fritidsnämnden anser att förslagen till riktlinje respektive policy för upphandlings- och inköpsverksamhet är bra.

Att varje nämnd blir upphandlande myndighet gör upphandlingsprocessen tydligare och mer logisk då inköpet ofta belastar nämndens budget.

Att varje nämnd är ansvarig kan i vissa fall vara utmanande då vissa inköp är samordnade för hela eller delar av kommunens nämnder och då kan inte en enskild nämnd ta beslut. För att minimera riskerna att få problem med avtalsteckning kan det finnas behov av att någon har delegation på att underteckna ett avtal för kommunen och dess nämnder.

Som en mindre nämnd har fritidsnämnden behov av att kunna vara kravställare utifrån nämndens specifika behov i en större upphandling som en annan nämnd gör. Exempelvis ramavtal för elentreprenadtjänster då kravet att ha kunskap och behörighet att klättra i stolpe inte togs med i förra upphandlingen. Fritidsnämnden har trästolpar på elljusspår och fick då köpa utanför avtalet.

Om verksamheten behöver ta ett större ansvar för avtalsuppföljning kan det behövas nya resurser och kompetenser.

Beslutsunderlag

Remiss av reviderad policy och riktlinje för inköps- och upphandlingsverksamhet

Förslag till förändrad upphandlings- och inköpsverksamhet

Remissversion Policy för upphandlings- och inköpsverksamhet

Remissversion Riktlinje för upphandling- och inköpsverksamhet

Beredningsansvariga

Anders Linder, verksamhetschef

Fredrik Röst, fritidskonsulent

Beslutet ska skickas till

KS diarium senast 2025-05-31, KS-2024/00830 ska framgå i ämnesraden

Stefan Hildingsson
Fritidsdirektör

Fredrik Röst
Fritidskonsulent

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2025-03-18

§ 48

Diariennr: KS-2024/00830

Remiss av reviderad policy och riktlinje för inköps- och upphandlingsverksamhet

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att överlämna remissutgåva av policy för inköps- och upphandlingsverksamhet till kommunens nämnder och bolag för yttrande

att överlämna remissutgåva av riktlinje för inköps- och upphandlingsverksamhet till kommunens nämnder för yttrande.

Ärendebeskrivning

Umeå kommun anskaffar varor och tjänster till ett avsevärt värde årligen. För helåret 2024 uppgick Umeå kommuns påverkbara spend till 3 724 mnkr.

Kommunrevisionen genomförde under 2022 två granskningar relaterade till kommunens Inköpsverksamhet. Dels en granskning av kommunens inköps- och upphandlingsprocess, dels en granskning av kommunens avtalsförvaltning. De rekommendationer kommunrevisionen lämnade till kommunstyrelsen var bland annat att:

- Prioritera revidering av styrdokument avseende inköp och upphandling
- Tydliggör den strategiska styrningen avseende upphandlingsfrågor utifrån ett koncernperspektiv, för att tillse den helhetssyn och effektivitet som uttalas i inköps- och upphandlingspolicyn.
- Tydliggör roll- och ansvarsfördelning avseende kommunövergripande och nämndspecifika upphandlingsbehov, beslut och -processer, inklusive delegation

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2025-03-18

- Stärk kontroll och uppföljning avseende kommunens totala inköp, för att kunna identifiera och vidta åtgärder rörande otillåtna köpbeteenden i organisationen.

Parallellt med att revisionen genomförde dessa två granskningar gav kommunfullmäktige kommunstyrelsen i uppdrag att med start 2023 *genomföra en revidering av upphandlingspolicyn och tillhörande riktlinjer (tilläggsuppdrag 2022:11).*

Uppdraget fördelades till Stadsledningskontoret och ekonomidirektör Lena Höök Gustafsson som i sin tur gav kommunens upphandlingschef respektive ledningskoordinator i uppdrag att genomföra en nuläges- och omvärldsbevakning i kommuner som är jämförbara med Umeå sett till storlek, antal anställda, kommuntyp etc.

För att möjliggöra vägval inför den fortsatta översynen av upphandlingspolicy och tillhörande riktlinjer är kunskap om hur Umeå kommun och andra kommuner valt att fördela mandat, ansvar och roller viktig. För att bygga denna kunskap har nuläges- och omvärldsbevakning genomförts och sammanställts.

De kommuner som ingått i omvärldsanalysen är Helsingborg, Linköping, Lund, Uppsala, Västerås och Örebro. Under arbetets gång har även Göteborgs stad infogats i omvärldsanalysen. Arbetet har huvudsakligen skett genom dokumentgranskning för att undersöka hur kommunerna arbetar med styrning och ansvarsfördelning inom upphandlingsområdet, i något fall har kontakt tagits med enskild kommun för att få ytterligare information.

Direkt efter att omvärldsanalysen sammanställts påbörjades arbete med nulägesanalys. Nulägesanalysen har haft fokus på att:

Upparbeta fakta om Umeå kommuns inköpsverksamhet

Undersöka i vilken grad inköp och upphandling vilar på en strategisk ansats

I dialogform fånga synpunkter/reflektioner från de förvaltningar som har väsentlig andel av kommunens inköpsvolym (spend).

Omvärldsanalys/nulägesanalys presenterades för KSnau den 6 aug 2024.

Omvärldsanalys/nulägesanalys har även presenterats för representanter

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2025-03-18

för Upphandlingsmyndigheten (25 nov) samt för KShu (1 okt),
Äldrenämnden (21 nov) samt Kulturnämnden (19 dec).

Mot bakgrund av genomförd omvärlds- och nulägesanalys och genomförda revisionsgranskningar har förslag till förändrad inköpsverksamhet i Umeå kommun upparbetats.

Förslaget har ej utformats för att fastställas eller godkännas, förslaget ska snarare ses som en principiell förklaring till de förändringar som föreslås genomföras i policy, riktlinjer och reglemente.

Förslaget till förändrad inköpsverksamhet har på så sätt utgjort grund för det förslag till policy för upphandlings- och inköpsverksamhet samt det förslag till riktlinjer för upphandlings- och inköpsverksamhet som nu färdigställts och är klara för att lämna på remiss till nämnder/bolag.

Vad händer nu?

Förslag till policy och riktlinje föreslås nu lämnas på remiss till kommunens nämnder. Förslag till policy lämnas på remiss till kommunens bolag. Remissyttrande ska vara inlämnat till kommunstyrelsens diarium senast den 31 maj 2025. Vid inlämning av remissyttrande ska ärendenummer KS-2024/00830 framgå i ärenderaden.

För att underlätta beredning av remissyttrande i nämnder/bolag och öka förståelsen för den förändring förslaget innebär kommer digitala remisskonferenser att anordnas. Inbjudan skickas ut till förvaltningschefer och nämndsekreterare för vidarebefordran.

Beslutsunderlag

Förslag till förändrad upphandlings- och inköpsverksamhet

Remissversion - Policy för upphandlings- och inköpsverksamhet

Remissversion - Riktlinje för upphandlings- och inköpsverksamhet

Beredningsansvariga

Urban Dahlberg

Malin Ärlebrandt

Dan Gideonsson

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2025-03-18

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslut och beslutsunderlag ska skickas till

Protokoll och samtliga beslutsunderlag till Kommunrevisionen

Protokoll och samtliga beslutsunderlag till samtliga nämnder

Protokoll och policy till UKF

Förslag till förändrad inköpsverksamhet i Umeå kommun

Bakgrund

Umeå kommun anskaffar varor och tjänster till ett avsevärt värde årligen. För helåret 2024 uppgick Umeå kommuns påverkbara spend till 3 724 mnkr.

Kommunrevisionen genomförde under 2022 två granskningar relaterade till kommunens Inköpsverksamhet. Dels en granskning av kommunens inköps- och upphandlingsprocess, dels en granskning av kommunens avtalsförvaltning. De rekommendationer kommunrevisionen lämnade till kommunstyrelsen var bland annat att:

- Prioritera revidering av styrdokument avseende inköp och upphandling
- Tydliggör den strategiska styrningen avseende upphandlingsfrågor utifrån ett koncernperspektiv, för att tillse den helhetssyn och effektivitet som uttalas i inköps- och upphandlingspolicyn.
- Tydliggör roll- och ansvarsfördelning avseende kommunövergripande och nämndspecifika upphandlingsbehov, beslut och -processer, inklusive delegation
- Stärk kontroll och uppföljning avseende kommunens totala inköp, för att kunna identifiera och vidta åtgärder rörande otillåtna köpbeteenden i organisationen.

Parallellt med att dessa två granskningar genomfördes gav kommunfullmäktige kommunstyrelsen i uppdrag att med start 2023 *genomföra en revidering av upphandlingspolicyn och tillhörande riktlinjer (tilläggsuppdrag 2022:11)*.

Uppdraget fördelades till Stadsledningskontoret och ekonomidirektör Lena Höök Gustafsson som i sin tur gav kommunens upphandlingschef respektive ledningskoordinator i uppdrag att genomföra en nuläges- och omvärldsbevakning i kommuner som är jämförbara med Umeå sett till storlek, antal anställda, kommuntyp etc.

För att möjliggöra vägval inför den fortsatta översynen av upphandlingspolicy och tillhörande riktlinjer är kunskap om hur Umeå kommun och andra kommuner valt att fördela mandat, ansvar och roller viktig. För att bygga denna kunskap har nuläges- och omvärldsbevakning genomförts och sammanställts.

De kommuner som ingått i omvärldsanalysen är Helsingborg, Linköping, Lund, Uppsala, Västerås och Örebro. Under arbetets gång har även Göteborgs stad infogats i omvärldsanalysen. Arbetet har huvudsakligen skett genom dokumentgranskning för att undersöka hur kommunerna arbetar med styrning och ansvarsfördelning inom upphandlingsområdet, i något fall har kontakt tagits med enskild kommun för att få ytterligare information.

Direkt efter att omvärldsanalysen sammanställts påbörjades arbete med nulägesanalys. Nulägesanalysen har haft fokus på att:

- Upparbeta fakta om Umeå kommuns inköpsverksamhet
- Undersöka i vilken grad inköp och upphandling vilar på en strategisk ansats
- I dialogform fånga synpunkter/reflektioner från de förvaltningar som har väsentlig andel av kommunens inköpsvolym (spend).

Mot bakgrund av genomförd omvärlds- och nulägesanalys och genomförda revisionsgranskningar har förslag till förändrad inköpsverksamhet i Umeå kommun upparbetats.

Förslaget har ej utformats för att fastställas eller godkännas, förslaget ska snarare ses som en principiell förklaring till de förändringar som föreslås genomföras i policy, riktlinjer och reglemente.

Förslaget till förändrad inköpsverksamhet har på så sätt utgjort grund för det förslag till policy för upphandlings- och inköpsverksamhet samt det förslag till riktlinjer för upphandlings- och inköpsverksamhet som nu färdigställts.

Innehåll

Bakgrund	1
Förslag till förändrad inköpsverksamhet för Umeå kommun	3
Utgångspunkt 1 – Det offentliga inköpssystemet	3
Utgångspunkt 2 - Måldimensioner för offentlig upphandling	4
Förslag – Principiell utformning av Umeå kommuns inköpsverksamhet.....	5
Hur tar vi oss dit?	6
Strategiskt inköpsarbete i Umeå kommun.....	6
Taktiskt inköpsarbete i Umeå kommun	8
Operativt inköpsarbete i Umeå kommun	9
Övriga observandum fr nulägesanalys el revisionsgranskningar	10
Förslag avseende Styrdokument relaterade till området	11
Förslag till förändringar i roll och ansvarsfördelning (organiserande styrning).....	13

Förslag till förändrad inköpsverksamhet för Umeå kommun

Med syfte att tillvarata de möjligheter som genomförd omvärldsanalys visat på samt komma till rätta med de utmaningar som nulägesanalys och revisionsgranskningar påvisat har förslag till förändrad inköpsverksamhet för Umeå kommun upparbetats.

Förslaget utgår från Upphandlingsmyndighetens rekommendationer om ändamålsenliga inköpsorganisationer.

Utgångspunkt 1 – Det offentliga inköpssystemet

Upphandlingsmyndigheten har upparbetat en modell som beskriver det offentliga inköpssystemet. Upphandlingsmyndigheten har valt att visualisera systemet som ett pussel för att understryka att alla nivåer hänger samman och påverkar varandra i ett komplext samspel. Modellen har nyttjats i utformning och genomförande av genomförd nulägesanalys samt som utgångspunkt för utformning av förslag till förändrad inköpsverksamhet i Umeå kommun.

Modellen delar in det offentliga inköpssystemet i sex nivåer, dessa är:

Nationell styrning av den offentliga marknaden och dess aktörer (det yttersta fältet).

Strategisk samverkan (den näst yttersta pusselbiten) beskriver samspelet mellan aktörer som på något sätt agerar på den offentliga marknaden.

Styrning av inköpsverksamhet den organisationsövergripande styrningen av hela inköpsverksamheten.

Strategiskt inköpsarbete handlar om att strukturera och systematiskt nyttja och utforma inköpsverksamheten för att nå kommunövergripande och verksamhetsspecifika mål.

Taktiskt inköpsarbete handlar om förmågan att på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt genomföra enskilda upphandlingar.

Operativt inköpsarbete handlar om att genomföra enskilda inköp, till exempel att beställa från befintliga avtal eller att göra en direktupphandling.

Modell 1 – Upphandlingsmyndighetens visualisering av det offentliga inköpssystemet

Vad säger Nulägesanalysen?

Genomförd nulägesanalys påvisar att många av de utmaningar som Umeå kommun brottas med i Upphandlings- och inköpsfrågor bottnar i att den politiska *Styrningen av inköpsverksamheten* ej tar höjd för *Strategiskt inköpsarbete*. Något som leder till att Umeå kommun haft ensidigt fokus på att genomföra enskilda upphandlingar (dvs *taktiskt inköpsarbete*).

Genomförd nulägesanalys påvisar även att nuvarande *roll- och ansvarsfördelning* mellan KS och nämnder ej utformats för att hantera strategiskt inköpsarbete.

Utgångspunkt 2 - Måldimensioner för offentlig upphandling

Inom ramen för upphandlingsmyndighetens arbete med *träffsäker upphandling* har myndigheten utarbetat en målmodell som tydliggör vilka mål som de offentliga inköpen behöver bidra till.

Modellen har nyttjats i utformning och genomförande av genomförd nulägesanalys samt som utgångspunkt för utformning av förslag till förändrad inköpsprocess i Umeå kommun.

Modellen har fyra målområden:

Målområde 1: Tillgodose behovet

För att en upphandling ska betraktas som ändamålsenlig måste den tillgodose inköpsbehovet. Det vill säga behovet som ligger till grund för anskaffning av en vara, tjänst eller entreprenader.

Målområde 2: Effektivitet

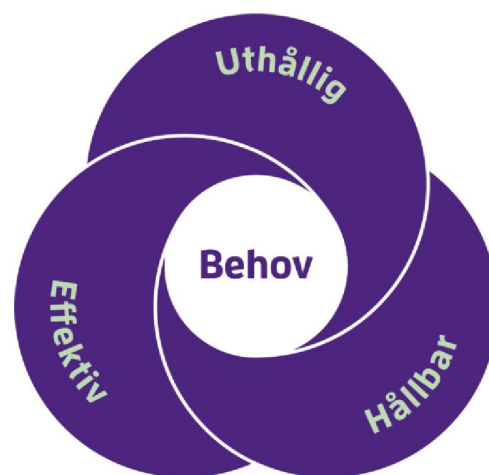
En effektiv upphandling använder offentliga medel på ett kostnadseffektivt och verkningsfullt sätt och tar tillvara konkurrensen på marknaden.

Målområde 3: Uthållighet

En uthållig upphandling syftar till kontinuitet i försörjning av varor, tjänster och entreprenader. Ger beredskap och förmåga att fortsätta bedriva kärnverksamhet även under störningar eller kriser som påverkar försörjningen.

Målområde 4: Hållbarhet

En hållbar upphandling främjar en god långsiktig samhällsutveckling med ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet.

Modell 2 – Upphandlingsmyndighetens visualisering av måldimensioner för offentlig upphandling

Vad säger Nulägesanalysen?

Genomförd nulägesanalys påvisar att många av de utmaningar (och mycket av den frustration) som Umeå kommun brottas med när det gäller genomslag av politisk inriktning i Upphandlings- och inköpsfrågor även de bottnar i att den politiska *styrningen av inköpsverksamheten* ej tar höjd för *strategiskt inköpsarbete*. I och med att Umeå kommun haft ensidigt fokus på att genomföra enskilda upphandlingar (dvs *taktiskt inköpsarbete*) och det ej funnits gemensamma mekanismer/processer för att systematiskt bryta ner strategiska prioriteringar/viljeyttringar till taktisk nivå eller fånga utfall på taktisk nivå för att aggregera till strategisk nivå har det strategiska inköpsarbetet haltat väsentligt.

Förslag – Principiell utformning av Umeå kommuns inköpsverksamhet

I enlighet med upphandlingsmyndighetens modell över det offentliga inköpssystemet (se modell 1) kan Umeå kommuns inköpsverksamhet delas in i olika nivåer. Nedan visualiseras en möjlig utformning av inköpsverksamheten i Umeå kommun i enlighet med upphandlingsmyndighetens modell.

Styrning av
inköps-
verksamhet

Ansvar:
KF/KS

Organiserande styrning – syftar till att tydliggöra ansvarsfördelning och mandat (reglemente, arbets och delegationsordningar)

Aktiverande styrning – syftar till förflyttning/förändring (fr strategiska mål till krav i enskild upphandling)

Normerande styrning – syftar till att tydliggöra förhållningsätt och krav på system, process, metod/tillvägagångssätt (policy, riktlinjer)

Strategiskt
inköpsarbete

Ansvar:
KS

Planera inköpsverksamhet

- Fånga och sortera behov av varor/tjänster (kategori)
- Bedöma och prioritera mål per kategori
- Risk- och sårbarhetsanalys per kategori (IK)
- Planera inköp per kategori
- Planera per nämnd
- Kommunicera och fastställa plan

Genomföra taktiskt och operativt inköpsarbete

- I enlighet med planering
- med ansats att uppnå strategiska mål
- Säkra regel efterlevnad och hantera risk/sårbarhet
- Fånga och hantera avvikelser

Följa upp och analysera inköpsverksamhet

- Fånga data fr taktiskt och operativt inköpsarbete
- Aggregera och analysera data (strat måluppfyllelse, risk- och sårbarhet, regel efterlevnad samt process/systemeffektivitet)
- Formulera slutsatser
- Rapportera
- Vid behov initiera korrigering av styrning av inköpsverksamhet
- Uppföljning och analys utgör underlag för planering

Uppföljning och analys förutsätter en upprättad process och struktur för avtalsförvaltning och avtalsuppföljning

Kommungemensamt stöd för den strategiska nivån Ansvar KS

Taktiskt
inköpsarbete

Ansvar:
KS/nämnd

Förbereda
upphandling

Genomföra
upphandling

Realisera
upphandling

Kommungemensamt stöd för den taktiska nivån Ansvar KS

Operativt
inköpsarbete

Ansvar:
KS/nämnd

Genomföra
inköp/avrop

Kommungemensamt stöd för den operativa nivå Ansvar KS

Modell 3 – Principiell utformning av Umeå kommuns inköpsverksamhet

5 (16)

Hur tar vi oss dit?

Strategiskt inköpsarbete i Umeå kommun

Nuläge:

Avsaknad av strategisk ansats i styrningen av kommunens inköpsverksamhet innebär att *planering, uppföljning och analys på strategisk (aggregerad) nivå saknas*. Detta innebär i praktiken att struktur och process för att omsätta kommunövergripande mål i inköpsverksamhet saknas. Något som idag gör det svårt (omöjligt) att:

- Prioritera mellan olika måldimensioner
- Omsätta kommungemensamma mål i krav
- Följa upp i vilken grad/på vilket sätt inköpsverksamheten bidrar till strategiska mål

Förslag:

Kommunstyrelsen får ansvar för att planera, genomföra/understödja och följa upp *inköpsverksamheten som helhet* på sådant sätt att områden/frågor som är av strategisk vikt eller betydelse för kommunen hanteras på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

Kommunstyrelsen får ansvar för analys, planering och uppföljning av inköpsverksamheten på en organisationsövergripande nivå. Detta sker genom att kommunstyrelsen återkommande följer upp och analyserar kommunens inköpsbeteende, dvs vilka kategorier av varor- och tjänster kommunen köper, hur kommunens inköpsmönster/beteende ser ut över tid och hur det kan förväntas utvecklas framgent¹. Analysen ska särskilt beakta varu-/tjänstekategorier som bedöms vara:

- kritiska för kommunens förmåga att tillgodose sitt välfärdsuppdrag på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.
- väsentliga för kommunens förmåga att nå måluppfyllelse inom fastställda inriktningsmål.
- viktiga ur beredskapshänseende
- viktiga i arbetet med att motverka och/eller förebygga välfärds kriminalitet, arbetslivskriminalitet och organiserad brottslighet.

Slutsatser och rekommendationer fr genomförd analys bör förankras med berörda nämnder. Syftet med analysen är att ge kommunstyrelsen underlag för att fastställa vad som särskilt bör prioriteras vid kommande upphandlingar inom respektive varu- /tjänstekategori.

Utifrån genomförd analys och prioritering upparbetar och fastställer kommunstyrelsen årligen inköpsplan för kommande 3-årsperiod. I Inköpsplan tydliggörs de varu-/tjänstekategorier som bedöms vara av strategisk betydelse under dessa år, i planen anges orsak till samt den förflyttning/förändring som kommunen ska försöka uppnå inom respektive kategori.

Inköpsplan omsätts i praktiken genom taktiskt inköpsarbete (dvs i genomförandet av enskilda upphandlingar) samt genom strategisk samverkan med andra myndigheter/aktörer och dialog med

¹ Text genom att kommunstyrelsen årligen upprättar en sammanställning av kända upphandlingsbehov i kommunens nämnder.

berörda branscher. Inköpsplanen följs upp genom att uppföljning av ingångna avtal (taktisk nivå) och uppföljning av inköp (operativ nivå) sammanställs och återskärter till kommunstyrelsen och berörda nämnder.

För att uppnå ovanstående bör KF därför i policy för inköp och upphandling alternativt reglemente för kommunstyrelsen tydliggöra att Kommunstyrelsen ansvarar för att:

- leda och driva kommunens gemensamma inköpsprocess, och i samverkan med övriga nämnder arbeta för att effektivisera inköpsprocessen
- företräda kommunen vid strategisk samverkan avseende inköp/upphandling med andra upphandlande myndigheter och enheter
- följa upp inköpsmognaden i kommunen och i samverkan med kommunens verksamheter arbeta för att öka och förbättra den
- besluta om övergripande inköpsplan för Umeå kommun och leda och utveckla kommunens kategoriarbete
- ta beslut gällande vilka upphandlingsområden som ska samordnas respektive inte samordnas genom ramavtalsupphandling alternativt inrättade av ett dynamiskt inköpssystem.

Kommunstyrelsen bör i riktlinje för inköps- och upphandlingsverksamhet tydliggöra att nämnd ansvarar för att:

- ha god framförhållning och sammanställa och kommunicera de upphandlings- och inköpsbehov nämnden har under kommande år till kommunstyrelsen
- Verka för att de kommunövergripande prioriteringar som framgår i kommunens inköpsplan omsätts i de enskilda upphandlingar nämnden genomför eller deltar i.
- krav ställs vid alla upphandlingar där så är relevant och rimligt med avseende på inköpets grad av påverkan för att bidra till att kommunen når fastställda inriktningsmål, stärker sin beredskap och/eller motverkar välfärds kriminalitet, arbetslivskriminalitet och organiserade brottslighet.

Taktiskt inköpsarbete i Umeå kommun

Med taktiskt inköpsarbete avses förmågan att på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt planera, genomföra och realisera enskilda upphandlingar. I de dialoger som genomförts med förvaltningsrepresentanter och/eller i genomförda revisionsgranskningar lyfts följande:

- Hög kompetens och professionellt stöd från Upphandlingsbyrån
- Info, stödmaterial och digitala tjänster för att *förbereda* upphandling efterfrågas
- Otydligt vilket mandat och ansvar nämnd/förvaltning har för realisering (*förvaltning och uppföljning*) av ingångna avtal

Förslag

I riktlinje för upphandlings- och inköpsverksamhet tydliggöra att *Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillgodose krav på en ändamålsenlig och effektiv inköpsverksamhet. I detta ansvar ingår att upprätthålla de processer och den organisation/kompetens som kommunstyrelsen behöver för att tillgodose kommunstyrelsens roll och ansvar.*

I riktlinje för upphandlings- och inköpsverksamhet tydliggöra att *kommunstyrelsen ansvarar för kommunens gemensamma inköpsprocess och ska i nära samverkan med nämnder och förvaltningar arbeta aktivt med att effektivisera och utveckla processen.*

I riktlinje för upphandlings- och inköpsverksamhet tydliggöra att Nämnd ansvarar för att:

- säkerställa egen internkontroll i frågor som rör inköp och upphandling
- Nämnd nyttjar kommungemensamma system för avtalsförvaltning².
- Nämndens förvaltning följer upp egna avtal för att säkerställa att villkor i avtalen följs under hela avtalsperioden. Detta gäller även avtal som ingåtts genom avrop på ramavtal. Omfattningen av uppföljningen ska anpassas till kontraktets värde och övriga förhållanden.
- Nämndens förvaltning följer upp sina inköp, exempelvis genom leverans- och fakturakontroll.

Samt att Kommunstyrelsen ansvarar för att:

- årliga övergripande uppföljningar av kommunens samlade inköp och upphandlingar sker, och att resultatet av uppföljningarna infogas som underlag till kommunens planeringsprocess.
- informera kommunfullmäktige om allvarliga avvikelser inom kommunens gemensamma inköpsprocess och vid behov föreslå åtgärder
- bedriva en aktiv avtalsförvaltning och uppföljning av ingångna ramavtal.
- Upparbeta och utveckla kommungemensamma stödsystem för avtalsförvaltning.
- genom information och utbildning stödja förvaltningar i frågor som rör kontroll och uppföljning inom inköps- och upphandlingsområdet.

² När detta skrivs utgör de kommungemensamma systemen för avtalshantering av Complete control och E-avrop som förvaltas av Upphandlingsbyrån samt Incit Expand som förvaltas av Teknik- och fastighetsförvaltningen.

Operativt inköpsarbete i Umeå kommun

Med operativt inköpsarbete avses inköp/avrop mot befintligt avtal. Umeå kommuns inköpsprocess bedöms vara väl etablerad och har därför ej varit i fokus inom nulägesanalysen. Inköpsprocessen är i hög grad digitaliserad idag men det finns fortfarande potential till ökad digitalisering/automatisering av enskilda moment.

Inom ramen för det operativa inköpsarbetet ingår även direktupphandlingar. I samband med de dialoger som genomförts under nulägesanalysen har det påtalats att styrning/reglering av direktupphandling behöver utvecklas och att stödjande strukturer för hur direktupphandling förbereds, genomförs och följs upp behöver utvecklas. I den revisionsgranskning som genomförts avseende kommunens inköps- och upphandlingsprocess gör revisionen följande bedömning:

Stödet till verksamheterna rörande direktupphandling är inte lika tydligt definierat och går olika till inom olika förvaltningar. Vi bedömer att ansvar och stöd rörande genomförande av direktupphandlingar bör tydliggöras. Detta särskilt då direktupphandlingar genomförs på olika nivåer i kommunen, och det vid tidpunkten för granskningen saknas former för utbildning rörande detta område.

Förslag

I riktlinje för upphandlings- och inköpsverksamhet tydliggöra *nämnds respektive kommunstyrelsens ansvar vid direktupphandling.*

samt att i riktlinje för upphandlings- och inköpsverksamhet tydliggöra att *kommunstyrelsen har ansvar att:*

- Ta fram och utveckla stödjande kommungemensam process ”Genomföra direktupphandling”, i samverkan med kommunens förvaltningar, samt att fortlöpande informera, utbilda och ge råd och stöd till förvaltningar avseende direktupphandlingar

Övriga observandum från nulägesanalys eller revisionsgranskningar

Risikanalyser genomförs inte systematiskt i upphandlings- och inköpsprocessen

Vid genomförd revisionsgranskning påtalade revisionen att:

Vid intervjuer uppges att risikanalyser inte genomförs systematiskt i upphandlingar, men att riskbedömning ingår som en del av förberedelsefasen i verksamhetskritiska upphandlingar. I Upphandlingsbyråns interna dokument som klargör roll- och ansvarsfördelningen framgår att upphandlare ansvarar för att genomföra affärsmässiga risk- och konsekvensbedömningar. I övrigt kan vi inte se att riskanalys ingår som ett moment i de rutiner för upphandlingsprocessen som vi erhållit.

Förslag

I riktlinje för upphandlings- och inköpsverksamhet tydliggöra nämnds respektive kommunstyrelsens ansvar för kontroll och uppföljning.

Dvs att nämnd ansvarar för att:

- säkerställa egen internkontroll i frågor som rör inköp och upphandling
- vid upphandlingar genomföra nödvändiga risikanalyser och kontrollera leverantörens seriositet i syfte att motverka osund konkurrens, välfärdsbrottslighet, arbetslivskriminalitet och organiserad brottslighet.

Och att kommunstyrelsen ansvarar för att:

- genom information och utbildning stödja nämnder/förvaltningar i frågor som rör kontroll och uppföljning inom inköps- och upphandlingsområdet.

Förslag avseende Styrdokument relaterade till området

Umeå kommuns politiskt fastställda styrdokument inom området är i delar inaktuella och motsägelsefulla. Det är tydligt att de styrdokument som kommunen upprättat har en taktisk ansats, de fokuserar på att tydliggöra krav samt roll- och ansvarsfördelning för *genomförande av enskilda upphandlingar*.

Nuvarande styrning (som den uttrycks i befintliga styrdokument) innehåller en stor mängd ambitioner och krav men saknar styrning av hur denna strategiska ansats ska förverkligas, detta tar sig bland annat uttryck i avsaknad av krav/riktlinjer för hur nedbrytning av kommungemensamma mål till krav respektive prioritering mellan olika måldimensioner ska ske.

Några av de publika styrdokument som är publicerade på kommunens hemsida är ej upprättade så att det framgår vilken instans som fastställt dokumentet eller vilket år/datum som dokumentet fastställts.

De dokument som idag är publicerade under styrande dokument på umea.se är:

[Reglemente för styrelse och nämnder](#) KF 2024-06-17

[Inköps- och upphandlingspolicy](#) KF 2016-12-19

[Riktlinjer till policy för upphandling och inköp](#) (infogade i policy) KF 2016-12-19

[Regler för inköp och upphandling i Umeå kommun](#) *

[Ansvar- och rollfördelning vid upphandling inom Umeå kommun](#) *

[Delegation i Upphandlingsärenden](#) *

[Riktlinjer för direktupphandling inom Umeå kommun](#) *

**(OBS kompletterande dokument till tidigare Inköps- och upphandlingspolicy, fastställd av KS 2011-05-30 (Se ärende KS000687/2010). Dessa dokumenters giltighet kan ifrågasättas i och med att ny Policy med infogade riktlinjer fastställts av Kommunfullmäktige 5 år efter dessa dokument... (se KS-2016/00426). Ngt beslut om att fasa ut dessa dokument går dock ej att återfinna.*

Umeå kommuns nuvarande styrdokument är ej utformade för att tillgodose 'nya' krav och ambitioner avseende områden såsom:

- Valfärds kriminalitet
- Beredskapsfrågor
- Överenskommelser och fördjupad samverkan med sociala företag och civilsamhälle

Umeå kommuns nuvarande styrning av inköpsverksamhet lider även till viss del av den sk *Gott-och-blandat* effekten. Dvs fenomenet att blanda in så många aspekter och perspektiv i styrningen av ett område att styrningens ursprungliga syfte och funktion ej tillgodoses. Nuvarande styrning blandar friskt krav som ska ställas i olika former av upphandlingar med krav på hur kommunens ska genomföra enskilda upphandlingar. Krav på hur kommunens inköpsverksamhet är utformad är dock en sak och krav som ska få genomslag i enskilda upphandlingar en annan.

De förslag till policy och riktlinje som nu upparbetats ställer krav på hur kommunens inköpsverksamhet ska utformas och hur den politiska styrningen av inköpsverksamheten ska ske.

Krav, behov och mål som ska tillgodose genom enskilda upphandlingar hämtas dock med fördel i lagstiftning, grunduppdrag och inriktningsmål fastställda av kommunfullmäktige samt i övrig styrning från kommunfullmäktige (övriga policies, riktlinjer och planer).

Styrning som tydliggör
de behov, mål och
förhållningssätt som
Inköpsverksamheten
ska tillgodose

Lagstiftning/
författning
fr andra områden

Grunduppdrag

Inriktningsmål/program

Övr mål/planer

Övr Policies

Övr Riktlinjer

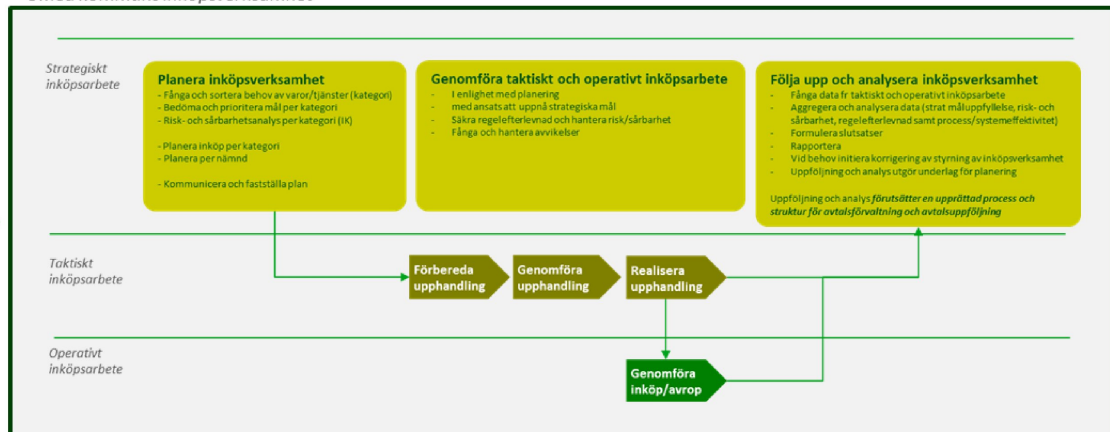
Styrning som tydliggör inköpsverksamhetens utformning

Reglemente
Delegationsordning

Upphandlingslagstiftning

Policy och riktlinjer för
inköp och upphandling

Umeå kommuns inköpsverksamhet

Förslag

KF föreslås besluta att:

- fastställa förslag till reviderad policy för Upphandling och inköp
- tidigare fastställd styrning på området fasas ut.
- att reglemente för nämnder och styrelse revideras i enlighet med förslag.

KS föreslås besluta att:

- fastställa förslag till riktlinjer för inköp och upphandling i Umeå kommun
- fastställa förslag till riktlinjer för fördjupad samverkan med ideell sektor.
- fastställa förslag till reviderad arbetsordning för näringslivs och arbetsutskottet.

Förslag till förändringar i roll och ansvarsfördelning (organiserande styrning)

Umeå kommun har idag en organisation och roll- och ansvarsfördelning som är uppbyggd och utformad för att tillgodose en *taktisk ansats*. Dvs organisationen är utformad för att hantera enskilda upphandlingar. Detta gäller på såväl politisk nivå som på förvaltningsnivå. Om kommunen vill ha en strategisk ansats i sitt inköpsarbete bör vissa förändringar i roll- och ansvarsfördelning genomföras.

Kommunfullmäktige

Nuläge

Fastställer styrning på kommunövergripande nivå.

Förslag

Ingen förändring

Kommunstyrelsen

Nuläge

KS kan enligt delegation fr KF fastställa riktlinjer för upphandlingsverksamheten. KS har delegerat det taktiska arbetet med att genomföra enskilda upphandlingar till KS:n. Ärenden relaterade till aggregerad planering, uppföljning och analys av kommunens inköpsverksamhet har ej hanterats i KS under 2023 el 2024.

Förslag

Revidera reglemente för nämnder och styrelse så att det framgår att kommunstyrelsen ansvarar för:

- *att kommunens inköpsverksamhet vilar på en gemensam grund och är ändamålsenligt utformad för att tillgodose kommunens behov på strategisk, taktisk och operativ nivå.*
- leda och driva kommunens gemensamma inköpsprocess, och i samverkan med övriga nämnder arbeta för att effektivisera inköpsprocessen

Samt att kommunstyrelsen har mandat:

- *att utfärda riktlinjer och anvisningar för att upprätthålla en ändamålsenlig och samordnad inköpsverksamhet.*
- företräda kommunen vid strategisk samverkan avseende inköp/upphandling med andra upphandlande myndigheter och enheter
- ta beslut gällande vilka upphandlingsområden som ska samordnas respektive inte samordnas genom ramavtalsupphandling alternativt inrättande av ett dynamiskt inköpsystem.

Samt att i policy för upphandlings- och inköpsverksamhet tydliggöra att kommunstyrelsen har mandat att:

- besluta om övergripande inköpsplan för Umeå kommun och leda och utveckla kommunens kategoriarbete

KSnau

Nuläge

KSnau hanterar idag huvuddelen av kommunens upphandlingsärenden. Under 2023 hanterade KSnau totalt 395 ärenden, av dessa var 134 upphandlingsärenden (beslut om att godkänna förfrågningsunderlag alt beslut om tilldelningsbeslut/val av leverantör). Dvs vart tredje ärende som KSnau hanterade under 2023 var ett upphandlingsärende. Samtliga av dessa ärenden relaterade till enskilda upphandlingar, dvs de var av taktisk karaktär. Ärenden relaterade till aggregerad planering, uppföljning och analys av kommunens inköpsverksamhet har ej hanterats i KSnau under 2023 (utöver det som lyfts vid information/samråd inom den nu genomförda översynen).

Kommunen har idag en politisk roll- och ansvarsfördelning på nämnds/utskottsnivå som är utformad för att hantera enskilda upphandlingar. Kommunen har inte en organisation på politisk nivå som är utformad för att i aggregerad form påtala inriktning för samt planera, följa upp och analysera kommunens inköpsverksamhet. Detta innebär att det ej finns arbetsformer för att på politisk nivå:

- Prioritera mellan olika måldimensioner
- Omsätta kommungemensamma mål i krav
- Följa upp i vilken grad/på vilket sätt inköpsverksamheten bidrar till strategiska mål

Kommunen saknar även motsvarande stödjande/beredande organisation på tjänstepersonsnivå (eg inom förvaltning).

Förslag

KS reviderar arbetsordning för KSnau så att det framgår att KSnau:

- *har ansvar för att bereda underlag som tillgodoser kommunstyrelsens ansvar att följa upp, leda och vid behov utveckla kommunens inköpsverksamhet och gemensamma inköpsprocess på såväl strategisk som taktisk och operativ nivå.*

Nämnder

Nuläge

Enligt kommunens reglemente är det enbart sex av kommunens 15 nämnder som har delegation från kommunfullmäktige att besluta i ärenden om upphandling (de nämnder som har delegation är KS, TN, IFN, ÄN, Valnämnden och PA-nämnden). När det gäller Valnämnden är delegationen begränsad till beslut om upphandling av tjänster som kan behövas för fullgörande av valnämndens skyldigheter i samband med val och när det gäller PA-nämnden begränsas mandatet till upphandling av personaladministrativa system. När det gäller ÄN och IFN begränsas mandatet till beslut om *Förfrågningsunderlag, tilldelning och uppföljning av utförare enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV)*. För TNs räkning begränsas mandatet till beslut avseende *igångsättningstillstånd av investeringar i byggnader och anläggningar, inklusive fastställande av förfrågningsunderlag, tilldelningsbeslut och avtal avseende kommunens bygg, anläggnings- och installationsentreprenader med tillhörande drifts- och underhållsentreprenader*.

Här skiljer sig Umeå kommun kraftigt från övriga kommuner som ingått i genomförd omvärldsbevakning. I samtliga kommuner som ingått i omvärldsbevakning har kommunens nämnder generellt ansvar och mandat att genomföra specifika objeksupphandlingar så länge de följer av KF fastställd policy och fastställda riktlinjer samt nyttjar kommungemensam upphandlingsfunktion som expertfunktion. Detta innefattar att nämnd har mandat att fatta beslut om att inleda upphandling, fastställa förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut och teckna avtal. I ett flertal kommuner har

även nämnd mandat att delegera dessa beslut till förvaltningschef eller annan tjänsteperson. Ett antal kommuner har även tydliggjort att varje nämnd är en egen upphandlande myndighet³.

Förslag

Revidera reglemente för nämnder och styrelse så att det framgår att samtliga nämnder:

- *är en egen upphandlande myndighet och ansvarar för sin egen interna kontroll i frågor som rör inköp och upphandling.*
- *ska upprätthålla en ändamålsenlig organisation och kompetens i inköps- och upphandlingshänseende*
- *ska följa kommungemensamma direktiv och riktlinjer fastställda av kommunfullmäktige respektive kommunstyrelsen.*
- *ska nyttja kommungemensamma stöd- och expertfunktioner samt kommungemensamma processer/digitala tjänster inom inköps- och upphandlingsområdet.*
- *ska bidra till att utveckla kommungemensamma stöd- och expertfunktioner samt kommungemensamma processer/digitala tjänster inom inköps- och upphandlingsområdet.*

Stadsledningskontoret

Nuläge

Umeå kommuns expertkompetens och samordnade stöd till nämnder, bolag och förvaltningar är idag samlade inom Stadsledningskontorets Upphandlingsbyrå.

Förslag till förändrad inköpsverksamhet ändrar ej på detta. Upphandlingsbyråns funktion som expertorgan och samordnad stödfunktion kvarstår. Upphandlingsbyrån får dock ett tydligare uppdrag avseende den strategiska nivån.

Under de nulägesdialoger som genomförts med förvaltningsrepresentanter lyfts genomgående att kommunen idag har en välfungerande *upphandlingsverksamhet på taktisk nivå*, dvs enskilda upphandlingar genomförs på ett ändamålsenligt sätt. I samma dialoger framkommer även en tydlig bild av att man från nämnder/förvaltningar i huvudsak är nöjd med det stöd som Upphandlingsbyrån ger i samband med enskilda upphandlingar och att Upphandlingsbyrån bedöms ha väldigt hög kompetens i dessa frågor. Ett flertal förvaltningsrepresentanter lyfter förståelse för den höga arbetsbelastning som Upphandlingsbyrån har idag och skulle gärna se att Upphandlingsbyrån ger förvaltningarna stöd som möjliggör att förvaltningarna själva kan förbereda olika moment inför, under och efter genomförd upphandling (egentligen hjälp-till-självhjälp i form av utbildning, digitala tjänster, information, mallar och rutiner/checklistor).

Upphandlingsbyrån förvaltar redan idag ett antal digitala stödsystem/tjänster som nyttjas av nämnd/förvaltning. Utvecklingen inom området går dock fort och även framgent bedöms fortsatt digitalisering av området kunna ge stora fördelar för kommunen.

Förslag:

Stadsdirektör bör tydliggöra att:

- *Upphandlingsbyrån har i uppdrag att upparbeta de kommungemensamma processer som krävs för att fortlöpande tillhandahålla underlag som möjliggör för KS/KSnau att på strategisk nivå planera, följa upp och analysera kommunens inköpsverksamhet.*

³ I enlighet med Högsta förvaltningsrättens dom HFD 2018 ref 67

- *att Upphandlingsbyrån har ansvar för att fortlöpande förvalta och utveckla kommungemensamma processer som understödjer/möjliggör en ändamålsenlig inköpsverksamhet på strategisk, taktisk och operativ nivå i kommunens förvaltningar.*

Förvaltning/verksamhet

Förvaltningarnas organisationer för att bedriva nödvändig inköpsverksamhet ser väldigt olika ut både sett till utformning och dimensionering. Detta är i sig negativt då förvaltningarnas respektive organisationer i stort verkar vara anpassade och utformade för att hantera respektive förvaltnings behov och krav på taktisk nivå (dvs för att tillgodose förvaltningens ansvar i arbetet med att planera, genomföra och realisera enskilda upphandlingar).

Förslag

Ingen förändring med anledning av denna översyn, respektive förvaltning bör dock ha beredskap för att en förändrad roll och ansvarsfördelning mellan KS och nämnd, ett tydliggjort ansvarsförhållande mellan kommunstyrelse och nämnder samt ett ökat fokus på den strategiska nivån kan medföra behov av att se över förvaltningens arbetssätt och organisation relaterat till dessa frågor.

Remissversion av

Policy för upphandlings- och inköpsverksamhet

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Diarienummer:
XXX

**Datum och paragraf för
beslutet:** XXX

Policyn styr:
Kommunkoncernen

Dokumenttyp:
Policy

Giltighetstid:
Tills vidare

Dokumentansvarig nämnd:
Kommunstyrelsen

Bakgrund

Syfte

Syftet med policy för upphandling och inköpsverksamhet i Umeå kommun är att tydliggöra de förhållningssätt och principer som ligger till grund för utformningen av Umeå kommuns upphandlings- och inköpsverksamhet.

Lagar och andra krav

Den svenska upphandlingslagstiftningen vilar på EU:s grundprinciper för upphandlingsverksamhet. Den svenska upphandlingslagstiftningen består bl a av

- Lagen om offentlig upphandling (LOU)
- Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)
- Lagen om upphandling av koncessioner (LUK)
- Lagen om valfrihetssystem (LOV)

Upphandlingslagarna utgör så kallade förfarandelagstiftning. Det innebär att lagarna anger hur offentliga aktörers upphandlingar och inköp ska gå till, men de reglerar inte vad som ska köpas in.

Omfattning och avgränsning

Denna policy tydliggör de övergripande förhållningssätt och principer som ligger till grund för utformningen av Umeå kommuns upphandlings- och inköpsverksamhet.

Denna policy innehåller därför ej alla de områden, mål, inriktningar och krav som kan få inverkan på enskilda upphandlingar och/eller inköp. Sådana mål, inriktningar och krav återfinns i annan lagstiftning, annan författning eller i andra styrdokument antagna av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, nämnd eller bolagsstyrelse.

Kommunfullmäktiges styrning av utformning av kommunens upphandlings- och inköpsverksamhet tar sig uttryck i denna policy, i reglemente för nämnder och styrelser samt i ägardirektiv för kommunala bolag.

Kommunfullmäktiges policy kan vid behov kompletteras med:

- Riktlinjer och anvisningar fastställda av kommunstyrelsen för att förtydliga kommunövergripande förhållanden

- Riktlinjer och anvisningar fastställda av enskild nämnd eller enskilt bolag för att förtydliga nämnd eller bolagsspecifika förhållanden
- Delegationsordning fastställd av kommunstyrelse eller nämnd för att förtydliga ansvar och mandat

Begrepp och definitioner

Anskaffning – avser de åtgärder kommunen vidtar för att köpa eller hyra (leasa) varor och tjänster som kommunens verksamhet behöver.

Inköp – avser köp av varor och tjänster.

Upphandling – avser de åtgärder som vidtas i syfte att anskaffa varor, tjänster eller byggentreprenader genom tilldelning av kontrakt över direktupphandlingsgränsen

Inköpsprocessen – avser hela kedjan från behov av vara/tjänst uppstår tills att leverans har genomförts, kontrollerats och värderats.

Upphandlingsprocess – avser hela kedjan från förberedelse och genomförande av upphandling, till uppföljning, utvärdering och realisering av avtal.

System – avser det system av styrning, processer/aktiviteter, information och kompetens som behövs för att tillgodose behov.

Varu/tjänstekategori – en grupp av varor eller tjänster med vissa gemensamma egenskaper

Kategoristyrning – styrning av inköp inom en varu/tjänstekategori genom analys, planering, genomförande och uppföljning av de inköp som genomförs inom respektive kategori.

Spend – Inköpsvolym i kr för påverkbara inköp under angiven tidsperiod.

Vilka berörs av policyn

Policyn omfattar Umeå kommunkoncern. Den kommunala koncernen består av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, kommunens nämnder och förvaltningar samt helägda kommunägda bolag. I delägda bolag och andra associationsformer verkar kommunen för att policyn ska tillämpas i tillämpliga delar. Vad som är tillämpliga delar ska avgöras utifrån ägarförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt

Principer och förhållningssätt

Upphandling och inköp är strategiska verktyg som ska bidra till att:

- Kommunkoncernens ekonomiska resurser nyttjas effektivt.
- Nämnder och bolag kan tillgodose sina respektive ändamål/grunduppdrag.
- Kommunfullmäktiges inriktningsmål uppfylls
- Kommunens åtaganden kan tillgodoses även vid samhällsstörning/höjd beredskap
- Kommunen motverkar och förebygger välfärds kriminalitet, arbetslivskriminalitet, organiserad brottslighet, korruption och jäv.

Strategisk och effektiv anskaffning

Av kommunfullmäktige fastställd prioriteringsordning ska präglade utformning av kommunens inköpsverksamhet samt enskilda upphandlingarnas utformning och innehåll.

Kommunen ska upprätthålla en effektiv och ändamålsenlig organisation inom upphandlings- och inköpsområdet.

Detta innebär att kommunen ska utforma upphandlings- och inköpsverksamheten på sådant sätt:

- att kommunens och kommunkoncernens ekonomiska resurser nyttjas effektivt.
- att den tillgodoser de behov av varor/tjänster/byggentreprenader som nämnder/bolag har för att fullgöra grunduppdrag/tillgodose ändamål.
- att kommunfullmäktiges inriktningsmål uppnås och att strategisk prioritering utarbetas och får genomslag i enskilda upphandlingar (taktisk nivå) och avrop/direktupphandlingar (operativ nivå).
- att kommunens åtaganden kan tillgodoses även vid samhällsstörning och/eller höjd beredskap.
- att välfärds kriminalitet, arbetslivskriminalitet, organiserad brottslighet korruption och jäv förebyggs och motverkas.

Kommunens upphandlings- och inköpsverksamhet ska följas upp. Information, uppföljning och lärdomar från genomförda upphandlingar samt genomförda avrop ska aggregeras så att det är möjligt att följa i vilken omfattning inriktningsmål, prioriteringar och vägval tillgodoses.

All anskaffning av varor, tjänster och entreprenader ska baseras på en helhetssyn där det kommungemensamma intresset har företräde framför enskilda nämnders/bolags intressen om dessa står i konflikt till varandra.

Affärsmässighet, sund konkurrens och ett gott näringslivsklimat

Umeå kommunkoncern ska vara en god affärspartner och verka för sund konkurrens och för ett gott näringslivsklimat.

Inköps- och upphandlingsverksamhet är ett område som är känsligt för otillbörlig påverkan. All upphandling ska präglas av affärsmässighet, utnyttjande av konkurrens samt objektivitet. Inga ovidkommande hänsyn får tas. Företrädare för kommunen ska uppträda på ett affärsmässigt korrekt sätt. Samarbete mellan köpare och säljare ska ske i sådana former att parterna bibehåller full trovärdighet och en oberoende ställning i förhållande till varandra. Medarbetare eller andra som ansvarar för uppgifter inom området har därför ett särskilt ansvar för att förtroendet för kommunen upprätthålls.

De jävsbestämmelser som gäller enligt lag för anställda och förtroendevalda i kommunen och dess bolag ska i upphandlings- och inköpssituationer tillämpas. I alla sammanhang ska ett sådant förhållningsätt iakttas att det inte kan förekomma risk för att företrädare för kommunen gör sig skyldiga till givande eller tagande av muta.

Den som är offentliganställd bör betrakta varje förmån som otillbörlig om den kan misstänkas påverka tjänsteutövningen. Vid alla kontakter ska leverantörerna behandlas likvärdigt.

Organisation och ansvar

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att denna policy efterlevs och har ansvaret för att tillgodose krav på en ändamålsenlig och effektiv organisation. I detta ansvar ingår att upprätthålla de processer och den organisation/kompetens som kommunstyrelsen behöver för att tillgodose kommunstyrelsens roll och ansvar relaterat till kommunens inköpsverksamhet.

Kommunstyrelsen har ansvar för att planera för och genomföra kommungemensamma (samordnade) upphandlingar inom områden som ej destinerats till annan nämnd/bolag.

Varje part som ingår i upphandling eller avropar från avtal har ansvar för att realisera upphandling (implementera, följa upp och utvärdera avtal) i enlighet med den omfattning som parten avropar från sådan upphandling.

Kommunstyrelsen företräder kommunen vid strategisk samverkan avseende inköp/upphandling med andra upphandlande myndigheter och aktörer.

Kommunstyrelsen har mandat att utforma och fastställa kommunövergripande riktlinjer och anvisningar som normerar arbetet i enlighet med denna policy. Kommunstyrelsen ansvarar

för att ha uppsikt över och utöva samordnad styrning av inköpsverksamhet inom kommunen.

Varje nämnd och bolag i kommunen är en egen upphandlande myndighet och ansvarar för sin egen interna kontroll i frågor som rör inköp och upphandling.

Nämnder och bolag har att arbeta i enlighet med denna policy samt ev kommunövergripande riktlinjer som fastställs av kommunstyrelsen. Nämnd och bolag har ansvar att upprätthålla en effektiv och ändamålsenlig organisation inom sina respektive ansvarsområden.

Varje nämnd respektive bolag ansvarar för sitt inköpsbehov och har mandat att upphandla varor och tjänster som är specifika för den enskilda nämnden/bolaget.

De nämnder/bolag som tilldelats mandat att genomföra samordnade upphandlingar inom avgränsade områden ska planera för och säkra att samordning sker med övriga berörda nämnder och bolag samt med Kommunstyrelsen.

Varje nämnd respektive bolag har ansvar för att ha god framförhållning och sammanställa samt vid behov kommunicera de upphandlings- och inköpsbehov nämnden/bolaget har under kommande år.

Varje nämnd respektive bolag har ansvar för att planera, förbereda, genomföra och realisera (implementera, följa upp och utvärdera) de upphandlingar och inköp som nämnden/bolaget genomför.

Varje nämnd respektive bolag har ansvar för att beslut relaterade till upphandling/inköp fattas på behörig nivå enligt gällande delegationsordning.

Nämnd och bolag har mandat att vid behov upparbeta och fastställa riktlinjer och anvisningar som konkretiserar nämnds- eller bolagsspecifika förhållanden. Nämnd och bolag har ansvar för att säkra att sådana riktlinjer/anvisningar utgår från och följer denna policy samt ev. kommunövergripande riktlinjer från kommunstyrelsen.

Relaterade styrdokument

Av kommunfullmäktige fastställt Planeringsdirektiv

Riktlinje för god ekonomisk hushållning

Umeå kommuns näringslivsstrategi 2019-2026

Policy, plan och riktlinje för civilberedskap

Riktlinje för intern styrning och kontroll

Riktlinje för styrning och uppföljning av privata utförare

Riktlinje

Remissversion

Riktlinje för upphandling- och inköpsverksamhet

Beslutad av:
Kommunstyrelsen

Diarienummer:
XXX

**Datum och paragraf för
beslutet:** XXX

Riktlinjen styr:
Nämnder

Dokumenttyp:
Riktlinje

Giltighetstid:
Tills vidare. Ska revideras
XXX

Dokumentansvarig:
SLK - Avdelningen för
ekonomi & styrning

Innehåll

Bakgrund	3
Syfte.....	3
Lagar och andra krav	3
Vilka berörs av riktlinjen.....	3
Begrepp och definitioner	4
Hantering av avsteg.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Stödjande processer och förhållningsätt	4
Relaterade styrdokument	5
Riktlinje för Inköp och upphandlingsverksamhet i Umeå kommun.....	6
Affärsmässighet och dialog	6
Gemensam inköpsprocess.....	7
Från molnfri höjd till verkstad – från strategi till praktik	8
Kommunens egna resurser.....	10
Ansvarsfördelning.....	11
Helhetssyn, ändamålsenlighet och effektivitet.....	11
Genomförande av direktupphandlingar	12
Kontroll och uppföljning	13

Bakgrund

Syfte

Syfte med denna riktlinje är att säkerställa att utformning av Umeå kommuns upphandlings- och inköpsverksamhet sker i enlighet med de förhållningsätt och principer som kommunfullmäktige fastställt i Policy för upphandling. Det innebär att kommunen upphandlings- och inköpsverksamhet utformas på sådant sätt:

- att kommunens och kommunkoncernens ekonomiska resurser nyttjas effektivt
- att inköpsverksamheten tillgodoser de behov av varor/tjänster som nämnder/bolag har för att fullgöra grunduppdrag/tillgodose ändamål.
- att kommunfullmäktiges inriktningsmål uppnås och att strategisk prioritering upparbetas, får genomslag i enskilda upphandlingar (taktisk nivå) och avrop/direktupphandlingar (operativ nivå).
- att kommunens åtaganden kan tillgodoses även vid samhällsstörning och/eller höjd beredskap.
- att välfärds kriminalitet, arbetslivskriminalitet, organiserad brottslighet, korruption och jäv förebyggs och motverkas.

Samt att kommunens upphandlings- och inköpsverksamhet följs upp och att Information, uppföljning och lärdomar från genomförda upphandlingar samt genomförda avrop ska aggregeras så att det är möjligt att följa i vilken omfattning inriktningsmål, prioriteringar och vägval tillgodoses.

Lagar och andra krav

Den svenska upphandlingslagstiftningen vilar på EU:s grundprinciper för upphandlingsverksamhet. Den svenska upphandlingslagstiftningen består bl a av

- Lagen om offentlig upphandling (LOU)
- Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)
- Lagen om upphandling av koncessioner (LUK)
- Lagen om valfrihetssystem (LOV)

Upphandlingslagarna utgör sk förfarandelagstiftning. Det innebär att lagarna anger hur offentliga aktörers upphandlingar och inköp ska gå till, men de reglerar inte vad som ska köpas in.

Vilka berörs av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tillsvidare för Umeå kommuns nämnder och styrelse.

Begrepp och definitioner

Anskaffning – avser de åtgärder kommunen vidtar för att köpa eller hyra (leasa) varor och tjänster som kommunens verksamhet behöver.

Inköp – avser köp av varor och tjänster.

Upphandling – avser de åtgärder som vidtas i syfte att anskaffa varor, tjänster eller byggtreprenader genom tilldelning av kontrakt över direktupphandlingsgränsen

Inköpsprocessen – avser hela kedjan från behov av vara/tjänst uppstår tills att leverans har genomförts, kontrollerats och värderats.

Upphandlingsprocess – avser hela kedjan från förberedelse och genomförande av upphandling, till uppföljning, utvärdering och realisering av avtal.

System – avser det system av styrning, processer/aktiviteter, information och kompetens som behövs för att tillgodose behov.

Varu/tjänstekategori – en grupp av varor eller tjänster med vissa gemensamma egenskaper

Kategoristyrning – styrning av inköp inom en varu/tjänstekategori genom analys, planering, genomförande och uppföljning av de inköp som genomförs inom respektive kategori.

Spend – Inköpsvolym i kr för påverkbara inköp under angiven tidsperiod.

Stödjande processer och förhållningsätt

Kommunstyrelsen har i uppdrag att ta fram och tillhandahålla kommungemensamma processer, stödsystem, digitala tjänster etc som behövs för att implementera de principer/förhållningsätt som kommunfullmäktige fastställt i policy för upphandling och inköp.

Relaterade styrdokument

Umeå kommuns policy för upphandlings- och inköpsverksamhet är tillsammans med fastställt reglemente för nämnder och styrelse samt denna riktlinje de dokument som tillsammans i huvudsak reglerar utformning av upphandlings- och inköpsverksamhet i Umeå kommun. Nedan är andra styrande dokument som styr området:

- Av kommunfullmäktige fastställt Planeringsdirektiv
- Riktlinje för god ekonomisk hushållning
- Umeå kommuns näringslivsstrategi 2019-2026
- Policy, plan och riktlinje för civilberedskap
- Riktlinje för intern styrning och kontroll
- Riktlinje för styrning och uppföljning av privata utförare

Riktlinje för Inköp och upphandlingsverksamhet i Umeå kommun

All anskaffning av varor, tjänster och entreprenader ska baseras på en helhetssyn där kommunens gemensamma intresse har företräde framför enskild verksamhets intresse om dessa står i konflikt med varandra.

Varje nämnd och styrelse i kommunen är en egen upphandlande myndighet och ansvarar för sin egen interna kontroll i frågor som rör inköp och upphandling. Varje nämnd har att verka för att de principer och förhållningsätt som fastställts i kommunfullmäktiges policy för upphandling- och inköpsverksamhet tillgodoses. Varje nämnd har ansvar att upprätthålla en ändamålsenlig organisation i inköps- och upphandlingsfrågor.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillgodose krav på en ändamålsenlig och effektiv inköpsverksamhet. I detta ansvar ingår att upprätthålla de processer och den organisation/kompetens som kommunstyrelsen behöver för att tillgodose kommunstyrelsens roll och ansvar.

Kommunstyrelsen har ansvar för att planera för och genomföra kommungemensamma (samordnade) upphandlingar inom områden som ej destinerats till annan nämnd.

Kommunstyrelsen har därtill ett ansvar för samordning av tecknande av ramavtal och är inköpscentral och därmed avtalspart för de ramavtal styrelsen tecknar.

De nämnder som tilldelats mandat att genomföra samordnade upphandlingar inom avgränsade områden ska planera för och säkra att samordning sker med övriga berörda nämnder och bolag samt med Kommunstyrelsen.

Varje part som ingår i samordnade upphandlingar har ansvar för att realisera upphandling (implementera, följa upp och utvärdera avtal) i enlighet med den omfattning som parten avropar från sådan upphandling.

Affärsmässighet och dialog

Regler om offentlighet och sekretess ska beaktas. Vid alla kontakter ska leverantörerna behandlas lika.

I syfte att främja goda affärer och stärka kommunens anseende som avtalspart och upphandlande myndighet ska dialog föras med leverantörer och anbudsgivare vid inköp och upphandling.

Den som ansvarar för en upphandling ska skaffa sig tillräcklig kunskap om de förutsättningar och villkor som råder på den marknad och i den bransch som upphandlingen avser. Detta kan ske genom bransch/marknadsanalys, genom kontakter med leverantörer eller på annat sätt.

Inköp och upphandlingsverksamhet är ett område som är känsligt för otillbörlig påverkan. Medarbetare eller andra som ansvarar för uppgifter inom området har därför ett särskilt ansvar för att förtroendet för kommunen upprätthålls. De jävsbestämmelser som gäller enligt lag för anställda och förtroendevalda i kommunen ska tillämpas i upphandlingssituationer.

Gemensam inköpsprocess

För att utveckla och effektivisera Umeå kommuns inköps- och upphandlingsverksamhet ska kommunen verka för en gemensam inköpsprocess.

Den gemensamma inköpsprocessen ska utformas så att Umeå kommuns inköps- och upphandlingsverksamhet sker med hög kvalitet och effektivitet.

Den gemensamma inköpsprocessen innehåller tre huvudsakliga delar som tillgodoser kommunens behov av att planera, genomföra och följa upp inköpsverksamheten på strategisk, taktisk och operativ nivå.

Strategiskt inköpsarbete avser kommunens arbete med att planera, genomföra/understödja och följa upp *inköpsverksamheten som helhet* på sådant sätt att områden/frågor som är av strategisk vikt eller betydelse för kommunen hanteras på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

Taktiskt inköpsarbete avser styrelsens och respektive nämnds arbete med att planera, genomföra och realisera *enskilda upphandlingar* i enlighet med gällande regelverk för offentlig upphandling och samtidigt säkra att områden/frågor som är av strategisk vikt eller betydelse för kommunen hanteras på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

Operativt inköpsarbete avser de inköp/beställningar/avrop som genomförs i kommunens verksamheter, samt den leveransbevakning och fakturahantering som följer av sagda inköp/beställningar/avrop. I det operativa inköpsarbetet ingår även förberedelse, planering genomförande och uppföljning av direktupphandlingar.

Kommunstyrelsen ansvarar för:

- kommunens gemensamma inköpsprocess och ska i nära samverkan med nämnder och förvaltningar arbeta aktivt med att effektivisera och utveckla processen.

Nämnd ansvarar för:

- att bidra till och delta i arbetet med att effektivisera och utveckla den kommungemensamma inköpsprocessen.

Se bilaga 1 för principiell utformning av kommunens inköpsprocess på strategisk, taktisk och operativ nivå.

Från molnfri höjd till verkstad – från strategi till praktik

I enlighet med av kommunfullmäktige fastställd policy för inköp och upphandling ska Kommunen aktivt använda inköp och upphandling som verktyg för att säkra att

- Kommunens och kommunkoncernens ekonomiska resurser nyttjas effektivt.
- Att de behov av varor, tjänster och byggtreprenader som nämnd har för att fullgöra sina grunduppdrag tillgodoses
- att kommunfullmäktiges inriktningsmål uppnås och att strategisk prioritering får genomslag i enskilda upphandlingar (taktisk nivå) och vid avrop/direktupphandlingar (operativ nivå).
- att kommunens åtaganden kan tillgodoses även vid samhällsstörning och/eller höjd beredskap.
- att välfärds kriminalitet, arbetslivskriminalitet, organiserad brottslighet, korruption och jäv förebyggs och motverkas.

Kommunstyrelsen har ansvar för analys, planering och uppföljning av inköpsverksamheten på en organisationsövergripande nivå. Detta sker genom att kommunstyrelsen återkommande följer upp och analyserar kommunens inköpsbeteende, dvs vilka kategorier av varor- och tjänster kommunen köper, hur kommunens inköpsmönster/beteende ser ut över tid och hur det kan förväntas utvecklas framgent¹. Analysen ska särskilt beakta varu-/tjänstekategorier som bedöms vara:

- väsentliga sett till inköpsvolym (spend i kr)
- kritiska för kommunens förmåga att tillgodose sitt välfärdsuppdrag på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.
- väsentliga för kommunens förmåga att nå måluppfyllelse inom fastställda inriktningsmål.
- viktiga ur beredskapshänseende
- viktiga i arbetet med att motverka och/eller förebygga välfärds kriminalitet, arbetslivskriminalitet samt organiserad brottslighet.

Slutsatser och rekommendationer fr genomförda analyser bör förankras med berörda nämnder. Syftet med analysen är att ge kommunstyrelsen underlag för att fastställa vad som särskilt bör prioriteras vid kommande års upphandlingar inom respektive varu-/tjänstekategori.

Utifrån genomförd analys och prioritering upparbetar och fastställer kommunstyrelsen årligen inköpsplan för kommande 5-årsperiod. Inköpsplanen ska ses över och revideras årligen. I Inköpsstrategin tydliggörs de varu-/tjänstekategorier som bedöms vara av strategisk betydelse under dessa år och den förflyttning/förändring som kommunen ska

¹ T ex genom att kommunstyrelsen årligen upprättar en sammanställning av kända upphandlingsbehov i kommunens nämnder.

försöka uppnå inom respektive kategori. Inköpsplanen kan även innehålla förslag på krav som kommunen bör ställa i respektive kategori.

Inköpsplanen omsätts i praktiken genom taktiskt inköpsarbete (dvs i genomförandet av enskilda upphandlingar) inom prioriterade varu-/tjänstekategorier. Inköpsstrategin följs upp genom uppföljning/utvärdering av ingångna avtal (taktisk nivå) och uppföljning av inköp (operativ nivå). Uppföljning och utvärderingar ska sammanställs för respektive varu/tjänstekategori och åiterrapporteras till kommunstyrelsen och berörda nämnder.

Nämnd ansvarar för att:

- ha god framförhållning och sammanställa och kommunicera de upphandlings- och inköpsbehov nämnden har under kommande år till kommunstyrelsen
- Verka för att de kommunövergripande prioriteringar som framgår i kommunens inköpsstrategi omsätts i de enskilda upphandlingar nämnden genomför eller deltar i.
- krav ställs vid alla upphandlingar där så är relevant och rimligt med avseende på inköpets grad av påverkan för att bidra till att kommunen når fastställda inriktningsmål, stärker sin beredskap och/eller motverkar välfärds kriminalitet och arbetslivskriminalitet och organiserad brottslighet.

Kommunstyrelsen ansvarar för att:

- följa upp inköpsmognaden i kommunen och i samverkan med kommunens verksamheter arbeta för att öka och förbättra den
- återkommande följa upp och analysera kommunens inköpsbeteende, dvs vilka kategorier av varor- och tjänster kommunen köper, hur kommunens inköpsmönster/beteende ser ut över tid och hur det kan förväntas utvecklas framgent. Slutsatser och rekommendationer ska kommuniceras med berörda nämnder.
- besluta om övergripande inköpsplan för Umeå kommun och leda och utveckla kommunens kategoristyrning.
- följa upp och bedöma i vilken omfattning fastställd inköpsplan gett önskvärda effekter

Kommunens egna resurser

Innan upphandling/inköp sker ska det undersökas om kommunen har möjlighet att tillgodose behovet med egna resurser. Det finns ett flertal verksamheter inom kommunen som har ett uppdrag att tillhandahålla eller samordna varor och tjänster till övriga verksamheter. Exempelvis när det rör städtjänster, fastighetstjänster och måltider. Men även tjänster inom kommunikation, HR, juridik, anskaffning av fordon eller försäkringar etc. Vid osäkerhet kontakta Stadsledningskontorets Upphandlingsbyrå.

Behov kan också tillgodoses genom att nyttja redan befintliga varor och material inom den egna verksamheten eller inom kommunen, alternativt att varor och material kan repareras och återbrukas.

Anskaffning mellan kommunens bolag och förvaltningar kan ibland vara upphandlingspliktiga. Vid tveksamhet om vad som gäller i det enskilda fallet ska Stadsledningskontorets Upphandlingsbyrå tillfrågas.

Ansvarsfördelning

Helhetssyn, ändamålsenlighet och effektivitet

All anskaffning av varor, tjänster och byggtreprenader ska baseras på en helhetssyn där kommunens gemensamma bästa har företräde framför enskild verksamhets intresse om dessa står i konflikt till varandra.

Kommunfullmäktige har ålagt kommunens nämnder och styrelse att upprätthålla en ändamålsenlig organisation inom upphandlings- och inköpsområdet.

Nämnd ansvarar för att:

- det i nämndens förvaltning finns en ändamålsenlig organisation med till exempel ledande befattning med ansvar för inköp och upphandlingsfrågor och utsedda beställare med tydligt mandat över vilka varor eller tjänster som får beställas
- ta initiativ till och aktivt informera andra nämnder/förvaltningar samt kommunstyrelsen om nämndens behov av varor/tjänster förändras.
- säkra och stärka inköps- och beställarkompetensen samt att utveckla och förbättra inköpsmognaden i sina respektive förvaltningar.
- Nämndens förvaltning bidrar med relevant kompetens på såväl strategisk nivå (t ex i arbetet med inköpsplan och kategoristyrningsarbete) och på taktisk nivå (t ex i upphandlingsgrupp).
- Upphandlade kommungemensamma ramavtal eller dynamiska inköpssystem används.
- kommungemensamma digitala tjänster (ex vis E-handelssystem, kommungemensamma avtalsdatabaser etc) används.

Kommunstyrelsen ansvarar för att:

- leda och driva kommunens gemensamma inköpsprocess, och i samverkan med övriga nämnder arbeta för att effektivisera inköpsprocessen
- företräda kommunen vid strategisk samverkan avseende inköp/upphandling med andra upphandlande myndigheter och aktörer
- ta beslut gällande vilka upphandlingsområden som ska samordnas respektive inte samordnas genom ramavtalsupphandling alternativt inrättade av ett dynamiskt inköpssystem.

Genomförande och uppföljning av direktupphandlingar

Med direktupphandling avses en upphandling där det inte finns något lagkrav på hur en leverantör ska anlitas. Kommunens direktupphandlingar omsätter stora summor. Därför är det viktigt med ordning och reda och att främja sund konkurrens vid direktupphandlingar.

Nämnd ansvarar för att:

- minst tre leverantörer bör tillfrågas vid alla direktupphandlingar över 10 000 kronor
- kontrollera leverantörer som direktupphandlas
- direktupphandlingar över 50 000 kr dokumenteras och att skriftligt avtal/överenskommelse upprättas. Av dokumentationen ska framgå:
 - Det upphandlande bolagets namn
 - Avtalsföremålet, dvs vad som köps in genom avtalet
 - Avtalets löptid och uppskattat totalt värde samt när avtalet ingicks
 - Om och hur konkurrensen togs tillvara
 - Vilka leverantörer som tillfrågades och hur många som lämnade anbud
 - Vilken leverantör som tilldelades avtalet
 - Det viktigaste skälet till tilldelningen
- utföra kontroller av att direktupphandlingsgränsen inte överskrids
- leveranskontroll och uppföljning av direktupphandling genomförs
- säkra korrekt attesthantering genom att direktupphandling infogas och attesteras i kommungemensamt e-handelssystem innan den avslutas.

Kommunstyrelsen ansvarar för att:

- Ta fram och utveckla stödjande kommungemensam process ”Genomföra direktupphandling”, i samverkan med kommunens nämnder och förvaltningar, samt att informera, utbilda och ge råd och stöd till förvaltningar avseende direktupphandlingar

Kontroll och uppföljning

Inköp och upphandlingsverksamhet är ett område som är känsligt för oegentligheter och otillbörlig påverkan. Samtidigt omsätter kommunens inköp stora summor och har en stor påverkan på kommunens möjligheter att nå sina inriktningsmål. Därför är det viktigt att säkerställa en god intern kontroll och uppföljning inom området. Uppföljning ska ske så väl på kommunens gemensamma inköp och upphandlingar som på nämnder och förvaltningars egna avtal och inköp.

Nämnder ansvarar för att:

- säkerställa egen internkontroll i frågor som rör inköp och upphandling
- Nämnd nyttjar kommungemensamt system för avtalsförvaltning.
- Nämndens förvaltning följer upp egna avtal för att säkerställa att villkor i avtalen följs under hela avtalsperioden. Detta gäller även avtal som ingåtts genom avrop på ramavtal. Omfattningen av uppföljningen ska anpassas till kontraktets värde och övriga förhållanden.
- Nämndens förvaltning följer upp sina inköp, exempelvis genom leverans- och fakturakontroll.
- lämna begärda uppgifter till Kommunstyrelsen
- underrätta kommunstyrelsen vid väsentliga avtalsbrott eller andra allvarliga brister hos en leverantör
- vid upphandlingar genomföra nödvändiga riskanalyser och kontrollera leverantörens seriositet i syfte att motverka osund konkurrens, välfärdsbrottslighet, arbetslivskriminalitet och organiserad brottslighet.
- avrop på ramavtal eller tilldelning av kontrakt från ett dynamiskt inköpssystem görs på ett korrekt sätt.
- leverantörer som inte tilldelas kontrakt efter tilldelningsbeslut i nämnd kontaktas och informeras om varför de inte tilldelades kontraktet. Detta ska ske på lämpligt sätt utifrån upphandlingens omfattning och art.
- vid behov besluta om egna styrande dokument som komplement till lagstiftning och denna riktlinje.

Kommunstyrelsen ansvarar för att:

- årliga övergripande uppföljningar av kommunens samlade inköp och upphandlingar sker, och att resultatet av uppföljningarna infogas som underlag till kommunens planeringsprocess.

- informera kommunfullmäktige om allvarliga avvikelser inom kommunens gemensamma inköpsprocess och vid behov föreslå åtgärder
- bedriva en aktiv avtalsförvaltning och uppföljning av ingångna ramavtal.
- Upparbeta och utveckla kommungemensamma stödsystem för avtalsförvaltning.
- genom information och utbildning stödja förvaltningar i frågor som rör kontroll och uppföljning inom inköps- och upphandlingsområdet.

Bilaga 1 – principiell utformning av Umeå kommuns inköpsprocess

Styrning av
inköps-
verksamhet

Organiserande styrning – syftar till att tydliggöra ansvarsfördelning och mandat (reglemente, arbets och delegationsordningar)

Aktiverande styrning – syftar till förflyttning/förändring (fr strategiska mål till krav i enskild upphandling)

Normerande styrning – syftar till att tydliggöra förhållningsätt och krav på system, process, metod/tillvägagångssätt (policy, riktlinjer)

Strategiskt
inköpsarbete

Planera inköpsverksamhet

- Fånga och sortera behov av varor/tjänster (kategori)
- Bedöma och prioritera mål per kategori
- Risk- och sårbarhetsanalys per kategori (IK)
- Planera inköp per kategori
- Planera per nämnd
- Kommunicera och fastställa plan

Genomföra taktiskt och operativt inköpsarbete

- I enlighet med planering
- med ansats att uppnå strategiska mål
- Säkra regelefterlevnad och hantera risk/sårbarhet
- Fånga och hantera avvikelser

Kommungemensamt stöd för den strategiska nivån Ansvar KS

Följa upp och analysera inköpsverksamhet

- Fånga data fr taktiskt och operativt inköpsarbete
- Aggregera och analysera data (strat måluppfyllelse, risk- och sårbarhet, regelefterlevnad samt process/systemeffektivitet)
- Formulera slutsatser
- Rapportera
- Vid behov initiera korrigering av styrning av inköpsverksamhet
- Uppföljning och analys utgör underlag för planering

Uppföljning och analys förutsätter en upprättad process och struktur för avtalsförvaltning och avtalsuppföljning

Taktiskt
inköpsarbete

Förbereda
upphandling

Genomföra
upphandling

Realisera
upphandling

Kommungemensamt stöd för den taktiska nivån Ansvar KS

Operativt
inköpsarbete

Genomföra
inköp/avrop

Kommungemensamt stöd för den operativa nivå Ansvar KS

Tjänsteskrivelse

2025-05-05

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2025/00025

Anvisning för hantering av nämndinitiativ

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att anta anvisning för hantering av nämndinitiativ enligt bilaga.

Ärendebeskrivning

I 4 kap. 20 § kommunallagen (2017:725) sägs att "Varje ledamot i en nämnd får väcka ärenden i nämnden". Bestämmelsen innebär att en eller flera ledamöter tillsammans kan väcka ärenden i nämnden och det kallas för ett nämndinitiativ. Dessa ska hanteras av nämnden. Förekomsten av nämndinitiativ upplevs ha ökat med följd att även osäkerheten och frågeställningarna ökat bland både förtroendevalda och tjänstepersoner.

Kommunfullmäktige beslutade 2025-03-31 i § 63 att revidera den generella delen i reglementet kring nämndinitiativ enligt följande:

Nämndinitiativ

Ett nämndinitiativ är ett sätt för en enskild ledamot eller för flera ledamöter tillsammans att nyttja kommunallagens möjlighet att väcka ett ärende i nämnden. För att ärendet ska kunna väckas vid nämndens sammanträde måste initiativet ligga inom nämndens uppdrag och ansvarsområde. Nämndinitiativ ska lämnas skriftligt.

Nämndinitiativ kan lämnas inför eller under ett sammanträde. Endast de ledamöter som tjänstgör vid sammanträdet har rätt att lämna nämndinitiativ. Om ledamot väcker ärende i nämnd under pågående sammanträde ska ärendet hänskjutas till förvaltning för beredning om ärendet inte kan avgöras under sammanträdet.

(Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder sid 7).

För att ytterligare underlätta hanteringen har stadsledningskontoret tagit fram ett förslag till anvisning för hantering av nämndinitiativ i Umeå kommun. Anvisningen syftar till att skapa en enhetlig och rättssäker hantering av nämndinitiativ i Umeå kommun. Kommunstyrelsen har antagit anvisningen och övriga nämnder rekommenderas att anta anvisningen.

Tjänsteskrivelse

Dnr: FN-2025/00025

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag kommunfullmäktige 2025-03-31 § 63

1. Anvisning för hantering av nämndinitiativ

Beredningsansvariga

Elisabeth Anttu, nämndsekreterare

Stefan Hildingsson
Fritidsdirektör

Elisabeth Anttu
Nämndsekreterare

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-03-31

§ 63

Diariennr: KS-2014/01024

Revidering av reglemente för styrelse och nämnder

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att revidera den generella delen i reglementet kring nämndinitiativ enligt förslag i tjänsteskrivelsen

att revidera tekniska nämndens grunduppdrag i reglementet enligt förslag i tjänsteskrivelsen

att revidera reglementen för individ- och familjenämnden, för och grundskolenämnden samt äldre- och funktionsnämnden kring ansvar för stiftelser enligt förslag i tjänsteskrivelsen.

Kommunstyrelsen beslutar

att anta anvisning för hantering av nämndinitiativ, se bilaga 1

att rekommendera övriga nämnder att anta samma anvisning.

Ärendebeskrivning

Reglemente för styrelse och nämnder innehåller gemensamma bestämmelser och arbetsformer. Det tydliggör också nämndernas ansvarsområden och mandat. Det finns behov av mindre justeringar.

En justering kring nämndinitiativ föreslås i den generella delen i reglementet. Motivet är att förtydliga oklarheter som uppstått kring hanteringen. Tekniska nämnden föreslår revideringar av grunduppdraget i reglementet för att få en bättre beskrivning av nämndens verksamhet.

En översyn av hanteringen av stiftelser som förvaltas av Umeå kommun har synliggjort behovet av att tydliggöra ansvar för beslut om utdelning

Kommunstyrelsen har fortsatt ansvar för förvaltning av fonderna medan några nämnder får ansvar för beslut om utdelning.

Nämndinitiativ

I 4 kap. 20 § kommunallagen (2017:725) sägs att "Varje ledamot i en nämnd får väcka ärenden i nämnden". Bestämmelsen innebär att en eller flera ledamöter tillsammans kan väcka ärenden i nämnden och det kallas för ett nämndinitiativ. Dessa ska hanteras av nämnden. Förekomsten av nämndinitiativ upplevs ha ökat med följd att även osäkerheten och frågeställningarna ökat bland både förtroendevalda och tjänstepersoner.

Hanteringen av nämndinitiativ kan tydliggöras och därför föreslås följande revidering.

Förslag ny skrivning kring nämndinitiativ

Nämndinitiativ

Ett nämndinitiativ är ett sätt för en enskild ledamot eller för flera ledamöter tillsammans att nyttja kommunallagens möjlighet att väcka ett ärende i nämnden. För att ärendet ska kunna väckas vid nämndens sammanträde måste initiativet ligga inom nämndens uppdrag och ansvarsområde. Nämndinitiativ ska lämnas skriftligt.

Nämndinitiativ kan lämnas inför eller under ett sammanträde. Endast de ledamöter som tjänstgör vid sammanträdet har rätt att lämna nämndinitiativ. Om ledamot väcker ärende i nämnd under pågående sammanträde ska ärendet hänskjutas till förvaltning för beredning om ärendet inte kan avgöras under sammanträdet.

Befintlig skrivning kring nämndinitiativ

Nämndinitiativ

Om ledamot väcker ärende i nämnd under pågående sammanträde ska ärendet hänskjutas till förvaltning för beredning om ärendet ej kan avgöras under sammanträdet.

Förslag anvisning

För att ytterligare underlätta hanteringen har stadsledningskontoret tagit fram ett förslag till anvisning för hantering av nämndinitiativ i Umeå

kommun, se bilaga 1. Anvisningen syftar till att skapa en enhetlig och rättssäker hantering av nämndinitiativ i Umeå kommun.

Kommunstyrelsen föreslås att anta anvisningen och övriga nämnder rekommenderas att anta anvisningen.

Förändringar i Tekniska nämndens grunduppdrag

Med anledning av nya och/eller förändrade ansvarsområden i tekniska nämndens reglemente har nämnden identifierat behovet av att revidera och uppdatera det nuvarande grunduppdraget.

De tillkommande och/eller förändrade ansvarsområdena omfattar följande:

- Fordonshantering: Inkluderar ett samordningsansvar för hållbar och effektiv fordonsanskaffning.
- Digital omställning: Inkluderar ett ansvar för att leda, samordna och utveckla kommungemensamt arbete med digitalisering och digital transformation.
- Klimatomställning inom nämndens verksamheter: Ett förtydligande att nämnden ansvarar för klimatomställningsarbetet inom nämndens ansvarsområden.

I samband med denna revidering har samtliga delar av grunduppdraget granskats och till viss del omformulerats för att tydliggöra nämndens ansvarsområden, minimera risken för missförstånd samt underlätta läsarens förståelse. Dessa förändringar syftar till att stärka nämndens förmåga att leverera sina tjänster på ett mer strukturerat och transparent sätt.

Förslag till ny beskrivning av grunduppdrag för tekniska nämnden

Tekniska nämnden har ansvar för kommunens anläggningar, infrastruktur och allmänna platser såsom fastigheter, gator, vägar, parker och närskogar. Uppdraget innefattar att planera, bygga, förvalta och utveckla kommunens infrastruktur och offentliga utomhusmiljöer, kommunens IT- och kommunikationssystem samt Umeå kommuns fastigheter- både avseende verksamhetslokaler och boenden för sociala behov. Nämnden ska tillhandahålla färdtjänst, uppfylla kommunens uppgifter avseende

trafikfrågor samt tillhandahålla intern service inom måltider och lokalvård.

Nämnden har också ansvar för att samordna Umeå kommuns fordonsanskaffning samt att leda, samordna och utveckla kommungemensamt arbete med digitalisering och digital transformation. Uppdraget innefattar även att svara för klimatomställningsarbetet inom nämndens ansvarsområden.

Nämndens ansvarsområde omfattar alla verksamheter inom teknik- och fastighetsförvaltningen vilka är Digital omställning och IT, Fastighet, Gator och parker, Måltidsservice samt Städ- och verksamhetsservice.

Befintlig beskrivning av grunduppdraget för tekniska nämnden tas bort

Tekniska nämnden ansvarar för kommunens anläggningar; fastigheter, gator, vägar, parker och allmänna platser. Tekniska nämnden ansvarar även för kommunens interna servicefunktioner samt färdtjänst.

Nämndens uppdrag är att:

- *planera, bygga, förvalta och utveckla kommunens infrastruktur och offentliga utomhusmiljöer, fastigheter och IT-system*
- *svara för den kommunala väghållningen och förvalta offentliga platser*
- *försörja Umeå kommuns verksamheter med lokaler och boende för sociala behov*
- *svara för samordning och utveckling av kommunens IT och telefonisystem*
- *svara för klimatomställningsarbetet inom nämndens ansvarsområden*
- *tillhandahålla färdtjänst*
- *tillhandahålla intern service inom måltider, lokalvård och vissa vaktmästartjänster*
- *fullgöra kommunens uppgifter avseende trafikfrågor*

Nämndens ansvarsområde omfattar alla verksamheter inom teknik- och fastighetsförvaltningen vilka är Gator och parker, Fastighet, IT, Måltidsservice samt Städ- och verksamhetsservice.

Förslag förändringar kring hantering av stiftelser

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för förvaltning av stiftelser med anknuten förvaltning. Grunden till stiftelserna utgörs av

donationer från privatpersoner som skänkts till olika välgörande ändamål. Kommunstyrelsen ska fortsatt ha ansvar för en sammanhållen förvaltning och ekonomiadministration medan vissa nämnder får ansvar för att besluta om utdelning. Nämnderna beslutar i sin tur om ev. vidaredelegering av ansvaret.

Förslag ny skrivning Individ och familjenämndens reglemente:

Nämnden ansvarar för:

- *utdelning av medel från stiftelsen Biståndsfonden*

Nuvarande skrivning Individ och familjenämndens reglemente tas bort:

Nämnden ansvarar för:

- ~~*förvaltning och utdelning av medel från Biståndsfonden och Augusta Karlssons fond,*~~

Ändringen motiveras av att Augusta Karlsson fond har upphört och då behövs ansvar för utdelning inte tydliggöras längre. Skrivning kring förvaltning tas bort för att inte skapa förvirring kring kommunstyrelsens övergripande ansvar för förvaltning.

Förslag på beskrivning av nytt ansvar För- och grundskolenämnden

Nämnden ska:

Besluta om utdelning av medel från Stiftelsen stipendiefonden för Umeå kommuns grundskola.

Nytt ansvar motiveras av att nämnden är bäst lämpad att fatta beslut om utdelning. Det har inte gjorts någon utdelning från stiftelsen sedan 2013. Ett förtydligande av ansvar möjliggör bättre nyttjande av medel och årlig utdelning från stiftelsen.

Förslag på ny skrivning äldrenämndens reglemente

Delegering från kommunfullmäktige:

- *Utdelning av medel från stiftelsen Blomsterfonden.*

Nuvarande skrivning äldrenämndens reglemente tas bort

Delegering från kommunfullmäktige:

- ~~*Förvaltning och utdelning av medel från Blomsterfonden.*~~

Ordet förvaltning av stiftelse tas bort från äldrenämndens reglemente för att inte skapa otydlighet kring kommunstyrelsens övergripande ansvar för förvaltning.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-03-31

Den som vill ta del av hela det befintliga reglementet för styrelse och nämnder hittar det på www.umea.se/styrdokument

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Anvisning för hantering av nämndinitiativ

Bilaga 2. Protokollsutdrag Tekniska nämnden

Bilaga 3. Motivering till förändringar i Tekniska nämndens grunduppdrag.

Beredningsansvariga

Sara Nordström, Dan Gideonsson

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Kommunfullmäktiges beslutsordning

Följande yttrar sig: Janet Ågren (S), Lena Andersson (M), Veronika Kerr (KD), Lars Brännström (MP) och Anders Norqvist (L).

Yrkanden

Janeth Ågren (S) och Lena Andersson (M), Veronika Kerr (KD) och Lars Brännström (MP) – Bifall till kommunstyrelsens förslag.

Propositionsordning som godkänns

Bifall mot avslag till kommunstyrelsens förslag. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar att bifalla kommunstyrelsens förslag

Beslutet ska skickas till

Alla nämnder

Anvisning

Anvisning för hantering av nämndinitiativ

Beslutad av:
Kommunstyrelse

Diarienummer:
KS-2014/01024

Datum och paragraf för beslutet:
2025-03-18 §

Dokumenttyp:
Anvisning

Giltighetstid:
Tills vidare

Dokumentansvarig:
Stadsledningskontoret
Avd för ekonomi och styrning

Inledning

Bakgrund

Förekomsten av nämndinitiativ i nämnderna i Umeå kommun har ökat och frågeställningar/osäkerhet om hur nämndinitiativ ska hanteras har lyfts bland såväl förtroendevalda som tjänstepersoner. För att åtgärda detta har denna anvisning tagits fram. I 4 kap. 20 § kommunallagen (2017:725) sägs att "Varje ledamot i en nämnd får väcka ärenden i nämnden". Bestämmelsen innebär att en eller flera ledamöter tillsammans kan väcka ärende i nämnd och att detta förfarande kallas ett nämndinitiativ.

Ett nämndinitiativ innebär att en eller flera ledamöter eller tjänstgörande ersättare i nämnden lämnar ett förslag. Det vill säga att ledamoten väcker ett ärende för att denne vill att något ska utredas, genomföras eller liknande. Med nämnd avses nämnder och kommunstyrelsen. Rätten att väcka ärende i en nämnd innebär att ärendet måste behandlas av nämnden.

Syfte

Syftet med anvisningen är att ge stöd i hantering av nämndinitiativ i Umeå kommun samt skapa en enhetlig och rättssäker hantering av nämndinitiativ. Genom en enhetlig och tydlig hantering av nämndinitiativ skapas förutsättningar för ökad transparens gentemot kommunens invånare och bättre möjligheter till politiskt förankrade beslut.

Giltighetstid

Anvisningen gäller tills vidare

Relaterade styrdokument

Reglemente för nämnder och styrelse i Umeå kommun

Hantering av nämndinitiativ

Form och innehåll

Ett nämndinitiativ måste ligga inom nämndens uppdrag och ansvarsområde. Ett nämndinitiativ får inte innehålla förslag inom olika ämnen/områden.

Ett nämndinitiativ ska vara skriftligt och det ska framgå vem eller vilka ledamöter som lämnar initiativet.

Nämndinitiativet ska innehålla en kort förklaring till ärendet samt ledamoten/ledamöternas yrkande/yrkanden.

Hur väcks ett nämndinitiativ

Nämndinitiativ kan lämnas inför eller under ett sammanträde. Om initiativet lämnas in före utskick av kallelse kan initiativet läggas till föredragningslistan.

Om nämndinitiativ lämnas efter utskick av kallelse men före sammanträdet anmäler ledamoten initiativet när dagordningen fastställs. Initiativet väcks först när ärendet behandlas på nämndens sammanträde, d.v.s. enbart det faktum att en handling har lämnats in före nämndsammanträdet innebär inte att ärendet är väckt.

Om en ledamot/tjänstgörande ersättare har för avsikt att lämna ett nämndinitiativ under ett sammanträde anmäls initiativet lämpligen i början av sammanträdet och läggs till som en punkt på föredragningslistan. Det finns inget som hindrar att initiativet lämnas även efter det att föredragningslistan är fastställd.

Endast de som tjänstgör som ledamöter vid sammanträdet har rätt att lämna nämndinitiativ. Detta innebär att även en ersättare som tjänstgör vid sammanträdet kan lämna nämndinitiativ.

Hantering av nämndinitiativ väckt vid sammanträde

Om nämndinitiativ väcks inför eller under pågående sammanträde ska ärendet i första hand lämnas till nämndens förvaltning för beredning.

Ärendet kan avgöras direkt vid sammanträde, till exempel om det är tydligt att initiativet ligger utanför nämndens uppdrag och ansvarsområden.

Exempel på nämndens beslut efter att nämndinitiativ har beretts av förvaltning

Under sammanträdet kan ett av förvaltningen berett nämndinitiativ beslutas enligt följande exempel:

- Nämnden beslutar att bifalla eller avslå nämndinitiativet.
- Nämnden beslutar att förvaltningens yttrande ska utgöra svar på nämndinitiativet.
- Nämnden beslutar att lämna nämndinitiativet utan åtgärd eftersom det som initiativet omfattar redan är omhändertaget och avslutat.
- Nämnden beslutar att nämndinitiativet ska behandlas inom ramen för ett redan pågående ärende och det ska då framgå vilket ärende det gäller

Uppräkningen av exempel är inte uttömmande.

Protokoll

I protokollet hanteras nämndinitiativet som ett eget ärende och tas upp som en egen paragraf. Av protokollet ska framgå:

- vem eller vilka ledamöter som väckt nämndinitiativet
- nämndens beslut relaterat till nämndinitiativet
- de yrkande/yrkanden som sagda ledamot/ledamöter fört fram i nämndinitiativet
- kort förklaring till varför nämndinitiativet väckts.

Tjänsteskrivelse

2025-05-06

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2024/00033

Fritidsnämndens sammanträdestider 2025

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att ändra tid för fritidsnämndens sammanträde i augusti till fredag 22 augusti kl. 13.15.

Ärendebeskrivning

Fritidsnämnden beslutade vid sitt sammanträde 2024-05-24 att sammanträdet i augusti skulle äga rum onsdag 27 augusti kl. 13.15. Tiden krockar med SFKs Årskonferens i Linköping. Förvaltningen har tittat på olika datum och föreslår att sammanträdet flyttas till fredag 22 augusti kl. 13.15.

Beredningsansvariga

Elisabeth Anttu, nämndsekreterare

Beslutet ska skickas till

Kommunikationsavdelningen

Sara Nordström och Lina Renfors

Fritidsnämndens ledamöter och ersättare

Berörda tjänstepersoner

Stefan Hildingsson
Fritidsdirektör

Elisabeth Anttu
Nämndsekreterare

Tjänsteskrivelse

2025-05-06

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2025/00026

Fritidsnämndens sammanträdestider 2026

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att fastställa sammanträdestider för 2026 enligt nedan.

Ärendebeskrivning

Ett förslag på sammanträdestider för 2026 har tagits fram enligt nedan. Hänsyn har tagits till datum för rapportering av beslut till kommunstyrelsen samt sammanträdesdatum för andra nämnder där förtroendevalda i fritidsnämnden också är invalda som ledamöter eller ersättare.

Onsdag 21 januari	kl. 13.15
Onsdag 18 februari	kl. 09.00 (heldagsnämnd)
Onsdag 18 mars	kl. 13.15
Onsdag 22 april	kl. 13.15
Tisdag 19 maj	kl. 13.15 (OBS! Tisdag)
Onsdag 26 augusti	kl. 13.15
Onsdag 23 september	kl. 13.15
Onsdag 21 oktober	kl. 13.15
Onsdag 18 november	kl. 13.15
Onsdag 9 december	kl. 13.15

Beslutsunderlag

Viktiga datum för Umeå kommuns nämnder 2026

Beredningsansvariga

Elisabeth Anttu, nämndsekreterare
Monia Sundelin, controller

Beslutet ska skickas till

Kommunikationsavdelningen
Sara Nordström och Lina Renfors
Fritidsnämndens ledamöter och ersättare, berörda tjänstepersoner

Stefan Hildingsson
Fritidsdirektör

Elisabeth Anttu
Nämndsekreterare

Viktiga datum för Umeå kommuns nämnder 2026

Observera att detaljerad information om nedanstående aktiviteter lämnas i separata anvisningar.

Datum	Aktivitet
26-jan	Verksamhetsdagen i KF Förvaltningar lämnar information till KF om möjligheter/utmaningar 3–5 år.
06-feb	Underlag till Årsredovisning Förvaltningens förslag till KS-rapport från xxx-nämnden för perioden jan-dec 2025 ska vara färdigt och inskickat till SLK Ekonomi.
23-feb	Underlag till Årsredovisning XXX-nämndens fastställda rapport till KS/KF för perioden jan-dec 2025 (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) ska vara inskickad till KS diarium och SLK Ekonomi.
23-feb	Uppföljning Intern kontroll fg år Nämndens beslut om att Intern kontrollen under föregående år varit ändamålsenlig och tillräcklig samt nämnden godkännande av uppföljning av internkontrollplan för föregående ska vara inskickad till KS diarium
20-mar	Planering och budget nästkommande år Sista datum för nämnd att lämna yttrande på SLK:s förslag till planeringsdirektiv samt inkomma med förslag till revidering av taxor och avgifter. Sista datum för Personalnämnden att lämna yttrande över löneutveckling och personalpolitiska mål
24 mar -1 apr	Planering och budget nästkommande år Planeringsdialog - nämnder presenterar sina yttranden för KS:nau
12-maj	Förenklad rapport jan-apr Förvaltningens förslag till förenklad KS/KF-rapport fr nämnden för perioden jan-april färdigt och inskickat till SLK ekonomi.
20-maj	Förenklad rapport jan-apr Nämndens fastställda rapport till KS/KF för perioden jan-april (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) ska vara inskickad till KS diarium och SLK ekonomi.
25-maj	Uppföljning Intern Kontroll jan-apr Nämndens uppföljning av internkontrollplan för perioden jan-april inskickad till KS diarium.
14-sep	Delårsrapport jan-aug Förvaltningens förslag till KS/KF-rapport fr nämnden för perioden januari-augusti färdigt och inskickat till SLK ekonomi.
25-sept	TN:s detaljbudget Sista datum för TN att lämna fastställd detaljbudget till KS, FoGn och GyVn.
25-sep	Delårsrapport jan-aug Nämndens fastställda rapport till KS/KF för perioden jan-aug (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) ska vara inskickad till KS diarium och SLK Ekonomi.
25-sep	Uppföljning Intern kontroll jan-aug Nämndens uppföljning av internkontrollplan för perioden jan-aug innevarande år inskickad till KS diarium
13-nov	Investeringsplanering och budget nästkommande år TN lämnar fastställt förslag till investeringsbudget och plan samt 10-årig investeringsunderlag till KS diarium
20-nov	Verksamhetsplan och budget för 2027 Sista datum för nämnder att lämna nämndens fastställda Verksamhetsplan (inkl. detaljbudget). Plan för styrning och uppföljning av verksamhet som utförs av externa utförare samt Riskanalys och Internkontrollplan för nästkommande verksamhetsår till KS diarium
7 dec	Nuläge & framtid Presentation av planeringsförutsättningar och förslag till planeringsdirektiv för 2028.

Viktiga datum för Umeå kommuns bolag 2026

Observera att detaljerad information om nedanstående aktiviteter lämnas i separata anvisningar.

Datum	Aktivitet
13-feb	Underlag till Årsredovisning Bolag lämnar underlag till SLK ekonomi - rapportpaket Cognos/mail
23-feb	Underlag till Årsredovisning Bolagets förslag till KS/KF-rapport från xxx-bolaget för perioden jan-dec 2025 färdigt och inskickat till SLK ekonomi.
23-feb	Bolagsdagen i KF
16-mar	Underlag till Årsredovisning XXX-bolagets fastställda rapport till KS/KF för perioden jan-dec 2025 (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) ska vara inskickad till KS diarium och SLK ekonomi.
20-mar	Planering nästkommande år Sista datum för UKF/bolag att lämna yttrande på SLK:s förslag till planeringsförutsättningar samt inkomma med förslag till revidering av eventuella taxor och avgifter.
24 mar- 1 apr	Planering nästkommande år Planeringsdialog – UKF och berörda bolag presenterar sina yttranden för KSna
8 april	Årsredovisning UKF Senaste dag för UKF att lämna signerat beslut om årsredovisning samt årsredovisning enligt beslutad anvisning till KS diarium och SLK redovisning
13 maj	Förenklad rapport jan-apr Bolag lämnar underlag till SLK ekonomi - rapportpaket Cognos/mail.
12 maj	Förenklad rapport jan-apr Bolagets förslag till KS/KF-rapport från xxx-bolaget för perioden jan-april färdigt och inskickat till SLK ekonomi.
11-maj	Underlag för KS uppsiktplikt Sista dag för UKF att överlämna underlag till KS för uppsiktplikts verkställande
20-maj	Förenklad rapport jan-apr UKF:s rapport (verksamhetsberättelse/underlag) till KS/KF för perioden jan-april ska vara inskickad till KS diarium och SLK ekonomi.
14-sep	Delårsrapport jan-aug Bolag lämnar underlag till SLK ekonomi - rapportpaket Cognos/mail.
14-sep	Delårsrapport jan-aug Bolagets förslag till KS/KF-rapport från xxx-bolaget för perioden jan-aug 2024 färdigt och inskickat till SLK ekonomi.
28-sep	Delårsrapport jan-aug Styrelsen för Umeå folkets hus skickar fastställd rapport till KS diarium och SLK ekonomi.
28-sep	Delårsrapport jan-aug Av respektive bolagsstyrelse fastställd rapport till KS/KF (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) skickas till UKF för överlämning till KS diarium och SLK ekonomi.
7 dec	Nuläge & framtid Presentation av planeringsförutsättningar och förslag till planeringsdirektiv för 2027.

Tjänsteskrivelse

2025-05-07

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2025/00003

Information och rapporter maj 2025

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att godkänna redovisningen av informationen.

Ärendebeskrivning

Dataskyddsombudets granskningsrapport

Fredrik Röst, fritidskonsulent och Elisabeth Anttu, nämndsekreterare

Ombyggnation Hamnmagasinet

Matilda Tapani, verksamhetschef

Skrivelse från Södra Umeå Ryttarförening

Monica Svonni, verksamhetschef

Skrivelse från Björklöven, Teg Ungdom, Trixa och Umeå Konstakning

Anders Linder, verksamhetschef

Skrivelse från IFK Umeå

Anders Linder, verksamhetschef

Rapport – besök från Cape Agulhas, Sydafrika

Stefan Hildingsson fritidsdirektör med flera

Rapport – Umebrå forum 13 maj

Ari Leinonen (S), Solveig Granberg (C), Anders Hägglund (S) och Rebecca Lagerstedt (V)

Fritidsdirektören informerar

- Campus friidrottsarena
- Sommaren 2025
- Övrigt

Beslutsunderlag

Granskningsrapport Dataskyddsförordningen

Tjänsteskrivelse

Dnr: FN-2025/00003

Beredningsansvariga

Stefan Hildingsson, fritidsdirektör
Anders Linder, verksamhetschef
Monia Svonni, verksamhetschef
Matilda Tapani, verksamhetschef
Fredrik Röst, fritidskonsulent
Elisabeth Anttu, nämndsekreterare

Stefan Hildingsson
Fritidsdirektör

Elisabeth Anttu
Nämndsekreterare

GRANSKNINGSRAPPORT

Dataskyddsförordningen

KOMMUN

Umeå kommun

PERSONUPPGIFTSANSVARIG

Fritidsnämnden

GRANSKAT OMRÅDE

Hantering av personuppgiftsincidenter

DATUM

2025-01-09

Erik Österberg

Dataskyddsjurist

erik.osterberg@insatt.com

Gustav Elvhage

Dataskyddsjurist

gustav.elvhage@insatt.com

Insatt AB

Parkgatan 6

553 16 Jönköping

www.insatt.com

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Granskningens innehåll och omfattning	3
1.2 Syfte	3
1.3 Disposition	3
2. Sammanfattning	4
2.1 Dataskyddsombudets sammanfattande slutsatser.....	4
2.2 Den personuppgiftsansvarige rekommenderas att... ..	4
3. Juridisk utgångspunkt för granskningen.....	5
3.1 Definitionen av en personuppgiftsincident.....	5
3.2 Exempel på personuppgiftsincidenter	5
3.3 Regler för hantering av personuppgiftsincidenter	5
3.3.1 När en incident ska anmälas?.....	5
3.3.2 Kraven på anmälan och intern dokumentation	5
3.3.3 Att informera de registrerade.....	6
4. Granskningen.....	7
4.1 Svarsformuläret.....	7
4.1.1 Incidenthanteringsplan.....	7
4.1.2 Incidentlogg/dokumentation över samtliga incidenter	7
4.1.3 Antal dokumenterade personuppgiftsincidenter per kalenderår.....	8
4.1.4 Utbildning/information	8
4.1.5 Personuppgiftsbiträdesavtal.....	9
4.2 Rutin ”Personuppgiftsincident inom fritidsnämndens verksamhet”	9
4.2.1 ”Inledning”	10
4.2.2 ”1. Upptäckt & Rapportering”	10
4.2.3 ”2. Bevakning & bedömning”.....	10
4.2.4 ”5. Utredning & Åtgärder”	10
4.2.5 ”8. Information till nämnd och verksamhet”	10

1. Inledning

Umeå kommun har en egen funktion för intern juridisk rådgivning i frågor om dataskyddsförordningen och ett utsett dataskyddsombud. I uppdraget som dataskyddsombud ingår även att övervaka efterlevnaden av dels dataskyddsförordningen, dels nationella kompletterande dataskyddsbestämmelser och organisationens arbete och implementerade styrdokument för skydd av personuppgifter (granskning). Umeå kommun har upphandlat Insatt AB för att oberoende utföra granskningsdelen och därigenom uppfylla det lagstadgade kravet på dataskyddsombud enligt dataskyddsförordningen. Insatts granskning utförs oberoende men samråd sker med kommunens (utsedda) dataskyddsombud när så bedöms nödvändigt. Som en del av ovanstående uppdrag har en sådan riktad granskning genomförts och resultatet av granskningen presenteras i den här rapporten. I rapporten benämns Insatt AB fortsättningsvis "Dataskyddsombud".

1.1 Granskningens innehåll och omfattning

Granskningen omfattar den personuppgiftsansvariga nämndens hantering av personuppgiftsincidenter och därtill kopplad dokumentation.

Granskningen utgår från följande underlag:

- nämndens svar i utskickat fråge-och svarsformulär angående incidenthantering och
- dess styrdokument för incidenthantering/incidenthanteringsplan (plan, riktlinje, rutin eller motsvarande) samt eventuell intern incidentslogg och instruktion/informationstext på intranätet angående hur kommunens medarbetare ska rapportera internt.

1.2 Syfte

Syftet med granskningen är att granska de personuppgiftsansvariga nämndernas hantering av personuppgiftsincidenter, sammanställa granskningsresultatet och om det finns brister i det granskade underlaget komma med åtgärdsförslag. Granskningsresultatet redovisas i denna rapport vilken tillställs den personuppgiftsansvariga nämnden och dess ledning.

1.3 Disposition

I kapitel 2 sammanfattas dataskyddsombudets slutsatser och rekommenderade åtgärder. Kapitel 3 utgörs av den juridiska utgångspunkten för granskningen. Kapitel 4 innefattar själva granskningen och dess resultat med dataskyddsombudets löpande slutsatser och rekommendationer på åtgärder.

2. Sammanfattning

2.1 Dataskyddsombudets sammanfattande slutsatser

Det kan konstateras att den personuppgiftsansvarige har en god process för att hantera personuppgiftsincidenter. Den personuppgiftsansvarige har upprättat en incidenthanteringsplan. Det finns visserligen ingen kommunövergripande riktlinje avseende personuppgiftsincidenter. Däremot har kommunstyrelsen upprättat Riktlinjen ”Riktlinjer för Personuppgiftsincidenthantering”, som nämnden ser ut att ha nyttjat som ”en ram” i dess incidenthanteringsplan. I planen ingår även Rutinen ”Personuppgiftsincident”, som beskriver hur personuppgiftsincidenter ska hanteras i praktiken och ansvarsfördelning. Det finns utrymme för förtydliganden och förbättringar i Rutinen.

Vissa incidenter har lett till att generella åtgärder för att förebygga eller förhindra liknande nya incidenter vidtagits. Det är så dataskyddsombudet vill att det ska fungera; att identifierade incidenter leder till förbättrade rutiner och arbetssätt.

Fritidsnämnden har dock relativt få dokumenterade personuppgiftsincidenter - tre - under de senaste tre åren. Eftersom det krävs väldigt lite för att kvalificera en händelse som en personuppgiftsincident är det högst sannolikt att nämndens verksamheter har haft incidenter som inte har identifierats. Anställda inom nämndens verksamheter bör löpande utbildas och informeras både om vad en personuppgiftsincident är och om hur den ska hanteras enligt interna rutiner.

Sammanfattningsvis har vi vissa rekommendationer till nämnden.

2.2 Den personuppgiftsansvarige rekommenderas att...

- ☐ regelbundet informera och påminna anställda om vad en personuppgiftsincident är och vad man som anställd ska göra om man misstänker att en incident har skett.
- ☐ involvera dataskyddsombudet när det råder tvekan vid bedömningen av huruvida en händelse ska klassas som en personuppgiftsincident.
- ☐ inte bara i onboarding-processen utan löpande under anställningen utbilda och informera om dataskyddsförordningen och personuppgiftsincidenter exempelvis genom workshops, informationsutskick, punkt på APT med mera.
- ☐ säkerställa att biträdesavtalen antingen anger kontaktuppgifter som inte är kopplade till en specifik person hos nämnden eller att berörda biträden informeras om byte av kontaktuppgifter vid personalbyte (som en del av offboarding-processen?!).
- ☐ om nämnden, i framtiden, agerar gemensamt personuppgiftsansvarig, säkerställa att samtliga avtal om gemensamt personuppgiftsansvar innehåller förtydliganden om vilken part som ansvarar för att hantera incidenter.

För detaljerade rekommendationer avseende Rutinen, se kap. 4.2.

3. Juridisk utgångspunkt för granskningen

Granskningen har genomförts med beaktande av dataskyddsförordningen:

- artikel 4 (12): definitionen av en personuppgiftsincident
- artikel 5: grundläggande principer inklusive ansvarsskyldigheten,
- artikel 24.1: krav att kunna visa att organisationen lever upp till kraven i dataskyddsförordningen,
- artiklarna 33 och 34 och skälen 85-86: regler för hantering av personuppgiftsincidenter.

3.1 Definitionen av en personuppgiftsincident

En personuppgiftsincident innebär enligt artikel 4 (12) i dataskyddsförordningen ”en säkerhetsincident som leder till oavsiktlig eller olaglig förstöring, förlust eller ändring eller till obehörigt röjande av eller obehörig åtkomst till de personuppgifter som överförts, lagrats eller på annat sätt behandlats”.

3.2 Exempel på personuppgiftsincidenter

- En obehörig part får tillgång till personuppgifter, till exempel om någon via mejl, sms eller brev skickar personuppgifter till en mottagare som inte ska ha dem.
- Datorer, mobiltelefoner eller surfplattor som innehåller personuppgifter förloras eller stjäls.
- Någon ändrar personuppgifter utan tillstånd.
- Personuppgifter är inte längre tillgängliga för den som behöver dem och det leder till negativa konsekvenser för de registrerade genom att tillgång till exempelvis ett IT-system inte kan ges på grund av tekniskt fel eller antagonistiskt angrepp.

3.3 Regler för hantering av personuppgiftsincidenter

3.3.1 När en incident ska anmälas?

I enlighet med artikel 33 i GDPR ska en personuppgiftsincident anmälas till behörig tillsynsmyndighet om det inte är osannolikt att incidenten medför risk för fysiska personers fri- och rättigheter. Den personuppgiftsansvariga ska utan onödigt dröjsmål och inte senare än 72 timmar efter att den fått vetskap om personuppgiftsincidenten anmäla den till Integritetsskyddsmyndigheten (IMY). I de fall anmälan inte inkommer till IMY inom 72 timmar ska en motivering till förseningen lämnas av den personuppgiftsansvarige.

3.3.2 Kraven på anmälan och intern dokumentation

Anmälan till IMY ska åtminstone beskriva personuppgiftsincidentens art, inbegripet, om så är möjligt, de kategorier av och det ungefärliga antalet registrerade som berörs samt de

kategorier av och det ungefärliga antalet personuppgiftstyper som berörs. Anmälan ska likväl förmedla namnet på och kontaktuppgifterna för dataskyddsombudet eller andra kontaktpunkter där mer information kan erhållas samt innehålla en beskrivning av de sannolika konsekvenserna av personuppgiftsincidenten. Vidare ska anmälan beskriva de åtgärder som den personuppgiftsansvarige har vidtagit eller föreslagit för att åtgärda personuppgiftsincidenten och när det är möjligt åtgärder för att mildra dess potentiella negativa konsekvenser. Om och i den utsträckning det inte är möjligt att tillhandahålla informationen samtidigt, får informationen tillhandahållas i omgångar utan onödigt ytterligare dröjsmål.

Personuppgiftsansvarig ska enligt artikel 33.5 dokumentera alla personuppgiftsincidenter och dess omständigheter internt. Dokumentationen ska göra det möjligt för tillsynsmyndigheten att kontrollera att reglerna presenterade ovan följs.

3.3.3 Att informera de registrerade

I de fall personuppgiftsincidenten sannolikt leder till en hög risk för fysiska personers fri- och rättigheter ska den personuppgiftsansvariga utan onödigt dröjsmål informera den registrerade om personuppgiftsincidenten. Enligt artikel 34 GDPR ska en tydlig och klar beskrivning av personuppgiftsincidentens art och åtminstone namnet på och kontaktuppgifterna för dataskyddsombudet eller andra kontaktpunkter där mer information kan erhållas, beskrivning av de sannolika konsekvenserna av personuppgiftsincidenten samt beskrivning av de åtgärder som den personuppgiftsansvarige har vidtagit eller föreslagit för att åtgärda personuppgiftsincidenten, lämnas till den registrerade.

Undantag från informationskravet gäller bland annat om den personuppgiftsansvarige

- har gjort uppgifterna oläsbara exempelvis genom kryptering,
- har vidtagit ytterligare åtgärder som säkerställer att den höga risken för registrerades fri- och rättigheter sannolikt inte längre kommer att uppstå, eller om
- det skulle innebära en oproportionell ansträngning (i så fall ska i stället allmänheten informeras).

4. Granskningen

4.1 Svarsformuläret

Representanter från den personuppgiftsansvariga nämnden har svarat på våra frågor om dess incidenthantering i utskickat svarsformulär. Av svaren framgår i huvudsak följande.

Fritidsnämnden följer en fastställd incidenthanteringsplan, som utgår från kommunstyrelsens riktlinje "Riktlinje för personuppgiftshantering", hädanefter kallad Riktlinjen, och en rutin "Personuppgiftsincident inom fritidsnämndens verksamhet", hädanefter kallad Rutinen. Rutinen godkändes av fritidsdirektören den 14 oktober 2021.

Avseende intern dokumentation av samtliga personuppgiftsincidenter och huruvida det finns en incidentlogg har nämndens representanter svarat "ja". Anställda kan registrera incidenter direkt via intranätet och det interna hanteringssystemet för personuppgiftsincidenter, Easit, som visualiserar dokumentationsprocessen för varje inkommen incident.

Verksamheterna har tillhandahållits information och utbildningsmaterial, och rutinen är tillgänglig för medarbetare i ledningssystemet. Dock anger nämndens representanter att kännedomen om rutinen förmodas vara begränsad bland medarbetarna ute i verksamheterna. Det finns en grundläggande GDPR-utbildning som ansvariga chefer ska använda för att utbilda både sina medarbetare och nyanställda.

Samtliga biträdesavtal inkluderar information om hur biträdet ska meddela personuppgiftsansvarig och bistå om en personuppgiftsincident upptäcks, samt vilka åtgärder som ska vidtas för att hantera situationen i enlighet med gällande regler.

Här följer dataskyddsombudets slutsatser och åtgärdsförslag enligt (i stort) samma rubriksättning som i svarsformuläret.

4.1.1 Incidenthanteringsplan

Den personuppgiftsansvariga nämndens verksamheter har en incidenthanteringsplan, som utgår från kommunstyrelsens Riktlinje, som beskriver hur personuppgiftsincidenter på ett övergripande sätt ska hanteras. I incidenthanteringsplanen ingår även Rutinen som ger verksamheten och dess anställda mer handfast vägledning i hur de ska hantera och dokumentera personuppgiftsincidenter. Dataskyddsombudet ser positivt på att det finns en incidenthanteringsplan för verksamheten.

Dataskyddsombudet har vissa synpunkter på innehållet i Rutinen, se 4.2 nedan. För synpunkter på kommunstyrelsens Riktlinje, se kommunstyrelsens rapport.

4.1.2 Incidentlogg/dokumentation över samtliga incidenter

Av dataskyddsförordningen följer att alla personuppgiftsincidenter ska dokumenteras internt av den personuppgiftsansvarige. Det som ska dokumenteras är omständigheterna kring personuppgiftsincidenten, effekterna av incidenten, vad som gjorts för att åtgärda incidenten och vad som gjorts för att en liknande incident inte ska inträffa igen. Dokumentationen möjliggör också för verksamheterna att till exempel identifiera eventuella utbildningsbehov eller behov av nya eller förtydligande rutiner. Verksamheternas anställda

rapporterar potentiella personuppgiftsincidenter via kommunens intranät och nämnden har en incidentlogg och dokumentation över samtliga personuppgiftsincidenter som inträffat i incidenthanteringssystemet Easit. Nämnden (och kommunen i stort) har således en fungerande process för internrapportering, hantering och dokumentation av personuppgiftsincidenter. Av svaren i utskickat frågebatteri framgår också att incidenter lett till att generella åtgärder för att förebygga eller förhindra liknande nya incidenter vidtagits. Det är så dataskyddsombudet vill att det ska fungera; att identifierade incidenter leder till förbättrade rutiner och arbetssätt.

4.1.3 Antal dokumenterade personuppgiftsincidenter per kalenderår

Tabell Antal dokumenterade personuppgiftsincidenter per år

Antal dokumenterade personuppgiftsincidenter per år		
2021	2022	2023
2	1	0

Frågan är om nämndens verksamheter verkligen inte haft någon personuppgiftsincident det senaste året och så få åren innan, eller om incidenter inträffat men att de inte identifierats som händelser som utgör personuppgiftsincidenter. Eftersom det krävs väldigt lite för att kvalificera en händelse som en personuppgiftsincident är det högst sannolikt att nämnden har haft incidenter som inte identifierats. En av anledningarna kan vara att samtliga anställda inte har tillräcklig kunskap för att kunna identifiera en incident. Respondenten har uppskattat att cirka 4 av 10 kollegor har kännedom om incidenter vilket får anses utgöra en låg generell kunskapsnivå. Antalet dokumenterade incidenter sedan 2021 har dessutom sjunkit, vilket kan indikera sjunkande medvetenhet och att vissa av de anställda har svårt att identifiera personuppgiftsincidenter. För att kunna undvika och upptäcka incidenter krävs det att alla anställda vet vad en incident är. Anställda behöver därför regelbundet informeras om vad en incident är och vad man ska göra vid en misstänkt incident. Obligatoriska, korta, digitala utbildningar brukar vara ett bra sätt att påminna om och hålla uppe kunskapsnivån. Trots viss kunskapsnivå kan det vara svårt att avgöra om en händelse kvalificeras som en personuppgiftsincident i Dataskyddsförordningens mening och stöd i bedömningen kan behöva sökas hos dataskyddsombudet.

Den personuppgiftsansvariga nämnden rekommenderas att

- regelbundet informera och påminna anställda om vad en personuppgiftsincident är och vad man som anställd ska göra om man misstänker att en incident har skett.
- involvera dataskyddsombudet när det råder tvekan vid bedömningen av huruvida en händelse ska klassas som en personuppgiftsincident.

4.1.4 Utbildning/information

Verksamheternas anställda erbjuds en grundläggande GDPR-utbildning som verksamhetschefer ska använda för att utbilda nyanställda och befintliga medarbetare.

Dataskyddsombudet har tagit del av utbildningsmaterialet och bedömer att det uppfyller syftet om grundläggande utbildning på ett bra sätt. Det är även klokt att ha det som en del av onboarding-processen för nya medarbetare. Även om rutinen och utbildningsmaterialet är tillgängligt i ledningssystemet, bedömer respondenten kännedomen bland medarbetarna som "troligen låg". Det finns därför en god grund som nämnden behöver bygga vidare på genom att även efter onboardingen informera och påminna om incidenter och hur de ska hanteras.

Den personuppgiftsansvariga nämnden rekommenderas att

- inte bara i onboarding-processen utan löpande under anställningen utbilda och informera om dataskyddsförordningen och personuppgiftsincidenter exempelvis genom workshops, informationsutskick, punkt på APT med mera.

4.1.5 Personuppgiftsbiträdesavtal

Samtliga biträdesavtal innehåller information om hur biträdet ska meddela nämnden vid upptäckt av en personuppgiftsincident och vilka åtgärder som ska vidtas i enlighet med tillämpliga regler (och vice versa när nämnden är biträde). Dataskyddsombudet vill upplysa om vikten av uppdaterade kontaktvägar till nämnden och att bitrådets information om att en incident inträffat inte fördröjs på grund av till exempel personalomsättning hos nämnden. Gällande hantering av situationer där nämnden är gemensamt personuppgiftsansvarig har nämnden förklarat att dessa situationer för närvarande inte är aktuella, eftersom sådana avtal inte finns i dagsläget.

Den personuppgiftsansvariga nämnden rekommenderas att

- säkerställa att biträdesavtalen antingen anger kontaktuppgifter som inte är kopplade till en specifik person hos nämnden eller att berörda biträden informeras om byte av kontaktuppgifter vid personalbyte (som en del av offboarding-processen?!).
- om nämnden, i framtiden, agerar gemensamt personuppgiftsansvarig, säkerställa att samtliga avtal om gemensamt personuppgiftsansvar innehåller förtydliganden om vilken part som ansvarar för att hantera incidenter.

4.2 Rutin "Personuppgiftsincident inom fritidsnämndens verksamhet"

Den personuppgiftsansvarige har en rutin, beslutad den 14 oktober 2021, vars syfte är att förtydliga ansvarsroller och det sätt som nämnden ska hantera personuppgiftsincidenter. Rutinen beskriver tillvägagångssätt och ansvar, hur dokumentation sker och vem som gör anmälan till tillsynsmyndigheten respektive hur information till registrerade ska delges.

Rutinen är gedigen och omfattar de olika stegen i incidenthanteringsprocessen; upptäckt och internrapportering, dokumentation, anmälan till tillsynsmyndigheten samt information till den registrerade. Det är även positivt att det uppmuntras att involvera dataskyddsombudet vid behov. Dataskyddsombudet har vissa förslag på förtydliganden och förbättringar av Rutinen, vilka presenteras efter uppdelning i enlighet med Rutinens rubriksättning.

4.2.1 "Inledning"

Det är positivt att rutinen innehåller dataskyddsförordningens definition av "personuppgiftsincident".

4.2.2 "1. Upptäckt & Rapportering"

Det är bra att rutinen fångar upp inte bara intern rapportering av incidenter eftersom de även kan identifieras av externa parter såsom personuppgiftsbiträden eller allmänheten.

Den personuppgiftsansvarige rekommenderas att

- överväga att genomgående använda begreppet "rapportera" i stället för "anmäla" (personuppgiftsincidenter till personuppgiftsansvarig) när det handlar om den interna rapporteringen för att undvika att blanda ihop med den (externa) eventuella anmälan till IMY.

4.2.3 "2. Bevakning & bedömning"

Rekvisitet för när en personuppgiftsincident är anmälningspliktig saknas.

Den personuppgiftsansvarige rekommenderas att

- förtydliga att en personuppgiftsincident ska anmälas till tillsynsmyndigheten "såvida det inte är osannolikt att personuppgiftsincidenten medför risk för fysiska personers rättigheter och friheter".

4.2.4 "5. Utredning & Åtgärder"

Det är positivt att det finns ett utpekat ansvar för vem som samordnar utredning och dokumentation av personuppgiftsincidenter.

4.2.5 "8. Information till nämnd och verksamhet"

Det är positivt att nämndöverskridandeincidenter och allvarliga incidenter följs upp i nämnden. Dataskyddsombudet saknar däremot perspektivet att följa upp incidenter (även på förvaltningsnivå) för att förebygga att liknande incidenter händer igen. Det är oklart vilken riktlinje som åsyftas. Är det "Riktlinjer för Personuppgiftsincidenthantering" som åsyftas är det oklart vilken del i denna som det hänvisas till.

Den personuppgiftsansvarige rekommenderas att

- förtydliga vilken riktlinje samt del i riktlinjen som åsyftas,
- säkerställ att Rutinen även omfattar ett arbete med uppföljning av inträffade incidenter (på förvaltningsnivå) för att kunna vidta åtgärder för att undvika att liknande incidenter sker igen.

Erik Österberg

Gustav Elvhage

Tjänsteskrivelse

2025-05-08

Fritidsnämnden

Diariennr: FN-2025/00004

Anmälningssärenden/delegationsbeslut maj 2025

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar

att godkänna redovisningen av delegationsbeslut och anmälningssärenden för maj 2025.

Ärendebeskrivning

Delegationsbeslut

Föreningsbyrån

Anmälningssärenden maj, dnr: FN-2025/00004-16

Anmälningssärenden

Allmänna ärenden

Kommunstyrelsens beslut 2025-04-15 § 64, "Anvisning för hantering av taxor/avgifter", dnr: FN-2025/00002-79

Kommunfullmäktiges (KF) beslut 2025-04-28 § 76, "Årsredovisning 2024", dnr: FN-2025/00002-85

KFs beslut 2025-04-28 § 85, "Inriktning och ansvarsfördelning Civil beredskap", dnr: FN-2025/00002-86

KFs beslut 2025-04-28 § 88, "Översyn av styrdokument våren 2025", FN-2025/00002-87

Beredningsansvariga

Elisabeth Anttu, nämndsekreterare

Stefan Hildingsson
Fritidsdirektör

Elisabeth Anttu
Nämndsekreterare

Anmälningsärenden Fritidsnämnden (2025-05-21)

Lotteriärenden

Följande föreningar har beviljats registrering av lotteri enligt 6 kap. 9 § Spellagen:
- Intresseföreningen Hållbar Utveckling Stöckebygden för perioden 2025-04-08–2030-04-08

Handläggare:	Ida Odeblom
Sökande:	Hörnefors skoterklubb
Arrangemang:	Drift av skoterled
Bidragsform:	Stöd till anläggning, drift
Ärendenr i Rbok:	192770
Datum:	2025
Sökt belopp:	14 400 kr
Beviljat belopp:	14 400 kr
Motivering till beslut:	14 400 kr för drift av 72 km skoterled enligt tidigare år.

Handläggare:	Monica Svonni, Eva Lindgren
Sökande:	Umeå Parasportförening
Arrangemang:	Anpassad idrottsdag 2025 (tidigare Special Olympic School Day)
Bidragsform:	Arrangemangsstöd
Ärendenr i Rbok:	192091
Datum:	2025-04-03
Sökt belopp:	10 100 kr

Beviljat belopp:	10 100 kr
Motivering till beslut:	Anpassad idrottsdag ger elever på anpassad grund- och gymnasieskola i Umeå med kranskommuner möjligheten att upptäcka olika idrotter som de sedan kan delta i på sin fritid.

Handläggare:	Eva Lindgren
Sökande:	IFK Holmsund
Arrangemang:	Ljumviken 2025
Bidragsform:	Gratis lovaktiviteter
Ärendenr i Rbok:	190208
Datum:	Sommarlovet 2025
Sökt belopp:	65 000 kr
Beviljat belopp:	50 000 kr
Motivering till beslut:	Under hela sommarlovet kommer barn och ungdomar att kunna spela bangolf gratis mot uppvisande av Händer på lovet-kortet. Bidrar till att öka antalet öppna, tillgängliga och kostnadsfria aktiviteter på sommarlovet.

Handläggare:	Ida Odeblom
Sökande:	Ytterboda Sportklubb
Arrangemang:	Drift av isbana och ridbana
Bidragsform:	Stöd till anläggning, drift
Ärendenr i Rbok:	190910
Datum:	2025-04-15
Sökt belopp:	15 350 kr (schablon)
Beviljat belopp:	15 350 kr
Motivering till beslut:	Ansökan om stöd till drift av egen anläggning för ridbana och isbana. Sen inkommen ansökan.

Handläggare:	Ida Odeblom
Sökande:	Umeå Karateklubb
Arrangemang:	Stöd till insatser för Umeå växer tryggt och säkert
Bidragsform:	UVTS stöd
Ärendenr i Rbok:	194816
Datum:	Hösten 2025
Sökt belopp:	26 600 kr
Beviljat belopp:	26 600 kr
Motivering till beslut:	Självförsvar för flickor i åk 9 på Västangårdsskolan. Insatsen genomförs i Umeå Karateklubbs lokaler.

Handläggare:	Fardeen Ahmadi
Sökande:	Röda Korset Umeåkretsen
Arrangemang:	Föreläsningar och workshops riktade mot våldsutsatta kvinnor
Bidragsform:	Utvecklingsstöd rättigheter och samhällsnytta
Ärendenr i Rbok:	188126
Datum:	Våren 2025
Sökt belopp:	14 200 kr
Beviljat belopp:	10 700 kr
Motivering till beslut:	Föreningen ska anordna en serie av föreläsningar och workshops med fokus på att öka deltagarnas kunskap om våldets påverkan på kroppen både fysisk och psykisk. Sedan hur de själva med enkla verktyg kan hjälpa sig självreglera vid stress, ångest och oro och ge sig själv bättre förutsättningar att läka både fysiskt och psykiskt efter det som de har varit med om.

Handläggare:	Fardeen Ahmadi
---------------------	----------------

Sökande:	Rädda Barnen Umeå
Arrangemang:	Summer Vibes Ersboda
Bidragsform:	Utvecklingsstöd folkhälsa och anläggningar
Ärendenr i Rbok:	192222
Datum:	Vecka 25–27 2025
Sökt belopp:	45 000 kr
Beviljat belopp:	45 000 kr
Motivering till beslut:	Genom Summer Vibes erbjuds barn och unga aktiviteter baserat på kultur, idrott, natur, upplevelser och lärande. Aktiviteterna är öppet och gratis för alla barn och unga. Under tre veckor på sommaren kommer föreningen anordna dagliga aktiviteter med fokus på rörelse, workshops samt skapande aktiviteter.

Handläggare:	Fardeen Ahmadi
Sökande:	Rädda Barnen Umeå
Arrangemang:	Summer Vibes Ålidhem
Bidragsform:	Utvecklingsstöd folkhälsa och anläggningar
Ärendenr i Rbok:	192225
Datum:	Vecka 25-27 2025
Sökt belopp:	45 000 kr
Beviljat belopp:	45 000 kr
Motivering till beslut:	Öppna aktiviteter baserat på idrott, kultur, natur, upplevelser och lärande. Det kommer att vara gratis och öppet för alla barn och unga. Aktiviteterna främjar det sociala nätverkandet, stärker gemenskapen och bryter ensamheten bland barn och ungdomar. Detta är ett liknande koncept som ärendet innan fast kommer att hållas till på Ålidhem.

Handläggare:	Fardeen Ahmadi
---------------------	----------------

Sökande:	Rädda Barnen Umeå
Arrangemang:	Simskola för tjejer
Bidragsform:	UVTS stöd
Ärendenr i Rbok:	185563
Datum:	Vårterminen 2025
Sökt belopp:	37 548 kr
Beviljat belopp:	28 840 kr
Motivering till beslut:	Föreningen kommer att erbjuda regelbundna simlektioner till tjejer som har bristande kunskaper inom simning. Syftet med projektet är att öka andelen godkända betyg för tjejer i idrott, med särskilt fokus på simning, i mellanstadiet och högstadiet. Simskolan består av nio tillfällen och hålls på IKSU.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2025-04-15

§ 64

Diariennr: KS-2025/00303

Anvisning för hantering av taxor/avgifter

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att fastställa förslag till anvisning för taxor och avgifter i enlighet med förslag.

Ärendebeskrivning

Taxor/avgifter är en väsentlig intäktskälla för kommunen. 2024 uppgick kommunkoncernens samlade intäkter från taxor/avgifter till 921 mnkr.

Under vintern 2024 har en översyn av kommunen hantering av taxor/avgifter genomförts. Inom ram för denna översyn har dels omvärldsanalys av hur andra jämförbara kommuner hanterar taxor/avgifter genomförts, dels har det genomförts en nulägesanalys för att påvisa ev behov av förändrad hantering i Umeå kommun.

De kommuner som ingått i omvärldsanalysen är Uppsala, Linköping, Västerås, Örebro, Helsingborg, Lund och Göteborg. Omvärldsanalysen har skett genom dokumentgranskning av riktlinjer/anvisningar som respektive kommun tillgängliggjort via hemsida/liknande samt via genomgång av underlag till resp kommuns planeringsprocess. I ett par fall har fördjupad kontakt tagits med specifika kommuner för att få mer information om hur de arbetar med taxor/avgifter. Genomförd omvärldsanalys visar att Uppsala och Göteborg har en genomarbetad ordning för hur taxor/avgifter ska hanteras och har även integrerat berednings- och beslutsprocess för revidering av taxor/avgifter i ordinarie budget- och planeringsprocess.

Genomförd nulägesanalys visar på följande brister i Umeå kommuns nuvarande hantering:

1. **Otydlig konstruktion av enskilda taxor**

För vissa beslutade taxor saknas taxekonstruktion som separat handling och hela konstruktionen återfinns i tjänsteskrivelse. Detta gör det onödigt svårt för invånare/näringsidkare att ta del av och förstå hur taxan är uppbyggd och vad de betalar för.

2. **Otydliga krav på beslutsunderlag**

Det finns idag inga fastställda krav på vad ett beslutsunderlag i taxeärenden ska innehålla. Avsaknad av väsentlig information/väsentliga bedömningar har i närtid medfört onödiga omtag då beslutsunderlag visat sig vara ofullständiga.

3. **Otydlig beredningsprocess**

Idag hanteras taxebeslut som enskilda ärenden utan kommungemensamma krav på specifika tidpunkter för fastställande av taxa i kommunfullmäktige (eller nämnd). Detta medför att beslut om taxor ibland fattas tätt inpå att ny taxa börjar gälla. Av respekt för kommuninvånare, näringsidkare etc bör beslut om nya taxor/justering av befintlig taxa tas i god tid före den nya taxan börjar gälla. Det är även viktigt med god framförhållning då förändrade taxor/avgifter kan vara viktiga att känna till i kommunens planeringsprocess (eg inför beslut om resurstilldelning till nämnd).

4. **Otydligheter om Indexering**

Principerna för indexering är idag inte alltid tydliga i kommunfullmäktiges taxebeslut. Många taxor, men inte alla, indexeras årligen utan att nytt beslut fattas i kommunfullmäktige. Taxekonstruktionen bör innehålla beskrivning av hur indexreglering ska ske och vilket mandat nämnden har rörande indexjusteringar. Val av index och krav på årlig indexering bör tydliggöras.

Genomförd omvärlds- och nulägesanalys har presenterats för Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott (§109 25 mars 2025). Som en direkt följd av genomförd omvärlds- och nulägesanalys har förslag till anvisning för taxe- och avgiftshantering upparbetats.

Syftet med anvisningen är att tydliggöra hantering av taxor och avgifter inom Umeå kommun, både den hantering som sker i direkt anslutning till Umeå kommuns planeringsprocess samt hantering av taxor och avgifter vid avsteg från ordinarie process. Syftet är också att tydliggöra

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2025-04-15

beslutsprocessen för taxor/avgifter samt hur beslutsunderlag och taxekonstruktion ska utformas.

Nämnder/bolag bör tillämpa anvisningen vid kommande revideringar av befintliga taxor/avgifter samt vid beredning av förslag till nya taxor/avgifter. From 2026-01-01 ska anvisningen tillämpas fullt ut vid beredning/revidering av taxor/avgifter.

Beslutsunderlag

Anvisning för beredning av taxor och avgifter

Beredningsansvariga

Dan Gideonsson

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslut och anvisning ska skickas till

Samtliga nämnder

UKF för vidarebefordran till samtliga bolag

Anvisning

Anvisning för beredning av taxor och avgifter

Beslutad av:
Kommunstyrelsen

Diarienummer:
KS-2025/00303

Datum och paragraf för beslutet:
XXX

Dokumenttyp:
Anvisning

Giltighetstid:
Tills vidare

Dokumentansvarig:
SLK Ekonomi och styrning

Innehåll

Innehåll.....	2
Inledning.....	3
Omfattning och avgränsning	3
Taxekonstruktion & indexering	5
Beslutsprocess för taxor och avgifter	6
Beslutsunderlag taxor och avgifter	7
Publicering och tillgängliggörande av taxor och avgifter	7
Relaterade styrdokument	7

Inledning

Bakgrund

Umeå kommun har när denna anvisning upprättas ett 20-tal taxor som innehåller ca 115 avgifter. Taxor/avgifter är en väsentlig intäktskälla för kommunen. 2024 uppgick kommunkoncernens samlade intäkter från taxor/avgifter till 921 mnkr.

Syfte

Syftet med anvisningen är att tydliggöra hantering av taxor och avgifter inom Umeå kommun, både den hantering som sker i direkt anslutning till Umeå kommuns planeringsprocess samt hantering av taxor och avgifter vid avsteg från ordinarie process.

Syftet är också att tydliggöra beslutsprocessen för taxor/avgifter samt hur beslutsunderlag och taxekonstruktion ska utformas.

Lagar och andra krav

Enligt Kommunallagen (KL) 2 kap. 5 § får kommunen ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som den tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som kommunen är skyldig att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning.

Enligt kommunallagen ska Kommunfullmäktige ta ställning till frågor av principiell karaktär. I förarbetena till kommunallagen anges att kommunfullmäktige har exklusiv beslutsrätt att fastställa avgiftsuttag och /eller grund för avgiftssättning. I klartext innebär det att nya taxor/avgifter eller väsentliga förändringar av befintliga taxor/avgifter alltid ska fastställas av kommunfullmäktige.

I samband med att rätten till att ta ut avgifter lagfästes i Kommunallagen uttrycktes att kommunfullmäktige i viss mån kan delegera rätten att besluta om avgifter till nämnd. Detta gäller främst avgifter som saknar egentlig kommunalekonomisk betydelse och inte är av principiell karaktär.

Omfattning och avgränsning

Denna anvisning gäller för nämnder och kommunala bolag.

Giltighetstid

Anvisningen gäller tills vidare

Begrepp och definitioner

Taxor och avgifter

Taxor definieras som en uppsättning av fastställda avgifter.

Dessa avgifter rör ofta kostnaden för brukaren/kunden för att få tillgång till en viss tjänst eller verksamhet som kommunen är ålagd att erbjuda eller bedriva.

Exempelvis gäller detta Bygglövsstaxa, Renhållningstaxa och diverse tillstånds- och tillsynsavgifter. Taxor och avgifter är ofta kopplade till en speciallagstiftning eller myndighetsutövning, men kan även gälla tjänster och varor som har inslag av en tydlig subventionering (exempelvis entréavgift till kommunala museer) eller där avgiftsuttag och nivå ur likabehandlingsperspektiv behöver ske på kommunövergripande nivå.

Taxor och avgifter ska därför som huvudprincip alltid beslutas av kommunfullmäktige om inte annat anges i lagstiftning, reglemente eller följer av enskild taxekonstruktion/taxebeslut.

Priser

Priser definieras som den ersättning som tas ut för varor eller mindre/enklare tjänster inom ramen för verksamhet som vänder sig till allmänhet/brukare/kund i mer generella termer.

Exempelvis kan det för nämnds räkning handla om försäljning inom caféverksamhet och försäljning/uthyrning av tillbehör eller enklare utrustning. För kommunala bolag som tillgodoser kommunala åtaganden framgår förutsättningar för prissättning ofta i speciallagstiftning.

För att definieras som pris bör prissättningen inte vara subventionerad utan baseras på kommunens självkostnad och eventuell marknadsmässig prissättning om en sådan finns.

Prissättning kan därför hanteras inom den enskilda nämndens/bolagets ansvarsområde där den politiska dimensionen snarare rör frågan om verksamheten ingår i den kommunala kompetensen och ligger inom respektive nämnds/bolags grunduppdrag eller ändamål.

Taxekonstruktion & indexering

Taxekonstruktion

Med taxekonstruktion avses en beskrivning av enskild taxa, vad som ingår i taxan, hur taxan beräknas och vilken laglig grund taxan vilar på.

Alla taxekonstruktioner ska finnas beskrivna i en separat taxehandling för att öka tydligheten mot medborgarna. Taxekonstruktionen är även ett väsentligt beslutsunderlag inför kommunfullmäktiges beslut om att införa nya taxor eller genomföra förändringar i befintliga taxor.

Taxekonstruktionen ska innehålla:

- Beskrivning av taxan
 - Vad taxan avser
 - Vad som ingår i taxan (vilka avgifter som tas ut för vad)
 - Beskrivning av beräkningsgrunder och beräkningsmodeller
 - Eventuell indexreglering – val av index, hur indexreglering och avrundning sker.
- Beskrivning av relaterad lagstiftning
 - Beskrivning av lagstiftning, ev principer och allmänna bestämmelser som ligger till grund för den specifika taxan
- Beskrivning av ansvarsförhållanden och formalia
 - Beslutshandling rörande den specifika taxan
 - Nämndens/bolagets mandat i beslutsfattandet
 - Hur taxa och avgifter tas ut
 - Ev sanktionsmöjligheter
 - Överklagan och överprövning

Hantering av indexering och avrundning

Med index avses i detta sammanhang ett jämförelsetal som beskriver hur värdet på en vara eller tjänst förändras över tid. Med indexreglering avses att taxa/avgift höjs eller sänks i enlighet med angivet index.

Ett stort antal av Umeå kommuns taxor är indexreglerade, dvs de avgifter som ingår i taxan räknas upp i enlighet med givna index. Val av index för indexreglering ska baseras på branschstandard och/eller ha en logisk koppling till de kostnadsposter som ligger till grund för avgiftsuttaget.

I de fall indexreglering nyttjas är huvudprincipen att indexreglering ska ske årligen för att inte urholka taxan över tid, om det vid årlig indexreglering visar sig att taxehöjning blir så liten att den ej är motiverad kan nämnd/bolag besluta att avvakta att fastställa eller föreslå höjning tills höjningen bedöms tillräckligt substantiell för att motivera avgiftshöjning¹.

Nämnden ansvarar för att hålla kommunfullmäktige informerad vid förändringar som har betydelse för valt index och vid behov föreslå annan typ av index eller indexreglering.

¹ Om en taxa exempelvis är 100 kr och valt index stiger med 2,8% kan det vara motiverat att ej höja taxan till 102,80 kr enligt beslutad indexering och istället avvakta kommande års indexpåverkan och med hjälp av avrundning hamna på en för kunden/brukaren mer rimlig summa (105 kr).

Beslutsprocess för taxor och avgifter

Beslutsprocess för ny taxa eller förändring av befintlig taxekonstruktion

Nya taxor och avgifter med taxekonstruktion samt förändring av befintlig taxekonstruktion beslutas alltid av kommunfullmäktige. Förslag till ny taxa/taxekonstruktion eller förändring av befintlig taxekonstruktion ska lämnas från nämnd/bolag till kommunstyrelsen senast den **29:e april** året innan taxan föreslås börja gälla. Stadsledningskontoret bereder ärendet vidare till kommunstyrelse och kommunfullmäktige.

Ny eller förändring av taxe- och avgiftskonstruktion beslutas samtidigt som kommunfullmäktige fastställer Planeringsdirektiv och budget för nästkommande verksamhetsår (juni). Avsteg från denna ordning tillåts endast om det föreligger särskilda skäl.

Ikraftträdande av ny eller förändrad taxekonstruktion förläggs till kommande årsskifte (1/1) om det ej föreligger särskilda skäl.

Särskilda skäl kan vara uppdrag från kommunfullmäktige, förändrad lagstiftning eller andra myndighetskrav.

Beslutsprocess för förändring av befintlig taxa/avgift genom indexering

Om nämnd/bolag har mandat och ansvar för att genomföra och verkställa indexreglering i enlighet med beslut i Kommunfullmäktige ska nämnd/bolag fastställa och kommunicera ev indexuppräknings senast i juni månad. Avsteg från denna ordning tillåts endast om det föreligger särskilda skäl.

Ikraftträdande för förändring av befintlig taxa förläggs till kommande årsskifte (1/1) om det ej föreligger särskilda skäl.

Särskilda skäl kan vara uppdrag från kommunfullmäktige, förändrad lagstiftning eller andra myndighetskrav.

Om kommunfullmäktige ej fördelat mandat till nämnd/bolag att genomföra och verkställa indexuppräkning ska förslag till ev indexuppräkning lämnas från nämnd/bolag till kommunstyrelsen senast **29:e april** året innan taxan föreslås börja gälla. Stadsledningskontoret bereder ärendet vidare till kommunstyrelse och kommunfullmäktige.

Hantering av taxor och avgifter i relation till kommunens planeringsprocess

Nämnd/bolag ska i anslutning till yttrande över planeringsdirektiv för kommande verksamhetsår lämna upplysning om nämnden/bolaget ser behov av att revidera taxa/avgift inför kommande verksamhetsår.

Beslut i nämnd/bolag om ny eller föreslagen förändring av taxa ska därefter inkomma senast 29:e april för att möjliggöra för kommunstyrelsen att hantera taxeärenden parallellt med beredning och hantering av förslag till planeringsdirektiv och budget. Kommunfullmäktige fattar beslut om ny eller förändrad taxa i anslutning till att planeringsdirektiv och budget för nästkommande år fastställs.

Beslutsunderlag taxor och avgifter

När nämnd eller bolag föreslår ny taxa eller förändring av befintlig taxekonstruktion ska följande framgå av tjänsteskrivelse eller bilagt beslutsunderlag.

Bakgrund

Väsentlig information om bakgrund till förslag om ny taxa eller förändring av befintlig taxekonstruktion

Orsak till förslag om att införa ny eller förändra befintlig taxa (t ex förändrade politiska mål/inriktningar, förändrad lagstiftning eller förändrade förutsättningar i övrigt).

Konsekvenser/effekter ur ett brukare/kundperspektiv

Beskrivning av och bedömning av förslagets effekter/konsekvenser för brukare/kunder.

Konsekvenser/effekter ur ett verksamhetsperspektiv

Beskrivning av och bedömning av förslagets effekter/konsekvenser för:

- den verksamhet som avgiften avser.
- andra kommunala verksamheter
- andra myndigheter/aktörer

Konsekvenser/effekter ur ett ekonomiskt perspektiv

Bedömning av ekonomiska konsekvenser/effekter för:

- brukare/kunder
- den egna verksamheten
- andra kommunala verksamheter

Taxekonstruktion i enlighet med beskrivning i tidigare avsnitt ska biläggas ärendet

Publicering och tillgängliggörande av taxor och avgifter

Den enskilda medborgaren ska på ett enkelt sätt kunna ta reda på vilka taxor och avgiftsnivåer som den kan beröras av. Därför är det viktigt att nämnd/bolag publicerar och tillgängliggör sina taxor och avgifter så att de är lätta att nå och förstå. Nämnd/bolag bör publicera taxekonstruktion i anslutning till information om respektive taxa/avgift.

Stadsledningskontoret ansvarar för att beslutade taxor och avgifter tillgängliggörs i samlad form på umea.se. Detta förutsätter dock att nämnd/bolag meddelar stadsledningskontorets kommunikationsavdelning var nämndens/bolagets taxor/avgifter återfinns.

Relaterade styrdokument

Riktlinje för God ekonomisk hushållning

Riktlinje för Ägarstyrning

Riktlinje för planeringsprocess

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-04-28

§ 76

Diariennr: KS-2024/00588

Årsredovisning 2024

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa Umeå kommunkoncerns resultat till 304 mnkr varav Umeå kommuns resultat ingår med 133 mnkr

att fastställa styrelse och nämnders budgetavvikelse till 30 mnkr, varav jämförelsestörande poster 0 mnkr

att fastställa Umeå kommuns årsredovisning för år 2024

att fastställa årets balanskravsresultat till 126 mnkr

att bevilja ansvarsfrihet för år 2024 för kommunstyrelsen, nämnder samt enskilda ledamöter i dessa organ

att ombudgetera totalt 570,1 mnkr av kvarvarande investeringsmedel 2024 till investeringsbudgeten för 2025, enligt bilaga

att ombudgetera totalt 226,8 mnkr av kvarvarande investeringsmedel 2024 till investeringsplanen för 2026, enligt bilaga

att ombudgetera totalt 114,9 mnkr av kvarvarande investeringsmedel 2024 till investeringsplanen för 2027, enligt bilaga.

I beslutet har personer som anges i kommunallagen, kap 5, 11-12 ej deltagit.

Ärendebeskrivning

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-04-28

Resultat - utfall, budgetavvikelse och prognosavvikelse

I årsredovisningen för Umeå kommunkoncern redovisas ett positivt resultat för koncernen som uppgår till 304 mnkr (miljoner kronor) vilket är en minskning med 137 mnkr i jämförelse med föregående år. Kommunens resultat uppgår till 133 mnkr, vilket är en minskning med 174 mnkr jämfört med föregående år.

Kommunens resultat om 133 mnkr innebär en positiv budgetavvikelse på 40 mnkr. Budgetavvikelsen beror på högre skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning jämfört med budget, lägre avskrivningar och räntekostnader för investeringar som inte genomförts samt högre kostnader för köp av verksamhet främst inom individ- och familjeomsorgen än förväntat. Umeå kommuns negativa finansnetto är sammantaget 54 mnkr sämre än budget.

Styrelse och nämnder redovisar en budgetavvikelse på 30 mnkr i förhållande till nämndsramar från fullmäktige.

Årets utfall är högre än lämnad prognos i delårsrapporten med 69 mnkr, vilket främst förklaras av lägre pensionskostnader och lägre kostnader inom individ- och familjenämndens verksamheter än prognostiserat.

Även om resultatet för 2024 är väsentligt lägre än för 2023 är den finansiella ställningen per 31 december 2024 fortfarande god. Dock krävs fortsatt höga resultatnivåer för att bibehålla en god finansiell ställning i kommunkoncernen och kommunen mot bakgrund av det stora investeringsbehov som finns.

Sverige har sedan 2023 varit i en lågkonjunktur, men bedöms från och med 2025 gå in i en svag högkonjunktur. Inflationen bedöms vara i nivå med Riksbankens inflationsmål och därmed förväntas konjunkturen sakta förbättras. Den höga kostnadsnivån bedöms kvarstå, vilket kräver anpassningar i kommunens verksamheter under kommande år och gör att det är viktigt med kontinuerlig ekonomistyrning, kostnadskontroll och kontroll på investeringsnivåer i kommunens verksamheter. Detta så att kommunkoncernen och kommunen även fortsatt ska ha en god resultatutveckling och ekonomisk ställning.

Investeringar - utfall, budgetavvikelse och prognosavvikelse

Kommunkoncernens nettoinvesteringar uppgår per 31 december 2024 till 2 705 mnkr (2 528 mnkr). Nettoinvesteringarna ökade med 177 mnkr under 2024, främst på grund av fortsatta investeringar i lokaler, bostäder och infrastruktur som ett led i att möjliggöra kommunens tillväxt.

Kommunens nettoinvesteringar uppgår per den 31 december 2024 till 1 938 mnkr (1 103 mnkr), vilket är 624 mnkr lägre än beslutad investeringsram (2 562 mnkr). Av kommunens nettoinvesteringar ingår 417 mnkr som avser finansiell leasing.

Balanskravsresultat

Kommunens balanskravsresultat uppgår till 126 mnkr.

Bedömning god ekonomisk hushållning

Kommunfullmäktige har beslutat om grunduppdrag, inriktningsmål, personalpolitiska mål, tilläggsuppdrag och finansiella mål för kommunen. Några kommunkoncernövergripande finansiella mål har inte satts upp i Planeringsdirektiv, budget och investeringar för 2024.

I årsredovisningen görs en uppföljning av nämndernas grunduppdrag, fyra inriktningsmål, tre personalpolitiska mål, åtta tilläggsuppdrag och ett finansiellt mål som kommunfullmäktige har fastställt i planeringsdirektiv, budget och investeringar för 2024. Uppföljningen görs genom en sammanvägd bedömning utifrån nämndernas och styrelsens rapportering per 31 december 2024.

Uppföljningen visar att:

- Av totalt 16 nämnder bedömer 12 att grunduppdraget uppfylls i hög grad och fyra att det uppfylls till viss grad.
- För ett av kommunfullmäktiges fyra inriktningsmål bedöms att kommunen gör tillräckligt. För två mål krävs mer arbete och för ett mål kommer mycket mer arbete att krävas.
- För kommunfullmäktiges tre personalpolitiska mål bedöms arbetet löpa enligt plan.
- Av totalt åtta tilläggsuppdrag som kommunfullmäktige har tilldelat nämnderna är tre genomförda och fem delvis genomförda.
- Kommunfullmäktiges finansiella mål (resultatmålet) uppnås för 2024

För att uppnå god ekonomisk hushållning enligt kommunfullmäktiges fastställda definition ska kommunens finansiella mål och verksamhetsmässiga grunduppdrag uppnås. Kommunstyrelsen bedömer mot bakgrund av ovanstående att god ekonomisk hushållning delvis nås för kommunen och kommunkoncernen för helåret 2024.

Ombudgetering investeringar

Kommunens investeringsbudget uppgick till 2 562 mnkr 2024. Utfallet blev 1 938 mnkr inklusive finansiell leasing vilket är en avvikelse med 624 mnkr. Exklusive finansiell leasing (som inte är budgeterad) är avvikelsen 1 041 mnkr.

Styrelse och nämnder begär att inom investeringsbudgeten ombudgetera totalt 911,8 mnkr av kvarvarande medel till åren 2025–2027. Den största avvikelsen beror på att avräkningen mellan kommunen och Trafikverket när det gäller byte av ansvar för vägarna längs Västra länken blivit försenad till våren 2025.

Beslutsunderlag

Umeå kommuns årsredovisning 2024

Styrelse och nämnders budgetavvikelse 2024

Förslag ombudgetering av investeringsmedel till 2025–2027 - sammanställning samtliga projekt

Revisionsrapport inkl. bilagor.

Beredningsansvariga

Lena Höök Gustafsson, ekonomidirektör

Malin Blom, redovisningschef

Maria Edlund, controller

Dan Gideonsson, ledningskoordinator

Urban Blomdal, budgetchef

Anette Sjödin, controller

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-04-28

Kommunfullmäktiges beslutsordning

Föredragande:

Lena Höök Gustafsson, ekonomidirektör

Ewa Miller (M), ordförande kommunrevisionen

Följande yttrar sig:

Hans Lindberg, Bore Sköld, Anders Ågren, Davis Kaza, Veronica Kerr, Lars Forsgren, Mariam Salem, Arvid Lundberg, Janet Ågren, Lars Brännström, Lars Nilsson, Mattias Larsson, Patrik Brännberg och Hanna Lundin Jernberg.

Yrkanden

Hans Lindberg (S), Bore Sköld (V), Anders Ågren (M), Veronica Kerr (KD), Lars Forsgren (SD), Mariam Salem (MP), Janet Ågren (S), Lars Brännström (MP), Lars Nilsson (SD), Mattias Larsson (C), Patrik Brännberg (AP), Hanna Lundin Jernberg (L) – Bifall till kommunstyrelsens förslag.

Patrik Brännberg (AP) – Att bevilja ansvarsfrihet för år 2024 för kommunstyrelsen, nämnder samt enskilda ledamöter i dessa organ.

Propositionsordning som godkänns

Bifall mot avslag till kommunstyrelsens förslag. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Därefter beslutar kommunfullmäktige att bevilja ansvarsfrihet för år 2024 för kommunstyrelsen, nämnder samt enskilda ledamöter i dessa organ.

Beslutet ska skickas till

Samtliga nämnder för beslut om ombudgeteringar.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-04-28

§ 82

Diariennr: KS-2025/00304

Inriktning och ansvarsfördelning Civil beredskap

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

- att fastställa inriktning för förmågehöjning i enlighet med förslag i tjänsteskrivelse
- att tekniska nämndens reglemente kompletteras med ansvar för angivna områden i enlighet med förslag i tjänsteskrivelsen.

Kommunstyrelsen beslutar

(under förutsättning att kommunfullmäktige fastställer ovanstående inriktning och ansvarsfördelning)

- att avdelade investeringsmedel (20 mnkr 2025 resp 5 mnkr 2026) överförs från kommunstyrelsen till tekniska nämnden.

Ärendebeskrivning

Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget där ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. Det tillsammans med förslag till förändrad lagstiftning ställer högre krav på Umeå kommuns förmåga att kunna upprätthålla samhällsviktiga verksamheter oavsett typ av störning. Samtidigt råder stor grad av osäkerhet på grund av det snabbt föränderliga säkerhets- och omvärldsläget och att lagstiftarens intentioner ej är fullt ut klarlagda.

Denna osäkerhet till trots är det av stor vikt att kommunen vidtar nödvändiga förberedelser och prioriterar arbetet med att höja organisationens förmåga att motstå allvarliga störningar.

Bedömningen är att Umeå kommun redan har eller kan bygga upp nödvändig kompetens inom detta område men att ansvarsfördelning är otydlig.

Avsaknaden av fastställd inriktning och ambitionsnivå för hur omfattande kommande förmågehöjning ska vara samt när i tid olika nivåer av förmåga ska vara uppbyggd i kommunen medför samtidigt att det är svårt att bedöma i vilken omfattning Umeå kommuns organisation i dagsläget är dimensionerad för att hantera den förmågehöjning som behöver ske.

Avsaknad av dessa grundläggande parametrar medför sammantaget risk för att förmågehöjning ej sker i den takt som krävs för att svara upp emot kommande lagstiftningskrav och medborgarnas behov.

Förändrad lagstiftning

Idag regleras kommunernas åtagande för krishantering i Lag 2006:544 om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). I SoU 2024:65 - Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig föreslås ny lagstiftning (LKRB¹) som kraftigt utökar kommunernas åtaganden inom detta område. Enligt förslaget till ny lagstiftning (LKRB) ska kommuner och regioner vid kriser eller krig ha förmåga att upprätthålla all samhällsviktig verksamhet i två veckor utan hjälp utifrån.

Försämringar av säkerhetsläget har dock medfört att det tidsspann som kommunen på egen hand ska klara att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet kan komma att utökas väsentligt. I Totalförsvarsbeslutet (prop 2024/25:34) som behandlades i riksdagen i december 2024 påtalas att utgångspunkten för planering av det civila försvaret ska vara att under minst tre månader kunna möta och hantera ett krig i Europa som leder till allvarliga konsekvenser för samhällets funktionalitet.

Förslag till inriktning för förmågehöjning (se även bilaga 1)

¹ LKRB - lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

För att åtgärda avsaknad av inriktning/ambitionsnivå har förslag till inriktning för förmågehöjning upparbetas. Förslag till inriktning utgår från nuvarande lagstiftning på området (LEH) samt krav i enlighet med förslag till ny lagstiftning (LKRB). Förslaget är att:

Umeå kommuns arbete med förmågehöjning ska inledas omgående med fokus på att tillgodose grundläggande förmåga (72 timmar) i enlighet med befintlig lagstiftning (LEH).

Planering och förberedelse för förmågehöjning inom civil beredskap ska ske med ambitionen att kommunen från 2027 ska ha förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet under två veckor (förstärkt förmåga) i enlighet med förslag till ny lagstiftning (LKRB).

Planering/förberedelser ska vidtas som möjliggör att kommunen senast 2030 ska ha förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet under 1 månad (befäst förmåga).

Förslag till ansvarsfördelning inom angivna områden (se även bilaga 2)

Kommunen behöver höja förmåga inom ett stort antal områden för att tillgodose kommande författningskrav. Dels krävs en generell höjning av förmåga att upprätthålla kommunens verksamheter vid samhällsstörningar, kriser och krig. Denna förmågehöjning sker genom det systematiska kontinuitetsarbete kommunfullmäktige gett kommunens nämnder och bolag ansvar att bedriva i reglemente och generella ägardirektiv. Dels krävs en förmågehöjning inom ett antal kommungemensamma områden som är av särskild vikt för kommunens förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet vid samhällsstörningar, kriser och krig. De kommungemensamma områden som identifierats så långt är följande:

- Reservkraft
- Reservlivsmedel
- Reservdrivmedel
- Beredskapslager
- Nödvatten
- Reservsamband

- Cybersäkerhet
- Evakuering och inhysning

Ansvar för och utformning av förmågehöjning inom ovan angivna områden bör överlåtas till den aktör inom kommunen som bedöms ha kompetens inom respektive område.

När det gäller reservkraft, reservlivsmedel, reservdrivmedel och beredskapslagring är bedömningen att Tekniska nämnden och Teknik- och fastighetsförvaltningen är den bäst lämpade aktören att få ansvar för kommande förmågehöjning. Dels för att tekniska nämnden och dess förvaltning i väsentliga delar redan har den kompetens som bedöms nödvändig för att möjliggöra förmågehöjning inom angivna områden, dels att tekniska nämndens befintliga ansvarsområden är direkt angränsande eller överlappande de områden som denna förmågehöjning avser.

Förslaget är därför att reglemente för nämnder och styrelse kompletteras så att det framgår att:

Tekniska nämnden har ansvar för:

- uppbyggnad och drift av fast installerad samt mobil reservkraft
- lagerhållning och vid behov tillagning samt distribution av reservlivsmedel
- lagerhållning och vid behov distribution av reservdrivmedel
- lagerhållning och vid behov distribution av förbrukningsmaterial/reservdelar för att tillgodose behov i prioriterad samhällsviktig verksamhet vid samhällsstörning, kris eller krig.

Tekniska nämnden har mandat att teckna eventuella avtal med andra aktörer som bedöms nödvändiga/ändamålsenliga för att uppnå kapacitetshöjning och upprätthålla kapacitet inom ovan angivna områden.

Värt att notera är att i enlighet med Umeå kommuns fastighetspolicy ansvarar kommunens bolag för sina specialfastigheter/anläggningar. Dessa bolags ansvar innefattar även drift av sådan fastighet/anläggning oavsett typ av störning om verksamheten är av samhällsviktig karaktär.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-04-28

Tekniska nämnden förväntas således ej ta ansvar för ovan givna områden i specialfastigheter som ägs av kommunens bolag.

Värt att notera är även att samtliga nämnder och bolag i enlighet med fastställt reglemente och generella ägardirektiv har ansvar *att delta i framtagande av kommunövergripande analyser, planering, förberedelser och utbildningar/övningar inom säkerhets- och beredskapsområdet.*

Arbete med att utreda och upparbeta förslag till ansvarsfördelning avseende förmågehöjning inom övriga områden pågår och kommer tillställas kommunstyrelse och kommunfullmäktige när de är färdiga.

Beslutsunderlag

Bilaga 1 – Beslutsunderlag Inriktning av förmågehöjning inom Civil beredskap
Bilaga 2 – Beslutsunderlag Fördelning av ansvar och medel för angivna områden
Bilaga 3 – Definition av Samhällsviktig verksamhet

Beredningsansvariga

Erika Berg

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Kommunfullmäktiges beslutsordning

Följande yttrar sig: Hans Lindberg och Anders Norqvist.

Yrkanden

Hans Lindberg (S) och **Anders Norqvist (L)** – Bifall till kommunstyrelsens förslag.

Propositionsordning som godkänns

Bifall mot avslag till kommunstyrelsens förslag. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Beslut och beslutsunderlag ska skickas till

Samtliga nämnder

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-04-28

UKF

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Inriktning för förmågehöjning Civil beredskap

Inledning/sammanfattning

Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget där ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. Det tillsammans med förändrad lagstiftning ställer högre krav på Umeå kommuns förmåga att kunna upprätthålla samhällsviktiga verksamheter oavsett typ av störning. Samtidigt råder stor grad av osäkerhet på grund av det snabbt föränderliga säkerhets- och omvärldsläget och att lagstiftarens intentioner ej är fullt ut klarlagda.

Denna osäkerhet till trots är det av stor vikt att kommunen vidtar nödvändiga förberedelser och prioriterar arbetet med att höja organisationens förmåga och kapacitet att motstå allvarliga störningar.

Omfattning

Målgrupp för detta inriktningsbeslut är berörda nämnder/bolag, chefer och funktioner som arbetar för att stärka kommunens civila beredskap på strategisk nivå dvs. med planering, genomförande och uppföljning av åtgärder vidtagna för att stärka kommunens förmåga att motstå och hantera samhällsstörningar i fredstid och i krig.

Syfte

Syftet med denna inriktning är att fastställa grundläggande utgångspunkter för kommande kapacitetshöjning inom beredskapsområdet, detta sker genom att tydliggöra:

- Prioriteringar
- Ambitionsnivå

Relaterade styrdokument

[Policy för civil beredskap](#)

[Riktlinje för civil beredskap](#)

[Plan för civil beredskap 2024–2026](#)

[Konkretiserad plan för civil beredskap 2024–2026](#)

Bakgrund

Idag regleras kommunernas åtagande för krishantering i Lag 2006:544 om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). I SoU 2024:65 - Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig föreslås ny lagstiftning (LKRB¹) som kraftigt utökar kommunernas åtaganden inom detta område. Enligt förslaget till ny lagstiftning (LKRB) ska kommuner och regioner vid kriser eller krig ha förmåga att upprätthålla all samhällsviktig verksamhet i två veckor utan hjälp utifrån. Församlingar av säkerhetsläget har dock medfört att det tidsspänn som kommunen på egen hand ska klara att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet kan komma att utökas väsentligt.

Ett område under förändring

Det är viktigt att påtala att parallellt med att förslag till ny lagstiftning i form av LKRB har upparbetats har även ett antal förslag till författningsändringar inom direkt angränsande områden upparbetats, gemensamt för dessa förslag är att de föreslår författningsändringar som innebär väsentligt ökade krav på Sveriges kommuner och regioner om förslagen införs i svensk lagstiftning. Exempel är Utredningen om *Livsmedelsberedskap för en ny tid*, SOU 2024:8, som innefattar föreslag till författningsändringar som ställer krav på att kommunerna ska analysera behov och vidta lämpliga åtgärder för att upprätthålla tillgången till nödvändiga livsmedel för hela befolkningen i kommunen vid en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen. En annan utredning med relevans för området är utredningen om *Ökad VA-beredskap*, SOU 2024:82. I denna utredning föreslår utredaren bland annat delvis ökade krav på förstärkt beredskap för kommuner/VA-huvudmän samt att kommuner/VA-huvudmän ska kunna tillgodose skäligen anspråk på reservkapacitet samt kunna prioritera angelägna allmänna intressen vid fredstida kriser och höjd beredskap. Ytterligare utredningar som föreslår författningsändringar som innebär ökade krav på kommunerna är SOU 2024:18 *Nya regler om cybersäkerhet* samt SOU 2024:64 *Motståndskraft i samhällsviktiga tjänster* som hanterar införandet av EUs direktiv om NIS2 och CER.

Värt att observera är även att när detta skrivs (mars 2025) har ingen av ovanstående utredningar lämnats för lagrådsremiss eller proposition till Riksdagen.

Definition - samhällsviktig verksamhet

Med samhällsviktig verksamhet avses verksamheter, tjänster eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer viktiga samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet.

Med prioriterad samhällsviktig verksamheten avses verksamhet som är kritisk för att tillgodose livsnödvändiga behov vid omfattande fredstida samhällsstörning eller händelse.

För mer information om definitioner, se Bilaga 1 - Samhällsviktig verksamhet i Umeå kommun

¹ Lag 2006:544 om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap

Ambitionsnivå för civil beredskap

Omvärldsläget och den nationella inriktningen för civil beredskap ställer omfattande krav på kommunen då organisationen förväntas åstadkomma en avsevärd höjning av förmågan på bred front och inom förhållandevis kort tid. Arbetet med kommunens förmågehöjning behöver ske på ett sammanhängande sätt. Berörda verksamheter har efterfrågat en gemensam målbild och övergripande beskrivning av ambitionsnivån för kommunens arbete.

De ambitionsnivåer som beskrivs nedan ger inriktning för fortsatt planering och analys.

Grundläggande förmåga	Kommunen har förmåga att upprätthålla samhällsviktig verksamhet i kris och krig under 72 timmar.
Förstärkt förmåga	Kommunen har förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris och krig under två veckor.
Befäst förmåga	Kommunen har förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris och krig under 1 månad.
Solid förmåga	Kommunen har förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris och krig under 3 till 6 månader.

Mot ovanstående bakgrund är förslaget att:

Umeå kommuns arbete med förmågehöjning ska inledas omgående med fokus på att tillgodose grundläggande förmåga (72 timmar) i enlighet med befintlig lagstiftning (LEH).

Planering och förberedelse för förmågehöjning inom civil beredskap ska ske med ambitionen att kommunen från 2027 ska ha förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet under två veckor (förstärkt förmåga) i enlighet med förslag till ny lagstiftning (LRKB).

Planering/förberedelser ska vidtas som möjliggör att kommunen senast 2030 ska ha förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet under 1 månad (befäst förmåga).

Förmågematrisen

För att förtydliga vad ovanstående ambitionsnivåer kan komma att innebära har de fyra ambitionsnivåerna infogats i en förmågematris. Matrisen redovisar översiktligt de områden som hittills identifierats och som bedöms vara av särskild vikt för kommunens förmågehöjning. På sikt kan matrisen komma att utökas med ytterligare områden som är väsentliga för kommunens förmåga att hantera kris, höjd beredskap och krig.

De områden som identifierats så långt är följande:

- Reservkraft
- Reservlivsmedel
- Reservdrivmedel
- Förbrukningsmaterial/reservdelar
- Beredskapslager
- Nödvatten
- Reservsamband
- Cybersäkerhet
- Förmåga till Systematiskt kontinuitetsarbete (SKA) i samhällsviktig verksamhet
- Evakuering och inhysning

Matrisen beskriver på ett övergripande sätt den kapacitet som kommunen behöver bygga upp för att på sikt uppnå en solid förmåga. Förmågenivåerna visar vad politiskt fastställd ambitionsnivå kan innebära inom respektive område. Observera dock att matrisen är ett ledningsverktyg för att möjliggöra samordning, planering och samverkan på verksamhetsnivå. Det innebär att exakt utformning av den förmågehöjning som genomförs för att nå respektive nivå kan variera från det som framgår i matrisen.

Modellen kommer även användas för att översiktligt följa upp och rapportera status i förmågehöjningen på kommunövergripande nivå.

Notera att matrisen talar om "upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris eller krig" av utrymmesskäl. Vad som avses är prioriterad samhällsviktig verksamhet eller om högsta beredskap råder så avses den totalförsvarsviktiga verksamhet som Umeå kommun bedriver.

Förmågematris – identifierade områden

Förmågenivå	Reservkraft Fast/mobil reservkraft, distributionsförsättningar och drift	Livsmedel Lager, tillagning och distribution	Drivmedel Lager och distributions-försättningar	Förbrukningsmaterial/reservdelar
Grundläggande förmåga Kommunen har förmåga att upprätthålla samhällsviktig verksamhet i kris och krig under 72 timmar .	Kommunen har förmåga att tillgodose behov av reservkraft i 72 timmar för samhällsviktig verksamhet	Grundläggande lagerhållning Det finns lokala lager för 72 timmars förbrukning och kapacitet för tillagning/ distribution av livsmedel till samhällsviktig verksamhet	Grundläggande lagerhållning Det finns lager och distributionsförsättningar för 72 timmars förbrukning av drivmedel i samhällsviktig verksamhet	Grundläggande lagerhållning Kommunen har lokala lager av förbrukningsmaterial för 72 timmars förbrukning i samhällsviktig verksamhet
Förstärkt förmåga Kommunen har förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris och krig under två veckor .	Kommunen har förmåga att tillgodose behov av reservkraft i 2 veckor för prioriterad samhällsviktig verksamhet	Förstärkt lagerhållning Det finns lager av livsmedel och distributionsförsättningar för 2 veckors förbrukning i prioriterad samhällsviktig verksamhet	Förstärkt lagerhållning Det finns lager och distributionsförsättningar för 2 veckors förbrukning av drivmedel i prioriterad samhällsviktig verksamhet	Förstärkt lagerhållning Kommunen har egen lagerkapacitet, distributionsförmåga och lager av förbrukningsmaterial/ reservdelar för 2 veckors förbrukning i prioriterad samhällsviktig verksamhet
Befäst förmåga Kommunen har förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris och krig under 1 månad .	Kommunen har förmåga att tillgodose behov av reservkraft i 1 månad för prioriterad samhällsviktig verksamhet	Befäst lagerhållning Det finns lager av livsmedel och distributions-försättningar för 1 månads förbrukning i prioriterad samhällsviktig verksamhet	Befäst lagerhållning Det finns lager och distributionsförsättningar för 1 månads förbrukning av drivmedel i prioriterad samhällsviktig verksamhet	Befäst lagerhållning Kommunen har egen lagerkapacitet, distributionsförmåga och lager av förbrukningsmaterial/ reservdelar för 1 månads förbrukning i prioriterad samhällsviktig verksamhet
Solid förmåga Kommunen har förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris och krig under 3-6 månader .	Kommunen har förmåga att tillgodose behov av reservkraft i 3-6 månader för prioriterad samhällsviktig verksamhet	Solid lagerhållning Det finns lager av livsmedel och distributionsförsättningar för 3-6 månaders förbrukning i prioriterad samhällsviktig verksamhet	Solid lagerhållning Det finns lager och distributionsförsättningar för 3-6 månaders förbrukning av drivmedel i prioriterad samhällsviktig verksamhet	Solid lagerhållning Kommunen har egen lagerkapacitet, distributionsförmåga och lager av förbruknings-material/ reservdelar för 3-6 månaders förbrukning i prioriterad samhällsviktig verksamhet

Förmågematris – identifierade men ej färdigarbetade områden

Förmågenivå	Nödvatten	Systematiskt Kontinuitetsarbete samhällsviktig verksamhet	Reservsamband	Cybersäkerhet	Evakuering och inhysning
Grundläggande förmåga Kommunen har förmåga att upprätthålla samhällsviktig verksamhet i kris och krig under 72 timmar .	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025
Förstärkt förmåga Kommunen har förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris och krig under två veckor .	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025
Befäst förmåga Kommunen har förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris och krig under 1 månad .	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025
Solid förmåga Kommunen har förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet i kris och krig under 3-6 månader .	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025	Arbete med förtydligande sker under 2025

Ekonomi och finansiering

I SoU 2024:65 för utredaren ett resonemang där det görs åtskillnad på de kostnader som uppstår vid planering och förberedelser för *fredstida krissituationer* (befintligt åtagande för kommunen i enlighet med LEH²) respektive kostnader som uppstår vid planering och förberedande åtgärder inför *kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap* (dvs i enlighet med förslag till ny lagstiftning). Nedan redovisas kort utredarens resonemang:

- Staten bör i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen lämna ekonomisk ersättning till kommunerna och regionerna för *de nya uppgifter och den ambitionsökning* avseende befintliga uppgifter som följer av den nya lagen för kommuners och regioners del.
- Staten bör i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen finansiera de betydande kostnadsökningar som kommuner och regioner förväntas att få till följd av den nya lagen i fråga om planering och förberedande åtgärder inför *kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap*.
- Den nya lagen bedöms *inte* i nämnvärd utsträckning medföra nya uppgifter eller ambitionsökningar avseende befintliga uppgifter för kommuner och regioner i fråga om *deras planering och förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer*. Kommunerna och regionerna bör därför själva finansiera den planering och de förberedande åtgärder som de till följd av den nya lagen kommer att behöva genomföra inför *fredstida krissituationer*.

Befintliga krav på kommunal finansiering

Utredningen påtar även att det är respektive kommuns ansvar att befintliga krav som ställs på kommuner i enlighet med befintlig lagstiftning (LEH) tillgodoses.

”Om en kommun eller region inte i enlighet med LEH har uppfyllt det grundläggande ansvaret att ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred är det följaktligen inte ett ansvar för staten att finansiera uppbyggnaden av en sådan förmåga. Den nya lagen innebär inte någon förändring i det avseendet.”³

Det är således redan idag ett åliggande för kommuner och regioner att själva finansiera de åtgärder som behövs för att de ska ha en ändamålsenlig förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under *fredstida krissituationer*. Detta åliggande innebär att kommuner och regioner ska ha tillgång till de personella och materiella resurser som behövs för att de ska kunna ha denna förmåga.

I materiellt hänseende kan detta exempelvis handla om att i viss omfattning ha tillgång till reservkraftsystem för el- och värmeförsörjning eller tillgång till livsmedel för minst några dagars

² Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och vid höjd beredskap

³ SOU 2024:65 sid 461

förbrukning avseende måltidsverksamheter för skolverksamheter och verksamheter avseende särskilda boendeformer enligt socialtjänstlagen eller LSS.

Kommande statlig finansiering?

Förslaget till ny lagstiftning innebär både nya uppgifter och en avsevärd ambitionsökning avseende befintliga uppgifter för kommuner och regioner (dvs planering och förberedande åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap).

I utredningen förs ett resonemang om att i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen och de övergripande principerna för kostnadsfördelning mellan stat och kommunsektorn så bör staten lämna ekonomisk ersättning till kommuner och regioner för de betydande kostnadsökningar som de förväntas få till följd av den nya lagen för planering och förberedande åtgärder.

Utredaren gör bedömningen att författningsförslaget förväntas medföra utökade kostnader för staten med totalt cirka 13,5 miljarder kronor under åren 2027–2031 avseende statlig ersättning till kommuner eller regioner. De *permanenta kostnaderna* förväntas huvudsakligen bestå av kostnader för nya årsarbetskrafter samt utbildningar och övningar.

De *engångsvisa kostnaderna* förväntas huvudsakligen bestå av kostnader för anskaffning av livsmedel och utrustning för upprätthållande av måltidsverksamheter, investeringar för inrättandet av särskilda samlingsplatser, robusta och säkra ledningsplatser (alternativa ledningsplatser) samt lager för förvaring av nödvatten och livsmedel

Utredaren bedömning är att det i dag inte är möjligt att uppskatta storleken på kommuners och regioners *löpande drifts- och underhållskostnader* för de investeringar som behöver göras men att de kommer uppgå till väsentliga belopp.

En förstärkning och utveckling av kommuners och regioners grundläggande verksamhetsförmåga enligt den nya lagen ställer även krav på att det inom kommuner och regioner finns särskild kompetens i det avseendet. Det finns i dag särskilt avdelade personella resurser för beredskapsplanering i många kommuner och regioner. Denna personella resurs bör enligt utredningens bedömning förstärkas i *betydande omfattning* för att kommuner och regioner på ett ändamålsenligt och effektivt sätt ska kunna utarbeta de planer och genomföra de förberedande åtgärder som följer av den nya lagen.

Omfattning av och form för framtida statlig finansiering är idag okänd

När detta underlag skrivs fram (mars 2025) är det endast känt till viss del i vilken omfattning staten kommer finansiera framtida kapacitetshöjning i kommunerna fram till 2030. Utredaren har lagt fram förslag på området men så länge som ny lagstiftning ej är fastställd och det i av riksdagen beslutad budget framgår i vilken omfattning staten avser ersätta kommunernas kostnader är frågan behäftad med stor osäkerhet.

När det gäller form för tillkommande medel är utredarens förslag att ekonomisk ersättning huvudsakligen bör ske genom höjningar av de generella statsbidragen. Även om utredarens intention är tydlig är dock även denna fråga behäftad med stor osäkerhet till dess att formen tydliggjorts genom beslut.

Trots de aviserade ökningarna av medel bedöms de statliga medlen endast finansiera en mindre del av kommunens totala kostnad för den förväntade beredskapsförmågeutvecklingen.

Av kommunfullmäktige tilldelade medel för 2025/2026

I samband med att kommunfullmäktige fastställde planeringsdirektiv och budget för 2025 avdelades 20 mnkr till Kommunstyrelsen för reservkraft och andra kontinuitetsinvesteringar (5 mnkr 2026). Det operativa arbetet med att verkställa kontinuitetshöjning och genomföra investeringar i kontinuitetshöjande åtgärder kommer destinerats till de nämnder eller bolag som bedöms ha förutsättningar och kompetens inom respektive ansvarsområde. Detta sker genom förtydligande i reglemente för nämnder och styrelse alternativt i respektive bolags ägardirektiv. När ansvar är fördelat till nämnd eller bolag hanteras kommande års medelstilldelning relaterat till kapacitetshöjning inom fördelade områden i ordinarie planeringsprocess.

Sekretess/skyddsvärd information

Information som rör Umeå kommuns förmåga att hantera händelser i hela hotskalan kan omfattas av sekretess enligt OSL och även säkerhetsskyddslagen (2018:585). Informationsklassning ska alltid göras och vid aggregering av information ska det särskilt beaktas om kommunens förmåga röjs eller ej.

Återrapportering till KSnau/berörd nämnd

Stadsledningskontorets Säkerhetsavdelning ska kontinuerligt följa, sammanställa och tertialvis lämna rapport till kommunstyrelsen om i vilken omfattning avsedd kapacitetshöjning uppnåtts och eventuella väsentliga avvikelser. För att kommunicera utfall av kapacitetshöjning används den kapacitetsmatris som redovisas i bilaga 1. Kapacitetshöjning anges i procent av uppnådd kapacitetsnivå.

Förslag till

Ansvarsfördelning och överföring av medel för förmågehöjning inom angivna områden av försörjningsberedskap

Inledning

Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget och väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det tillsammans med förändrad lagstiftning ställer högre krav på Umeå kommuns förmåga att kunna upprätthålla samhällsviktiga verksamheter oavsett typ av störning. Samtidigt råder stor grad av osäkerhet på grund av det snabbt föränderliga säkerhets- och omvärldsläget och att lagstiftarens intentioner ej är fullt ut klarlagda.

Trots denna osäkerhet är det av stor vikt att kommunen vidtar nödvändiga förberedelser och påbörjar arbetet med förmågehöjning.

Avgränsning/omfattning

I enlighet med Umeå kommuns fastighetspolicy ansvarar kommunens bolag för sina specialfastigheter/anläggningar. Detta ansvar innefattar även drift av sådan fastighet/anläggning oavsett typ av störning om verksamheten är av samhällsviktig karaktär.

Samtliga nämnder och bolag har i enlighet med fastställt reglemente och generella ägardirektiv ansvar att delta i framtagande av kommunövergripande analyser, planering, förberedelser och utbildningar/övningar inom säkerhets- och beredskapsområdet.

Relaterad styrning

[Policy för civil beredskap](#)

[Riktlinje för civil beredskap](#)

[Plan för civil beredskap 2024–2026](#)

[Konkretiserad plan för civil beredskap 2024–2026](#)

[Fastighetspolicy](#)

Lagkrav eller kända ambitionsnivåer från pågående utredningar

Vid kriser eller krig ska kommuner och regioner ha förmåga att upprätthålla samhällsviktig verksamhet i **två veckor** utan hjälp utifrån (i enlighet med författningsförslag i SOU 2024:65).

I enlighet med förslag till inriktning för förmågehöjning ska *Umeå kommuns arbete med förmågehöjning inledas omgående med fokus på att tillgodose grundläggande förmåga (72 timmar) i enlighet med befintlig lagstiftning (LEH).*

Planering och förberedelse för förmågehöjning inom civil beredskap ska ske med ambitionen att kommunen från 2027 ska ha förmåga att upprätthålla prioriterad samhällsviktig verksamhet under två veckor (förstärkt förmåga) i enlighet med förslag till ny lagstiftning (LRKB).

I enlighet med *Inriktning för förmågehöjning civil beredskap* behöver kommunen höja förmåga inom ett stort antal områden för att tillgodose kommande författningskrav.

De kommungemensamma områden som identifierats så långt är följande:

• Reservkraft	• Nödvatten
• Reservlivsmedel	• Reservsamband
• Reservdrivmedel	• Cybersäkerhet
• Beredskapslager för ovanstående	• Förmåga till Systematiskt
• förbrukningsmaterial/
reservdelar/medicintekniska
produkter mm	kontinuitetsarbete (SKA) i prioriterad
samhällsviktig verksamhet
	• Evakuering och inhysning

Detta förslag syftar till att fördela ansvar och medel för förmågehöjning avseende *reservkraft, reservlivsmedel, reservdrivmedel och beredskapslager*, dvs. de fyra första punkterna i ovanstående lista. Arbetet med att tydliggöra inriktning och fördela ansvar för förmågehöjning inom övriga områden pågår och kommer tillställas kommunstyrelsen när de är färdiga.

Nuläge

Nedan redovisas översiktlig nulägesbeskrivning av Umeå kommuns förmåga avseende reservkraft, reservlivsmedel, reservdrivmedel och beredskapslager.

Nuläge - reservkraft

Umeå kommun har idag viss reservkraftkapacitet kopplad till enskilda objekt, Umeå kommun har även viss kapacitet till mobil reservkraft. Nuvarande kapacitet bedöms dock ej motsvara de kapacitetskrav som förslag till ny lagstiftning ger indikation om. Fram till idag har fokus framför allt varit att bibehålla tidigare upparbetad kapacitet för enskilda objekt/mobil reservkraft.

Nuläge - reservlivsmedel

Umeå kommun har idag ingen lagerhållning av reservlivsmedel. Måltidsservice har omfallsplaner och god planering för att hantera störningar men för att säkerställa uthållighet i förmågan att leverera måltider till kommunens samhällsviktiga verksamheter även under mycket störda förhållanden behövs lagerhållning av reservlivsmedel och planering/förberedelser som vid behov möjliggör distribution av tillagad mat.

Nuvarande förmåga bedöms således ej motsvara de krav som förslag till ny lagstiftning ger indikation om.

Nuläge - reservdrivmedel

Nuvarande lagerhållningskapacitet avseende drivmedel bedöms ej motsvara de krav som förslag till ny lagstiftning ger indikation om. Umeå kommun behöver ta höjd för att kunna lagra drivmedel i den omfattning som krävs för att säkerställa förmågan att bedriva samhällsviktig verksamhet även under väldigt störda förhållanden.

Nuläge - beredskapslager

Umeå kommuns nuvarande lagerhållningskapacitet bedöms ej motsvara de krav som förslag till ny lagstiftning ger indikation om.

Umeå kommun behöver ta höjd för att kunna lagra och vid behov distribuera stora mängder livsmedel, medicinska tekniska produkter, förbrukningsmateriel, reservdelar (ej komplett uppräkningslista utan endast exempel) för att säkerställa förmågan att bedriva prioriterad samhällsviktig verksamhet även under väldigt störda förhållanden i två veckors tid.

Nuläge - generella observationer

Bedömningen är att Umeå kommun redan har eller kan bygga upp kompetens inom dessa områden men att ansvarsfördelning är otydlig.

Avsaknaden av fastställd inriktning och ambitionsnivå för hur omfattande kommande förmågehöjning ska vara samt när i tid olika nivåer av förmåga ska vara uppbyggd i kommunen medför att det är svårt att bedöma i vilken omfattning Umeå kommuns organisation i dagsläget är dimensionerad för att hantera den förmågehöjning som behöver ske.

Avsaknad av dessa grundläggande parametrar medför sammantaget att förmågehöjning ej sker i den takt som krävs för att svara upp emot kommande lagstiftningskrav och medborgarnas behov.

Detta förslag (ansvarsfördelning för givna områden) utgör tillsammans med förslag till inriktning för förmågehöjning därmed grundläggande parametrar för att inleda arbetet med kommande förmågehöjning.

Förslag till ansvarsfördelning och överföring av medel för kapacitetshöjning

Detta förslag har upparbetats för att tydliggöra grundläggande förutsättningar avseende ansvarsfördelning och överföring av medel från Kommunstyrelsen till Tekniska nämnden för att påbörja förmågehöjning av reservkraft, reservlivsmedel, reservdrivmedel och beredskapslager.

Förslaget syftar ej till att ge en fullödlig och uttömmande beskrivning av kommande kapacitetshöjning, förslaget syftar till att ge inriktning och tydliggöra ansvarsmässiga och resursmässiga förhållanden för att i närtid kunna påbörja arbetet med förmågehöjning.

- **Utformning av förmågehöjning**

Med utgångspunkt i förslag till inriktning för förmågehöjning bör utformning av förmågehöjning inom respektive område överlåtas till den aktör inom kommunen som bedöms ha kompetens inom respektive område. När det gäller reservkraft, reservlivsmedel, reservdrivmedel och beredskapslagring är bedömningen att Tekniska nämnden och Teknik- och fastighetsförvaltningen är den bäst lämpade aktören att få ansvar för kommande förmågehöjning. Dels för att tekniska nämnden och dess förvaltning i väsentliga delar redan har den kompetens som bedöms nödvändig för att möjliggöra förmågehöjning inom angivna områden, dels att tekniska nämndens befintliga ansvarsområden är direkt angränsande eller överlappande de områden som denna förmågehöjning avser.

- **När ska förflyttning börja?**

Arbetet med att skapa förutsättningar för och påbörja förmågehöjning inom ovan angivna områden bör påbörjas omgående och ske i enlighet med fastställd inriktning för försörjningsberedskap.

Vem ansvarar för/har mandat att?

Förslaget är att reglemente för nämnder och styrelse kompletteras så att det framgår att

Tekniska nämnden har ansvar för:

- *uppbyggnad och drift av fast installerad samt mobil reservkraft*
 - *lagerhållning och vid behov tillagning samt distribution av reservlivsmedel*
 - *lagerhållning och vid behov distribution av reservdrivmedel*
 - *lagerhållning och vid behov distribution av förbrukningsmaterial/reservdelar*
- för att tillgodose behov i prioriterad samhällsviktig verksamhet vid samhällsstörning, kris eller krig.*

Tekniska nämnden har mandat att teckna eventuella avtal med andra aktörer som bedöms nödvändiga/ändamålsenliga för att uppnå kapacitetshöjning och upprätthålla kapacitet inom ovan angivna områden.

Värt att notera är att i enlighet med Umeå kommuns fastighetspolicy ansvarar kommunens bolag för sina specialfastigheter/anläggningar. Dessa bolags ansvar innefattar även drift av sådan fastighet/anläggning oavsett typ av störning om verksamheten är av samhällsviktig karaktär. Tekniska nämnden förväntas således ej ta ansvar för ovan givna områden i specialfastigheter som ägs av kommunens bolag.

Ansvar för att identifiera och köpa in nödvändigt förbrukningsmaterial/reservdelar åligger nämnder och bolag. Tekniska nämnden ansvarar för iordningställande och drift av lagringsutrymme samt vid behov tillgodose behov av distribution av mtrl från lager till förbrukningsplats.

- **Vilka medel behövs?**

I samband med att kommunfullmäktige fastställde planeringsdirektiv och budget för 2025 avdelades 20 mnkr till Kommunstyrelsen för reservkraft och andra kontinuitetsinvesteringar (5 mnkr 2026). Dessa medel bör överföras till Tekniska nämnden och utgöra grund för kommande förmågehöjning.

I och med att Tekniska nämndens ansvar för dessa frågor förtydligas hanteras kommande års medelstillelning relaterat till förmågehöjning inom angivna områden i ordinarie planeringsprocess.

I vilken form kan/bör det fortsatta arbetet ske?

Teknik- och fastighetsförvaltningens fortsatta arbete ska förankras i den mån som krävs med berörda nämnder/förvaltningar och bolag.

Teknik- och fastighetsförvaltningens fortsatta arbete ska ske i tät samverkan med Stadsledningskontorets säkerhetsavdelning respektive avdelning för Ekonomi och styrning.

Sekretess/skyddsvärd information

Information som rör Umeå kommuns förmåga att hantera händelser i hela hotskalan kan omfattas av sekretess enligt OSL och även säkerhetsskyddslagen (2018:585). Informationsklassning ska alltid göras och vid aggregering av information ska det särskilt beaktas om kommunens förmåga röjs eller ej.

Återrapportering till KSnau/berörd nämnd

Tekniska nämnden bör tertialvis lämna rapport till kommunstyrelsen om i vilken omfattning avsedd kapacitetshöjning uppnåtts och ev väsentliga avvikelser. Utfall av kapacitetshöjning ska anges i procent av uppnådd kapacitetsnivå.

Tekniska nämnden bör på lämpligt sätt omgående vidtala kommunstyrelsen om det uppkommer omständigheter som väsentligt påverkar avsedd kapacitetshöjning.

Samhällsviktig verksamhet i Umeå kommun

Inledning

Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget och väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det tillsammans med förändrad lagstiftning ställer högre krav på Umeå kommuns förmåga att kunna upprätthålla samhällsviktiga verksamheter oavsett typ av störning. Samtidigt råder stor grad av osäkerhet på grund av det snabbt föränderliga säkerhets- och omvärldsläget och att lagstiftarens intentioner ej är fullt ut klarlagda.

Trots denna osäkerhet är det av stor vikt att kommunen vidtar nödvändiga förberedelser och prioriterar arbetet med kapacitetshöjning.

Omfattning

Målgrupp för detta stödjande dokument är berörda nämnder/bolag, chefer och funktioner som arbetar för att stärka kommunens civila beredskap på strategisk nivå dvs. med planering, genomförande och uppföljning av åtgärder vidtagna för att stärka kommunens förmåga att motstå och hantera samhällsstörningar i fredstid och i krig.

Syfte

Syftet med detta stödjande dokument är att påvisa definitioner och principer som kan nyttjas för att tydliggöra vilka verksamheter/funktioner som bör prioriteras.

Relaterade styrdokument

Policy för civil beredskap

Riktlinje för civil beredskap

Plan för civil beredskap 2024–2026

Konkretiserad plan för civil beredskap 2024–2026

Inriktning för förmågehöjning civil beredskap

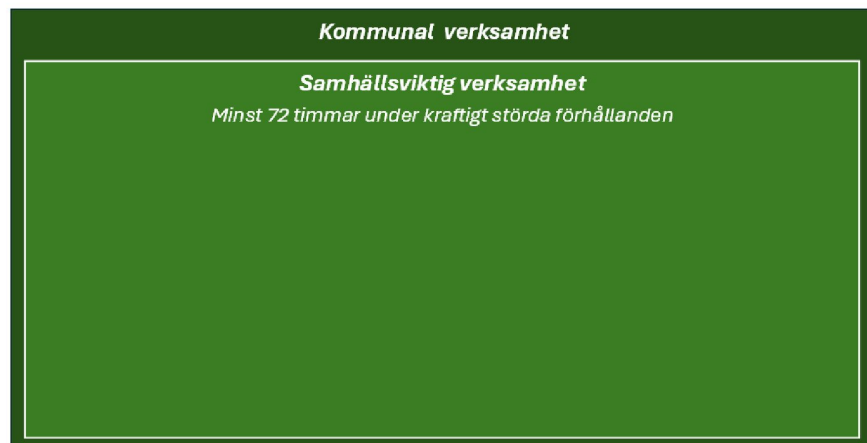
Reglemente för nämnder och styrelse

Samhällsviktig verksamhet - definitioner

Samhällsviktig verksamhet (SVV)

Med samhällsviktig verksamhet avses verksamheter, tjänster eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer viktiga samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet.

En övervägande majoritet av kommunens verksamheter är samhällsviktiga, antingen i sin helhet eller genom att det i verksamheten finns funktioner/delar som är att betrakta som samhällsviktiga. Det innebär dock inte med automatik att dessa verksamheter i sin helhet är att betrakta som samhällsviktiga. Delar av en verksamhet kan vara samhällsviktig medan andra delar är viktiga men inte absolut nödvändiga för att tillgodose samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. För att säkerställa vilka delar av respektive verksamhet som är samhällsviktiga krävs analys och prioritering inom varje verksamhet. Detta sker inom ramen för kommunens systematiska kontinuitetsarbete (SKA).

Figur 1 – En övervägande majoritet av den kommunala verksamheten är samhällsviktig

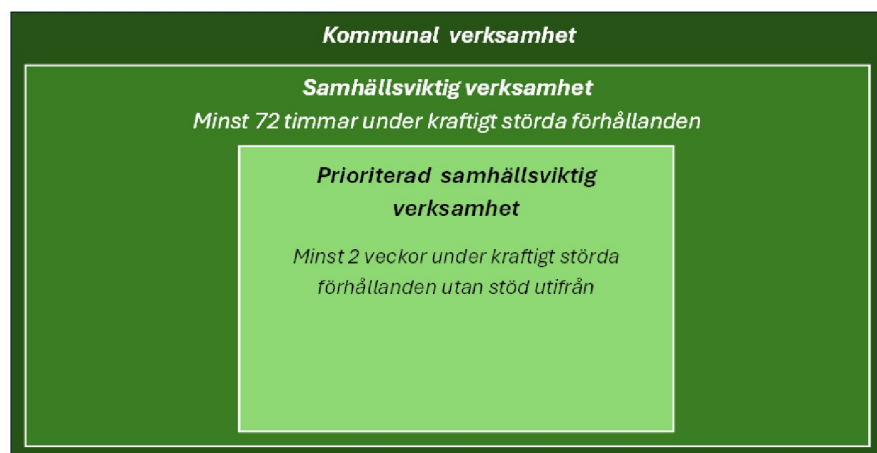
Prioriterad samhällsviktig verksamhet (PSVV)

Med prioriterad samhällsviktig verksamheten avses samhällsviktig verksamhet som är kritisk för att direkt eller indirekt tillgodose livsnödvändiga behov vid omfattande fredstida samhällsstörning eller händelse.

Med prioriterad samhällsviktig verksamhet avses verksamhet/funktioner som är kritiska för att:

- rädda nödlidande
- avvärja eskalering/hantera pågående händelse
- tillgodose behov av livsnödvändig vård och omsorg.
- tillgodose livsnödvändiga behov av värme, vatten och sanitet/avfallshantering.
- tillgodose akuta behov av evakuering och inhysning (skydd)
- upprätthålla livsnödvändiga transporter av personer samt distribution av livsnödvändiga varor och tjänster
- tillgodose kritiska behov hos de som arbetar inom PSVV (exempelvis genom tillsyn av barn dygnet runt, tillsyn av anhöriga med tillsynsbehov m.m.)
- samordna och leda kommunal verksamhet som är kritisk för att hantera omfattande samhällsstörning eller händelse (innefattar krisledningsförmåga, system för krisledning samt säker och robust kommunikation).
- nå ut med information och motverka desinformation

Ovanstående förteckning över prioriterad samhällsviktig verksamhet kommer över tid kompletteras och förtydligas inom ramen för det systematiska kontinuitetsarbetet samt eventuella förtydliganden som framgår av eller blir en följd av ny lagstiftning/författning.

Figur 2 – Prioriterad samhällsviktig verksamhet tillgodoser livsnödvändiga behov vid omfattande fredstida samhällsstörning eller händelse.

Totalförsvarsviktig verksamhet (TFVV)

Vissa samhällsviktiga verksamheter är, utifrån deras betydelse för Sveriges planering inför och hantering av höjd beredskap eller krig, nödvändiga för totalförsvaret. Vid höjd beredskap tillkommer uppdrag som i ordinarie fall ej ingår i den kommunala kompetensen.

Förteckning över Totalförsvarsviktig verksamhet hanteras med anledning av informationsklassning på annat sätt.

Figur 3 – Vissa samhällsviktiga verksamheter är, utifrån deras betydelse för Sveriges planering inför och hantering höjd beredskap eller krig, nödvändiga för totalförsvaret. Vid höjd beredskap tillkommer uppdrag som i ordinarie fall ej ingår i den kommunala kompetensen.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-04-28

§ 88

Diariennr: KS-2025/00276

Översyn av styrdokument våren 2025

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

- Användning av personuppgifter i form av bilder, filmer, namn och kontaktuppgifter i kommunens kommunikation förlängs
- Strategi för extern kommunikation upphävs
- Näringslivsstrategi 2019–2025 upphävs
- Umeå kommuns handlingsplan mot våld upphävs
- Drog- och brottsförebyggande program 2025–2027 tas fram
- Styrdokument cirkulär ekonomi tas fram
- Styrdokument kommunikation (övergripande) tas fram

Kommunstyrelsen beslutar att:

- Användning av sociala medier för extern kommunikation upphävs
- Handlingsplan mot våldsbejakande extremism upphävs
- Umeå Växer tryggt och säkert färdriktning 2020-2025 upphävs
- Riktlinjer för prioritering samt uppföljning av brottsförebyggande arbete tas fram
- Utbyggnadsplan tas fram

Reservation

Bore Sköld, för Vänsterpartiet reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande. Se reservationstext under kommunfullmäktiges beslutsordning.

Ärendebeskrivning

I enlighet med riktlinje för styrdokument ska styrdokument regelbundet ses över. Syftet med översynen är att utvärdera dokumentens effekt och betydelse för styrningen. Vanliga orsaker till att dokument upphävs är att verksamheten fungerar väl utan styrdokument eller att frågorna har uppgått eller infogats i annan styrning. Det är inte en värdering eller viktning av området i sig.

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Det är det politiska organ som beslutade om dokumentet som ska fatta beslut om det ska förlängas, revideras eller upphävas.

Innan ett nytt styrdokument tas fram ska det göras en nulägesanalys över hur styrningen fungerar idag och vilka områden som behöver förbättras. För att undvika målkonflikter är det viktigt att se över även befintliga styrdokument relaterade till området.

För att skapa bättre överblick lyfts flera dokument vid ett och samma tillfälle. Se bilaga 1 för en sammanfattning av orsaker till besluten. Bakgrundsanalyserna till varje styrdokument finns samlade i bilaga 2. Dessa bakgrundsbeskrivningar är en översyn av hela området och föreslår ibland annan eller relaterad styrning. Dessa frågor är inte föremål för politiska beslut i dagsläget utan hanteras på annat sätt.

De tidigare beslutade styrdokument som berörs i ärendet är inte bifogade. De går i stället att ta del av på www.umea.se/styrdokument.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Sammanställning prövning av styrdokument våren 2025

Bilaga 2. Bakgrundsanalyser och underlag

Beredningsansvariga

Sara Nordström, Lina Renfors

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Bore Sköld (V) – Att kommunstyrelsen utvärderar arbetet med Handlingsplan mot våld i syfte att rapportera till kommunfullmäktige ett statusläge och önskade framtida insatser som krävs för ett effektivt förebyggande arbete mot våld samt att Handlingsplan mot våld förblir aktuellt till dess att det ersätts av ett Brottsförebyggande program där syftet med planens arbete införlivas.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag *mot* Bore Skölds (V) förslag.
Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande - Förslaget är att avsluta Handlingsplan mot våld från 2020. Detta motiveras med att Umeå kommun ska ta fram ett brottsförebyggande program som ska inkludera detta arbete. Frågan är när det är klart, och hur arbetet fram till dess styrs. Enligt revisionens granskningar har handlingsplanen inte fått genomslag i verksamheterna i kommunen annat än i en nämnd IFN, där mycket av arbetet som genomförs redan sedan tidigare utförs inom framför allt myndighetsutövning. Syftet med planen har varit att Umeå som kommun ska arbeta proaktivt mot våld i nära relationer och annat våld såväl inom kommunens verksamheter som i samhället i stort. I dagsläget har Brå inte de resurser som krävs för att bedriva detta arbete effektivt då fokus framför allt är riktat åt arbetet mot organiserad brottslighet. Kommunstyrelsen har enligt revisionen också brustit i efterlevnaden av handlingsplanen på flera områden. Att upphöra med denna handlingsplan idag är olyckligt eftersom inte minst pojkars våld mot flickor ökar bland unga i Umeå, och insatser för att arbeta förebyggande i väsentlig utsträckning saknas.

Kommunstyrelsens beslutsordning**Yrkanden**

Hans Lindberg (S) – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottet förslag.

Ellen Ström (V) – Att kommunstyrelsen utvärderar arbetet med Handlingsplan mot våld i syfte att rapportera till kommunfullmäktige ett statusläge och önskade framtida insatser som krävs för ett effektivt förebyggande arbete mot våld samt att Handlingsplan mot våld förblir aktuellt till dess att det ersätts av ett Brottsförebyggande program där syftet med planens arbete införlivas.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottet förslag *mot* Ellen Ströms (V) förslag. Ordföranden finner att kommunstyrelsen bifaller näringslivs- och arbetsutskottet förslag.

Reservation

Ellen Ström (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande - Förslaget är att avsluta Handlingsplan mot våld från 2020. Detta motiveras med att Umeå kommun ska ta fram ett brottsförebyggande program som ska inkludera detta arbete. Frågan är när det är klart, och hur arbetet fram till dess styrs. Enligt revisionens granskningar har handlingsplanen inte fått genomslag i verksamheterna i kommunen annat än i en nämnd IFN, där mycket av arbetet som genomförs redan sedan tidigare utförs inom framför allt myndighetsutövning. Syftet med planen har varit att Umeå som kommun ska arbeta proaktivt mot våld i nära relationer och annat våld såväl inom kommunens verksamheter som i samhället i stort. I dagsläget har Brå inte de resurser som krävs för att bedriva detta arbete effektivt då fokus framför allt är riktat åt arbetet mot organiserad brottslighet. Kommunstyrelsen har enligt revisionen också brustit i efterlevnaden av handlingsplanen på flera områden. Att upphöra med denna handlingsplan idag är olyckligt eftersom inte minst pojkars våld mot flickor ökar bland unga i Umeå, och insatser för att arbeta förebyggande i väsentlig utsträckning saknas.

Kommunfullmäktiges beslutsordning

Följande yttrar sig: Hans Lindberg, Linda Lotare, Lars Forsgren, Veronica Kerr och Anders Norqvist.

Yrkanden

Hans Lindberg (S), Veronica Kerr (KD) och Anders Norqvist (L) – Bifall till kommunstyrelsens förslag.

Linda Lotare (V) – Att kommunstyrelsen utvärderar arbetet med Handlingsplan mot våld i syfte att rapportera till kommunfullmäktige ett statusläge och önskade framtida insatser som krävs för ett effektivt förebyggande arbete mot våld samt att Handlingsplan mot våld förblir aktuellt till dess att det ersätts av ett Brottsförebyggande program där syftet med planens arbete införlivas.

Lars Forsgren (SD) – Att program för cirkulär ekonomi inte tas fram.

Propositionsordning som godkänns

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-04-28

Kommunstyrelsens förslag *mot* Linda Lotares (V) förslag *mot* Lars Forsgrens (SD) förslag. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Reservation

Bore Sköld, för Vänsterpartiet reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande. Förslaget är att avsluta Handlingsplan mot våld från 2020. Detta motiveras med att Umeå kommun ska ta fram ett brottsförebyggande program som ska inkludera detta arbete. Frågan är när det är klart, och hur arbetet fram till dess styrs. Enligt revisionens granskningar har handlingsplanen inte fått genomslag i verksamheterna i kommunen annat än i en nämnd IFN, där mycket av arbetet som genomförs redan sedan tidigare utförs inom framför allt myndighetsutövning. Syftet med planen har varit att Umeå som kommun ska arbeta proaktivt mot våld i nära relationer och annat våld såväl inom kommunens verksamheter som i samhället i stort. I dagsläget har Brå inte de resurser som krävs för att bedriva detta arbete effektivt då fokus framför allt är riktat åt arbetet mot organiserad brottslighet. Kommunstyrelsen har enligt revisionen också brustit i efterlevnaden av handlingsplanen på flera områden. Att upphöra med denna handlingsplan idag är olyckligt eftersom inte minst pojkars våld mot flickor ökar bland unga i Umeå, och insatser för att arbeta förebyggande i väsentlig utsträckning saknas.

Beslutet med underlag ska skickas till
Nämnder

Bilaga 1

Sammanställning prövning av styrdokument våren 2025

Styrande dokument som föreslås;

1. förlängas,
2. upphävas samt
3. tas fram för behov av styrning.

1. Föreslås förlängas

Styrdokument	Besl. år	Dnr	Beslutas av	Dokument-ansvarig nämnd	Kommentar	Sidnr. i bilaga 2
Användning av personuppgifter i form av bilder, filmer, namn och kontaktuppgifter i kommunikations förlängs	2018	KS-2018/00378	KF	Kommunstyrelsen	Förlängs och delar av det inarbetas i nytt styrdokument på övergripande nivå. Upphävs vid fastställande av nytt styrdokument.	1–4

2. Föreslås upphävas

Styrdokument	Besl. år	Dnr	Beslutas av	Dokument-ansvarig nämnd	Kommentar	Sidnr. i bilaga 2
Strategi för extern kommunikation upphävs	2019	KS-2018/00378	KF	Kommunstyrelsen	Ersätts av nytt styrdokument.	1–4
Näringslivsstrategi 2019–2025	2019	KS-2018/00378	KF	Kommunstyrelsen	Inget nytt politiskt dokument tas fram. Styr genom kommunstyrelsens verksamhetsplan och ordinarie planering och uppföljning av grunduppdrag.	5–6
Umeå kommuns handlingsplan mot våld	2020	KS-2018/00883	KF	Kommunstyrelsen samt	Styrning inordnas i nytt brottsförebyggande program samt inom	7–34

				individ- och familjenämnden	ramen för arbete med inriktningsmål och program.	
Användning av sociala medier för extern kommunikation	2018	KS-2018/00425	KS	Kommunstyrelsen	Inaktuell. Styrdokumentet har spelat ut sin roll.	1–4
Handlingsplan mot våldsbejakande extremism	2018	Saknas	Oklart	Kommunstyrelsen	Fungerande arbete och metoder. Styrdokument behövs inte i dagsläget. Samordnas med säkerhetsnheten.	7–34
Umeå växer tryggt och säkert färdriktning 2020–2025	2020	KS-2020/00711	KS	Kommunstyrelsen	Dokumentet är ersatt av UVTS handlingsplan 2024–2026	7–34

3. Föreslås tas fram (igångsättningsbeslut)

Område	Beslutas av	Dokumentansvarig nämnd	Kommentar	Sidnr. i bilaga 2
Drog och brottsförebyggande program 2025–2027	KF	Kommunstyrelsen	Enligt lagstiftning. Ersätter andra styrdokument som upphävs eller inte förlängs	7–34
Cirkulär ekonomi	KF	Kommunstyrelsen	Behov av styrdokument som sätter ramar för ökad samordning samt pekar ut huvudsakliga principer för fortsatt arbete. Avväganden kring träbyggnadsstrategi inarbetas.	35–37
Övergripande kommunikation	KF	Kommunstyrelsen	Behov av att säkerställa gemensamma utgångspunkter för kommunikation i hela kommunen.	1–4
Riktlinjer för prioritering samt uppföljning av brottsförebyggande arbete	KS	Kommunstyrelsen	Styrning saknas. Bidrar till strukturerat och kunskapsbaserat arbetssätt för att öka effektivitet och långsiktighet i brottsförebyggande insatser.	7–34
Utbyggnadsplan	KS	Kommunstyrelsen	Behov av att konkretisera genomförandet av kommunens översiktsplan och underlätta samordning av exploateringsprojekt och strategiska satsningar inom kommunkoncernen.	38–42

Bilaga 2

Bilaga 2. Bakgrundsanalyser och underlag

Aktualitets och relevansprövning av styrdokument inom kommunikation

- Strategi för extern kommunikation
- Användning av personuppgifter i form av bilder, filmer, namn och kontaktuppgifter i kommunens kommunikation
- Användning av sociala medier för extern kommunikation

Bakgrund

Inom kommunikationsområdet fastställde kommunfullmäktige och kommunstyrelsen 2018 och 2019 ett antal styrdokument. Det var bland annat ett resultat av en decentralisering av kommunikationsverksamheten inom kommunen samt förändrad lagstiftning inom kommunikationsområdet. Mycket har hänt sedan dess och det finns nu anledning att se över och uppdatera styrningen i enlighet med dagens förutsättningar och behov.

I november 2019 antog kommunfullmäktige Strategi för extern kommunikation (KS 2019/00295). Uppdraget att ta fram strategin kom i samband med en omorganisation där kommunikationsverksamheten decentraliserades. I en rapport om organisationsförändringen uttrycktes även att (befintlig) kommunikationsstrategi skulle förtydligas för att säkerställa en enhetlig kommunikation i en decentraliserad organisation. Eftersom ingen sådan fanns så togs strategi för extern kommunikation fram av kommunikationsavdelningen.

Reglerna för Användning av personuppgifter i form av bilder, filmer, namn och kontaktuppgifter i kommunens kommunikation (KS-2018/00378) togs fram i samband med att GDPR-lagstiftningen skärptes. Syftet var att skapa tydliga förutsättningar och ramar för att efterleva lagkraven.

Riktlinjen Användning av sociala medier för extern kommunikation (KS-2018/00425) fastställdes 2018. Framtagandet följde en inriktning som fanns nationellt där många valde att särskilja just användningen av sociala medier i förhållande till andra kanaler.

Nuläge

Inom kommunikationsområdet finns i dagsläget nedan styrdokument som är beslutade på politisk nivå. Som nämns ovan fastställdes flera av dem 2018/2019. Riktlinje för flaggning reviderades i november 2024 och de dokument som ingår i denna prövning är markerade med grått.

Nivå	Organiserande	Normerande	Aktiverande
KF	Reglemente	Användning av personuppgifter i form av bilder, filmer, namn och kontaktuppgifter i kommunens kommunikation	Strategi för extern kommunikation
KS	Delegationsordning	Användning av sociala medier för extern kommunikation Riktlinjer för flaggning	
Tjp		Riktlinjer, rutiner etc.	

Strategi för extern kommunikation är framtagen för att utgöra grunden när verksamheterna utformar sin egen externa kommunikation. Den innehåller förhållningssätt vid planering och formulering av extern kommunikation, kommunikationsmål med utgångspunkter för att uppfylla målen samt huvudbudskap som speglar kommunens mål och värdegrund.

Strategin innehåller också beskrivning av kanaler, mediekontakter och samarbeten samt ansvarsfördelning mellan kommunikationsavdelningen och förvaltningarnas kommunikatörer. Det är således en blandning av organiserande, normerande och aktiverande styrning. I strategin anges att den ska revideras i samband med varje ny mandatperiod, vilket inte har gjorts.

Reglerna för användning av personuppgifter i form av bilder, filmer, namn och kontaktuppgifter i kommunens kommunikation är ett komplement till reglementet och förtydligar hur Umeå kommun använder personuppgifter vid kommunikation. Med reglerna som stöd förväntas kommunen fortsätta kommunicera på ett effektivt och ändamålsenligt sätt utifrån rättsliga grunder, och därmed nyttja möjligheter att använda personuppgifter vid kommunikation i enlighet med EU:s dataskyddsförordning. Sedan 2018 har inga revideringar gjorts men ytterligare skärpningar har skett utifrån europeisk lagstiftning. Kommunens arbetssätt har förändrats under åren och idag finns en mer tidsenlig utgångspunkt i hur vi använder bilder, filmer och namn på ett ansvarsfullt och lagenligt sätt.

När det gäller användning av sociala medier är det ett naturligt inslag i det dagliga arbetet och ett av flera verktyg för att tillhandahålla information till invånare/målgrupper. En specifik riktlinje för detta har därför spelat ut sin roll.

Utvärdering av styrdokumentet

Ingen uppföljning eller uppdatering av strategi för extern kommunikation har skett.

Ingen regelrätt utvärdering eller revidering har gjorts av Användning av personuppgifter i form av bilder, filmer, namn och kontaktuppgifter i kommunens kommunikation sedan riktlinjen beslutades 2018.

Ingen förändring eller uppdatering har gjorts av riktlinjer för användning av sociala medier för extern kommunikation sedan 2018. Tidigare syftet har dock spelat ut sin roll utifrån hur organisationen och omvärlden utvecklats.

Framtida styrning

Omvärlden och den digitala miljön fortsätter att utvecklas snabbt. När vi nu gått in 2025 ser behoven för kommunikation annorlunda ut. Öppenhet, dialog och transparens är avgörande för att alla verksamheter ska nå sina mål. Kommunen ska säkerställa att kommunikationen bidrar till verksamhetens mål, är enhetlig och effektiv, oavsett vilken förvaltning som är avsändare.

Delar av styrningen inom kommunikationsområdet behöver fastställas på övergripande politisk nivå för att säkerställa gemensamma utgångspunkter i hela kommunen. Det rör principer och förhållningssätt som är hållbara över tid, dvs i ett normerande styrdokument.

Strategi för extern kommunikation är på många sätt inaktuell och delvis för detaljerad. De förhållningssätt som ska styra hela kommunen behöver breddas till all kommunikation och kan med fördel inkorporeras i ett nytt normerande dokument som är anpassat till aktuella förutsättningar. De mer detaljerade delarna i strategin kan fasas ut.

Detsamma gäller detaljerande Användning av personuppgifter i form av bilder, filmer, namn och kontaktuppgifter i kommunens kommunikation vars huvudinnehåll kan inkorporeras i ett nytt normerande styrdokument.

Kommunikationsinsatser behöver kunna följa snabba förändringar och anpassas till aktuell utveckling. Den politiska styrningen bör därför kompletteras av en tydligare samordning på tjänstepersonnivå i form av ett kommunikationsprogram eller en plattform. Denna bör uppdateras årligen och ses som en del i kommunikationsavdelningens/kommunikationsdirektörens uppdrag. Delar av ovan strategi och riktlinjer kan med fördel inkluderas i kommunikationsplattformen. På tjänstepersonnivå finns dessutom idag styrning och samordning inom i form av rutiner, riktlinjer och instruktioner som fungerar väl och kan integreras i plattformen.

Resurser

Uppdraget ska fortsätta ligga hos kommunikationsavdelningen där kommunikationsdirektör är ansvarig för att säkerställa löpande utveckling tillsammans med den centrala kommunikationsavdelningen. Det gör att inga ytterligare resurser krävs.

Intressenter

Ett normerande styrdokument för Umeå kommun, bör tillsammans med kommunikationsplattformen på tjänstepersonnivå omfatta alla förvaltningar. Dialog behöver ske med alla förvaltningschefer via SDF och kommunikatörer inom alla förvaltningar via kommunikatörsnätverket. Samverkan ska även ske med kommunala bolag och andra intressenter.

Sammanfattning

Efter aktualitets- och relevansprövning föreslås att:

- *Strategi för extern kommunikation* (KS 2019/00295) upphävs
- *Användning av sociala medier för extern kommunikation* (KS-2018/00425) upphävs.
- Ett nytt normerande styrdokument som gäller för hela kommunen tas fram på övergripande politisk nivå. Behov av samlad styrning som kan anpassas till snabba förändringar hanteras på tjänstepersonnivå av kommunikationsdirektör.
- Riktlinjen *Användning av personuppgifter i form av bilder, filmer, namn och kontaktuppgifter i kommunens kommunikation* (KS-2018/00378) upphävs när nytt normerande styrdokument fastställs.
- Ansvarsdelar för kommunikationsarbetet förtydligas i reglementet.

Handläggare:

Thomas Hansen, kommunikationsdirektör

Aktualitets och relevansprövning av Näringslivsstrategin

Bakgrund

Avdelningen för Näringsliv tog själva initiativet till att ta fram en näringslivsstrategi som sedan beslutades av kommunfullmäktige under 2019 och gäller 2019–2025.

Näringslivsstrategin syftade till att visa vägen för det samlade näringslivsutvecklande arbetet i Umeå och visar på hur insatser inom sex prioriterade målområden kan bidra till ett innovativt och växande näringsliv.

Nuläge

Näringslivsstrategin har inte förändrats eller uppdaterats sedan dokumentet beslutades av kommunfullmäktige.

Sedan näringslivsstrategin togs fram har styrningen förändrats. Nämndernas grunduppdrag har tydliggjorts och planering och uppföljning av verksamhet är direkt kopplat till grunduppdraget. Näringslivsutveckling är en del av kommunstyrelsens grunduppdrag och därmed också en del av styrelsens ordinarie planering och uppföljning.

Även arbetssätten kring inriktningsmålen har utvecklats. Till varje inriktningsmål finns ett program som samordnar de kommunövergripande frågorna. Det finns ett tillväxtmål med tillhörande tillväxtprogram. Näringslivsutveckling är en viktig pusselbit i tillväxtprogrammet.

Utvärdering av Näringslivsstrategin

Efter samråd med Enheten för styrning och samordning föreslås att näringslivsstrategin avslutas då den beskriver avdelningen för näringsliv och platsutvecklings kärnverksamhet. Områdena beskrivna i näringslivsstrategin är i princip detsamma som alla Sveriges näringslivsavdelningar jobbar inom i syfte att uppnå tillväxt.

Framtida styrning

Gällande politisk styrning så finns en god kontakt med kommunalråden och ledande politiker. Det finns en bra styrning från dessa exempelvis via KSNAU möten, den veckovisa beredningen med kommunalråden, företagsbesök och företagsråd tillsammans med KSNAU politiker samt direktkontakt med politiker vid behov. Verksamheten styrs även av kommunstyrelsens årliga verksamhetsplan, kommunfullmäktiges strategiska plan och Program för tillväxt (inriktningsmål 1).

Framtida intern ledning inom grunduppdraget på avdelningen föreslås genomföras genom att en sammanfattning av näringslivsstrategin i ett eget internt dokument som beskriver vilka kärnområden som jobbas med. Möjligen en kortare ppt som kan användas vid externt besök och för att leda personalen på avdelningen.

Resurser

Inga ytterligare resurser bedöms behövas.

Intressenter

Ingen dialog bedöms behövas.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis bedöms att näringslivsstrategin beskriver avdelningens kärnverksamhet som inte behöver någon ytterligare politisk styrning. Den politiska styrningen sker genom kommunstyrelsens årliga verksamhetsplan, kommunfullmäktiges strategiska plan, Program för tillväxt (inriktningsmål 1) och i direkt dialog med Umeå kommuns politiker.

Efter aktualitets- och relevansprövning föreslås att:

- Näringslivsstrategin upphävs som styrande dokument.

Handläggare: Åsa Fällman, enhetschef näringslivsutveckling

Sammanfattande analys brottsförebyggande styrdokument

Bakgrund

Brottsförebyggande arbete har länge varit en prioriterad fråga i Umeå kommun. Sedan 2023 finns lagstiftning som ställer krav på att alla kommuner ska jobba brottsförebyggande men också på vilket sätt de ska jobba (Lag 2023:196 om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete)

Enligt lagen har kommunen ett ansvar att ta fram en lägesbild över brottsligheten inom sitt geografiska område, se länk nedan. Detta innebär att kommunen ska skapa en grund för det brottsförebyggande arbetet, vilket ska resultera i ett styrdokument med brottsförebyggande åtgärder. Lagstiftningen ställer krav på att arbetet ska vara effektivt och samordnat mellan relevanta aktörer.

[Läs den lägesbild över brottsligheten som sammanställdes 2023.](#)

Utöver lägesbilden finns idag ett antal styrdokument inom det brottsförebyggande området som på olika sätt relaterar till varandra.

Nuläge – Vad har vi?

Organiserande	Aktiverande	Normerande	Beslutas av
Reglemente för styrelse och nämnder	Handlingsplan mot våld	Riktlinje för rådgivande organ	Kommunfullmäktige
Samverkans-överenskommelse med Polisen	Medborgarlöften		Kommunstyrelse
Reglemente Umebrå – Beslut om avslut finns	Färdriktning Umeå växer tryggt och säkert 2020-2025		Kommunstyrelse
	Umeå Växer Tryggt och Säkert aktivitetsplan 2024-2026		Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott
	Handlingsplan mot våldsbejakande extremism		Oklart beslut kan inte hittas

	Verksamhetsplan Umebrå		Umebrå
--	------------------------	--	--------

Nuvarande organiserande styrning samt bedömning

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för det brottsförebyggande arbetet. Samverkan med andra aktörer sker löpande inom ramen för det brottsförebyggande rådet (Umebrå). Umebrå är ett rådgivande organ och dess uppdrag är att följa brottsutvecklingen, utbyta information och möjliggöra samverkan och utveckling över organisationsgränserna för att möta gemensamma samhällsutmaningar. Rådet består av representanter från kommunen, polisen och Region Västerbotten. De flesta nämnder och förvaltningar är representerade i rådet. Rådets arbete styrs idag av ett reglemente som ska ersättas av en föreskrift som är under framtagande. Föreskriften beslutas av kommunstyrelsen.

Samverkan med andra aktörer som näringsliv och civilsamhälle sker också inom samverkansarbetet Umeå Växer Tryggt och Säkert (UVTS). Det finns idag en samverkansöverenskommelse med polisen som kommunstyrelsen ansvarar för.

Inom stadsledningskontorets avdelning strategisk utveckling finns ett antal tjänstepersoner som stödjer samordningen av arbetet. När föreskriften för rådet är fastställd bedöms den organiserande styrningen vara ändamålsenlig.

Nuvarande aktiverande styrning samt bedömning

Aktiverande styrning eller planerande styrning beskriver önskad förflyttning inom ett område. Det finns idag sex aktiverande styrdokument;

- handlingsplan mot våld,
- medborgarlöften,
- Umeå Växer tryggt och säkert färdriktning 2020-2025,
- aktivitetsplan Umeå växer tryggt och säkert 2024-2026,
- handlingsplan mot våldsbejakande extremism samt
- verksamhetsplan för Umebrå.

Lagen ställer krav på att alla kommuner ska anta ett styrdokument med åtgärder för att förebygga brott. Styrdokumentet ska bygga på den kartläggning av brottslighet som alla kommuner också ska ta fram. Vilka satsningar och prioriteringar som ska göras är upp till varje kommun att besluta själv. Enligt kommunens riktlinje för styrdokument så bör ett sådant dokument benämnas program. **Det brottsförebyggande programmet** ska vägleda och innehålla åtgärder på både kort och lång sikt för att minska brottslighet och öka trygghet

i Umeå kommun. Styrningen idag är fragmenterad och det saknas ett dokument som håller samman olika initiativ. Programmet kommer att kunna ersätta tidigare aktiverande styrning.

Umeå kommuns handlingsplan mot våld, antogs av Kommunfullmäktige mars 2020. Den syftade till att stärka samverkan i det våldsförebyggande arbetet, synliggöra befintliga insatser och identifiera utvecklingsområden. Umebrå utsågs till samordningsansvarig med ansvar att tillsammans med Centrum mot Våld (CMV). Under 2024 har handlingsplanen följts upp på olika sätt. Sammanfattningsvis kan sägas att handlingsplanen på många sätt bidragit till att framsteg gjorts som är viktiga att bevara och bygga vidare på. Det har också funnits ett stort engagemang bland kommunens verksamheter och kreativiteten har varit stor. Samtidigt har det funnits stora utmaningar som till exempel samverkan under pandemin, brister i ledning och styrning, bristande samsyn kring uppdraget och bristande resurser för genomförande. Kommunens revisorer riktade också kritik i en granskning 2022. För en utförlig uppföljning se bilaga 1. Uppföljning VÅLD 2020-2022 handlings- och aktivitetsplan.

Under 2024 har Centrum mot Våld haft en kraftig ökning av sökande. De har därför behövt prioritera sitt grunduppdrag för att minska kötider. Det har inneburit att de kunnat jobba mindre med kompetensutveckling och stöd till andra medarbetare i kommunen. Under 2025 träder den nya socialtjänstlagen i kraft vilket kommer att påverka deras uppdrag ytterligare.

Lagstiftningen kring våld är tydlig med vikten av att våldsförebyggande arbete prioriteras. Den lägesbild och kartläggning kring våld som gjorts i Umeå visar på en oroande och negativ utveckling av våldsproblematiken. Den pekar på viktiga områden att jobba vidare med. Det handlar om områdena våld i nära relation, våld mot och mellan barn och brott i digitala arenor. Dessa områden kommer att inkluderas i det brottsförebyggande program som ska tas fram enligt lag. Ur ett långsiktigt samhällsperspektiv är det av största vikt att Umeås arbete med det förebyggande arbetet fortsätter. Det krävs samordnande insatser och ett gemensamt engagemang för att uppnå långsiktiga förändringar och skapa en tryggare miljö för medborgare i Umeå kommun. För att detta ska nås krävs att ett samarbete och en gemensam planering över förvaltningsgränserna behöver ske för att få fram tillräckligt med resurser som kan resultera i gemensamma förslag för att nå framgång. Centrum mot Våld och Umebrå ser gärna att de framsteg som gjorts under arbetets gång med handlingsplanen bevaras i det framtida brottsförebyggande programmet.

Samtidigt har kommunen utvecklat arbetssätt med inriktningsmål och program vilket skapat möjligheter att jobba vidare med frågor kring våld inom ramen för programmet för social hållbarhet. Frågorna prioriteras också inom ramen för jämställdhetsutskottets aktivitetsplan samt samverkansöverenskommelse och medborgarlöften tillsammans med polisen. Därför föreslås att handlingsplanen mot våld som eget dokument avslutas och att styrning istället

hanteras inom programmet för social hållbarhet samt det kommande brottsförebyggande programmet.

Handlingsplan mot våldsbejakande extremism togs fram 2018 som en effekt av en nationell strategi. Det är egentligen ett normerande styrdokument som beskriver principer, förhållningssätt och metoder. Konsultationsforum mot våldsbejakande extremism är en samverkansgrupp för att förebygga extremism i alla dess former. Forumet är ett specialiststöd till övriga verksamheter. Verksamheten är idag väl inarbetad och fungerande. Styrdokumentet behövs därför inte i sin nuvarande form. Däremot är det viktigt att fungerande arbetssätt bevaras. För närvarande förs också en diskussion med säkerhetsenheten, som också är en del kommunstyrelsens ansvar, kring hur samverkan och samordning av dessa frågor bäst kan lösas i framtiden. Det kan hända att styrning behöver tydliggöras framöver men hur och på vilket sätt blir en fråga som samordnas med säkerhetsenheten. Bedömningen är att styrdokumentet inte behövs just nu eftersom verksamheten fungerar väl.

Umeå växer tryggt och säkert är ett samverkansarbete mellan kommun, polis, näringsliv och civilsamhälle, som varit i gång sen 2018. Den nuvarande inriktningen på arbetet är att förebygga och motverka rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk. **Aktivitetsplan Umeå växer tryggt och säkert för 2024–2026** har en bred ansats och inkluderar samverkan med många olika aktörer. Däremot har den enbart fokus på organiserad brottslighet. Planen kompletterar det kommande brottsförebyggande programmet och bedömningen är att planen behöver kvarstå men som en delmängd i programmet. Aktivitetsplanen har ersatt **Umeå växer tryggt och säkert färdriktning 2020-2025** vilket gör att även detta dokument kan upphävas.

Verksamhetsplan Umebrå har tagits fram årligen och beslutats av brottsförebyggande rådet. Verksamhetsplanen innehåller både övergripande fokusområden samt mer konkreta inriktningar och hur dessa ska följas upp. Verksamhetsplanen kommer till stor del att ersättas av det brottsförebyggande programmet. De delar som mer handlar om planering för tjänstepersoner inom strategisk utveckling flyttas till planer som beslutas i förvaltningsorganisationen. Bedömningen är att det inte behöver tas fram någon ny verksamhetsplan.

Sammanfattningsvis är bedömningen att flera av de befintliga aktiverande styrdokumenterna kan ersättas av det brottsförebyggande programmet samt av pågående arbete inom programmet för social hållbarhet.

Nuvarande normerande styrning samt bedömning

Den enda normerande styrning som finns på politisk nivå är den riktlinje som styr arbetet i rådgivande organ. Den ställer krav på hur samtliga rådgivande organ ska fungera och handlar inte specifikt om brottsförebyggande arbete.

Bedömningen är att den normerande styrningen behöver utvecklas. Den nya lagen ställer krav på att kommunerna ska jobba med insatser baserade på kunskap och evidens, och att resultaten ska följas upp och utvärderas. Dock saknas idag ett styrdokument i Umeå kommun som konkret styr hur arbetet med brottsförebyggande insatser, särskilt vad gäller prioritering och uppföljning.

På nationell nivå har Brottsförebyggande rådet (BRÅ) publicerat riktlinjer för uppföljning av brottsförebyggande arbete, men ingen vägledning finns om hur prioriteringar ska göras. Detta gör att kommunerna i praktiken arbetar utan en enhetlig metodik för att fatta beslut om vilka åtgärder som ska prioriteras. Därtill saknas strukturer i Umeå kommun för att mäta och följa upp effekterna av de genomförda åtgärderna på ett systematiskt sätt. Det gör det svårt att göra välinformerade och långsiktiga beslut om resursfördelning. Det kan leda till att insatser görs utan att deras effektivitet eller behov utretts ordentligt.

Genom ett samarbete med Umeå universitet kommer Umeå kommun att vara ledande i arbetet med att utveckla riktlinjer och skapa en modell och metoder som kan användas av andra. Kommunen har redan beslutat om resurser till ett forskningssamarbete mellan kommunen och Umeå universitet.

Det nya styrdokumentet ska säkerställa att arbetet bedrivs på ett strukturerat och kunskapsbaserat sätt, vilket i sin tur skulle bidra till att öka effektiviteten och långsiktigheten i de brottsförebyggande insatserna.

Omvärldsbevakning

Kommuner runt om i Sverige har bemött det nya lagkravet (2023:196) på olika sätt. Stockholm stad ligger i framkanten och de har fattat beslut om ett program där samtliga nämnder och bolagsstyrelser utifrån sina respektive ansvarsområden ska utforma, vidta och följa upp åtgärder för att minska brott och öka tryggheten för boende, besökare och företagare. Stadsdelsnämnderna ansvarar för samordningen av det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet inom respektive geografiskt område och leder det lokala arbetet. Facknämnderna och bolagsstyrelserna ansvarar för respektive verksamhetsområde och ska bidra med kunskap och resurser till stadsdelsnämndernas arbete när detta är påkallat. Stadsledningskontoret ansvarar för den övergripande samordningen av stadens

brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete och för stadsövergripande styrdokument.

Intressenter

De interna aktörerna som berörs är bland annat kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser, samt verksamheter inom socialtjänst, skola, fritid, säkerhet med flera. De externa aktörerna som spelar en central roll är Polisen, Region Västerbotten, näringsliv och frivilligorganisationer. För att säkerställa ett effektivt genomförande krävs ett nära samarbete och dialog med dessa aktörer samt med medborgarna i kommunen för att bidra till ökad trygghet för alla.

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?

För att säkerställa ett långsiktigt och effektivt brottsförebyggande arbete föreslås ett nytt styrdokument i form av ett brottsförebyggande program i enlighet med lagkrav. Detta program ska ange åtgärder samt verka för samordning och genomförande av insatser för samtliga prioriterade brottsområden inklusive organiserad brottslighet och UVTS aktivitetsplan. UVTS aktivitetsplan blir således en delmängd av brottsförebyggande programmet.

Programmet ska även ersätta de befintliga styrdokumenterna handlingsplanen mot våld i nära och handlingsplanen mot våldsbejakande extremism, vilka avvecklas. För att programmet ska vara framgångsrikt behöver det stödjas av ett starkt politiskt mandat och beslutsfattande från relevanta politiska organ i kommunen.

Framtida styrdokument

Organiserande	Aktiverande	Normerande	Beslutas av
Reglemente för styrelse och nämnder	Ny - Brottsförebyggande Program	Riktlinje för rådgivande organ	Kommunfullmäktige
Samverkans- överenskommelse med Polisen	Medborgarlöften	Ny - Riktlinje för prioritering och uppföljning av brottsförebyggande arbete	Kommunstyrelse

Under framtagande - Föreskrifter Umebrå			Kommunstyrelse
	Umeå Växer Tryggt och Säkert aktivitetsplan 2024-2026 (delmängd i programmet)		Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott

Resurser

För att ta fram och implementera förändrad styrning inom det brottsförebyggande området krävs organisatoriska resurser och kompetens inom det brottsförebyggande området. Det kommer också att krävas ekonomiska resurser för att säkerställa att insatserna genomförs på ett effektivt sätt. De ekonomiska konsekvenserna bör införlivas i den ordinarie budgetprocessen.

Beredning

Det brottsförebyggande programmet kommer troligtvis att beslutas av fullmäktige efter att berörda intressenter fått möjlighet att yttra sig om innehållet. Programmet kommer att vara kommunövergripande och beröra fler nämnder. Eftersom kommunstyrelsen ansvarar för det brottsförebyggande arbetet blir den också dokumentansvarig nämnd.

Den normerande styrning som behöver tas fram kommer troligtvis att kunna beslutas av kommunstyrelsen eftersom den mer reglerar kommunstyrelsens arbete med att samordna det brottsförebyggande arbetet och styr det som är kommunstyrelsens grunduppdrag. Det är innehållet i de slutliga dokumenten som avgör beslutsnivå.

Sammanfattning

Efter aktualitets- och relevansprövning föreslås att:

- Ett brottsförebyggande program tas fram för att möta nya lagen (2023:196) att samordna och systematisera arbetet. Programmet ersätter tidigare verksamhetsplan, handlingsplan mot våld samt handlingsplan mot våldsbejakande extremism
- En riktlinje för prioritering samt uppföljning av brottsförebyggande arbete tas fram
- handlingsplanen mot våld avslutas
- handlingsplan mot våldsbejakande extremism avslutas
- Färdriktning Umeå växer tryggt och säkert 2020-2025 avslutas

- Kommunstyrelsen föreslås som dokumentansvarig nämnd för samtliga kvarstående dokument

Handläggare:

Frida Puntonet Davidila, Ulrika Granskog, Seth Åberg, Cecilia Ravry, Sara Nordström

Fördjupning

Bilaga, Uppföljning VÅLD 2020-2022, Handlings- och aktivitetsplan

[Lägesbild över brottsligheten i Umeå](#)

[Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå](#)

[Revisionsrapport uppföljande granskning våld i nära relationer 2024](#)

[Revisionsrapport Våld i nära relationer 2022](#)

An aerial photograph of Umeå, Sweden, taken at sunset. The sky is a vibrant mix of orange, red, and purple, with the sun low on the horizon. The city below is densely packed with buildings, mostly in shades of red and brown, interspersed with green trees. A body of water is visible in the lower-left corner, reflecting the warm colors of the sky. The overall mood is serene yet dramatic.

UPPFÖLJNING Våld 2020–2022 Handlings- och aktivitetsplan

Innehåll

Inledning	3
1. Initiera samverkan och utveckla lokal lägesbild	5
2. Arbeta med utåtriktad kommunikation	7
3. Centrum mot våld	9
4. Utdrag ur kommunrevisorernas bedömning.....	9
Aktiviteter kopplade till Handlingsplanen mot våld	
Del 1, prioriterade verksamhetsövergripande aktiviteter	10
Del 2, prioriterade målgrupps- och verksamhetsspecifika aktiviteter	14

Inledning

Detalj av konstverket Listen! ©Camilla Akraka/Bildupphovsrätt (2023)

Umeå kommuns handlings- och aktivitetsplan mot våld beslutades av Kommunfullmäktige mars 2020. Syftet var att stärka samverkan i arbetet mot våld, synliggöra hur vi arbetar idag inom våldsområdet, att identifiera utvecklingsområden och att arbeta tillsammans utifrån kommunens värdegrund med ständiga förbättringar.

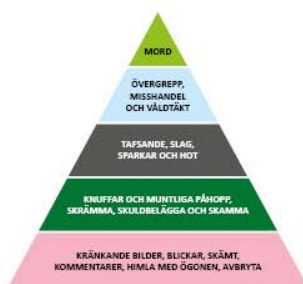
Umebrås kansli utsågs som samordningsansvarig och skulle tillsammans med Centrum mot våld (CMV) utveckla arbetet i enlighet med aktivitetsplanen i kommunen. Kommunrevisorerna har under perioden genomfört en granskning av kommunens arbete mot våld i nära relation, (se bilaga 1).

Umebrå och Centrum mot våld erfarenheter av att samordnat arbetet under två års tid med handlings och aktivitetsplanen är att ta vara på den breda samverkansplattformen av engagerade verksamheter som vill vara med och utveckla Umeå till en stad fri från våld. Utmaningarna med handlingsplanen och det pågående arbetet har delvis varit svåra att hantera. Det stora hotet blev pandemin som försvårade arbetet med att både samla och samverka med breda grupper som vi ville aktivera i arbetet. Andra utmaningar har handlat om brister i ledning och styrning, samsyn för uppdraget och att handlingsplanen inte haft resurser för ett genomförande. Men trots dessa utmaningar så har ett konkret och synligt arbete blivit genomfört.

Sakfrågan våld är en fråga för hela kommunen och som därför berör flera politiska nämnder. Inför 2023 kommer de våldpreventiva arbetet att revideras och anpassas till Umeå kommuns införande av programstyrning.

Centrum mot våld och Umebrå ser gärna att de delar som utvecklats under arbetets gång kan kvarstå inför kommande programstyrning. Positiva erfarenheter som bör finnas kvar är:

- *En tydlig visionen "Umeå fritt från våld".*
- *Ta vara på kartläggningar och rekommendationer kring rapporterna våldskartläggningen och hedersrelaterat våld.*
- *Det våldspreventiva arbetet behöver bli en integrerad del i kommunens ordinarie styr- och ledningssystem, med tydlig koppling till lokala, regional och nationella mål, strategier och handlingsplaner.*
- *Skapa hållbara strukturer och systematik för ett långsiktigt våldspreventivt arbete i samverkan med andra.*
- *Prioritera det förebyggande arbete och tidiga insatser.*
- *Tre övergripande förändringsprinciper att utgå ifrån med verksamheter som vill starta upp våldsförebyggande arbete.*

VÅLD

Skapa medvetenhet om sambandet mellan lindrigt och grovt våld.

GENUS

Skapa medvetenhet om sambandet mellan destruktiva könsnormer och våld.

AKTIVA ÅSKÅDARE

Motivera barn, unga och vuxna till att vara aktiva åskådare.

Arbete mot våld sammanfattas nedan, därefter följer en mer specifik beskrivning av de aktiviteter som är helt eller delvis genomförda och utvecklade under perioden 2020–2022. Regelbunden återkoppling av aktiviteter inom våldsområdet har skett på Umebrås sammanträden under perioden.

Sammanfattningen beskrivs utifrån fyra delar

1. *Initiera samverkan och utveckla lokal lägesbild gällande våld och hedersrelaterat våld och förtryck.*
2. *Arbeta med utåtriktad kommunikation inom våldspreventivt arbete. Utbildningar, kampanjer och liknande.*
3. *Utveckla Centrum mot vålds (CMV) verksamhet.*
4. *Utdrag ur kommunrevisionerna sammanfattande bedömning.*

1. Initiera samverkan och utveckla lokal lägesbild gällande våld och hedersrelaterat våld och förtryck.

Att jobba våldsförebyggande kräver samarbete och att flera olika perspektiv och kunskapstraditioner länkas samman till en helhet, med en gemensam vision om att våldet ska upphöra. Umeå tillsammans med Centrum mot våld har under perioden strävat efter att skapa en bred samverkansplattform med engagerade verksamheter som vill vara med och utveckla Umeå till en stad fri från våld. Samarbete och nätverk över traditionella verksamhetsgränser har startats upp både internt och externt. Externa aktörer såsom Länsstyrelsen Västerbotten, Polisen, Region Västerbotten, civilsamhället och privata näringslivet har ingått och vill bidra i arbetet.

Våldskartläggning

Umeå kansli startade upp arbetet med att genomföra en våldskartläggning under 2021.

Kartläggningen syftade till att mäta förekomst, frekvens och allvarlighetsgrad av våldet. Våldskartläggningen utgick från Umeå kommuns folkhälsoundersökningar Jämlika liv 20 och Unga 20 som sedan kompletterats med nationella och lokala data.

[Länk till rapporten Våldskartläggning Umeå kommun 2021.](#)

Umeå kansli rekommenderade efter kartläggningen ett genomförande med följande målområden:

- Fokus på identifierade målgrupper, barn/unga i förskolan, grundskola och gymnasiet.
- Grupper med ökad risk för utsatthet (kvinnor i missbruk, funktionsnedsättningar, barn som bevittnat våld, hedersrelaterat våld).
- Arbetsgivarfrågan och kopplingen till våld (ex. introduktion för nyanställda, frågor i RUS samtal)
- Utse nyckelpersoner i respektive verksamhet som tillsammans med processtöd designar verksamheternas förebyggande arbete utifrån de tre förändringsprinciperna.
- Metodutveckling – förebyggande arbete, exempelvis via kommunikation, kunskapsbaserade metoder och fokus förebyggande och tidiga insatser.
- Avsätta prioriterade medel för handlingsplanen mot våld.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Få våldsformer är mer svårupptäckta än de som faller inom kategorin hedersrelaterat våld och förtryck. Rapporten ger en lägesbild av förekomst och allvarsgrad och bygger på befintlig statistik samt 14 intervjuer som genomfördes våren 2022. Rapporten redogör för Umeå kommuns arbete med att förebygga, upptäcka och motverka hedersrelaterat våld och förtryck inom olika verksamheter.

[Länk till rapporten Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå kommun.](#)

Några slutsatser från rapporten:

- *Utvecklingsarbetet med den lokala lägesbilden och mätningar bör fortgå. Det statistiska underlaget är idag tvetydigt på grund av stora mörkertal.*
- *Centrum mot vålds expertfunktion samt Konsultationsforum mot hedersrelaterat våld och förtryck är en bra kompetensbas.*
- *Kunskapsnivån inom hedersrelaterat våld och förtryck behöver stärkas inom socialtjänstens myndighetsutövning.*

2. Arbeta med utåtriktad kommunikation inom våldspreventivt arbete med utbildningsinsatser och kampanjer.

Utbildningsinsatser och flera kampanjer har bidragit till att öka kunskapen om våld, väckt engagemang och intresse för att arbeta med våldsprevention i kommunens verksamhet. Flera korta utbildningsfilmer har spelats in av polisen och Centrum mot våld för att underlätta för medarbetare att ta del av utbildningar.

[Länk till kampanjwebben Vi måste prata om våldet.](#)

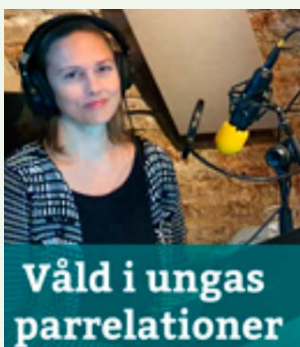
Kampanj: Våld i ungas relationer i flera steg

Umebrå och representanter från polis, fältgrupp, elevhälsa, fritidsgård och tjej- och kvinnojouren har initierat kampanjen på temat våld i ungas relationer i samarbete med ungdomar på Midgårdsskolan i Umeå. Syftet var att öka kunskapen och medvetenheten hos ungdomar om hur våld tar sig uttryck i nära relation. Målet var att ungdomar ska stärkas i känslan av att våga larma och säga ifrån när det gäller våld.

Positiva erfarenheter från kampanjen är att elevhälsan utvecklat ett systematiskt arbetssätt i de hälsosamtalen som genomförs med alla elever i årskurs 4,7 och årskurs 1 på gymnasiet med att systematiskt fråga alla unga om våldsutsatthet. Positivt är också att tjejjouren och fältgruppen påbörjat att utveckla material som är anpassat till för- och grundskolans elever på temat våld i ungas relationer och med inspiration av kampanjen ”vi måste prata om våldet”.

Umebrå medverkande i Brås podd om våld i ungas nära relationer.

Lyssna på poddavsnittet här.

Umebrå i Brås podd

Brås podd handlar om våld i ungas parrelationer, och om den rapport som Brå publicerade under hösten 2021. Hur kan vi göra för att uppmärksamma den här typen av våld? Hur kan våldet i ungas parrelationer ta sig uttryck? Vilka är det som utsätts och vad vet vi om våldsutövarna? Vilket stöd kan de unga få och framför allt, hur kan man arbeta förebyggande mot den här typen av våld?

Medverkande: Monika Sellgren Karlsson, projektledare och utredare på Brå samt Ulrika Granskog, utvecklingsstrateg vid det lokala Brottsförebyggande rådet i Umeå, UmeBrå. Klicka på bilden och lyssna på poddavsnittet.

Manliga förebilder ville bidra

För att nå ut till unga i Umeå kommun frågade vi åtta av Umeås manliga elitidrottare om de ville hjälpa till i kampen mot våldet. Det ville de. Allihop. Vi frågade just idrottsmän för att försöka nå ut till gruppen tonårsskallar och unga vuxna män. Vi hoppas dessa idrottsmän är personer som målgruppen följer och ser upp till. För mäns våld mot kvinnor, börjar med killars våld mot tjejer.

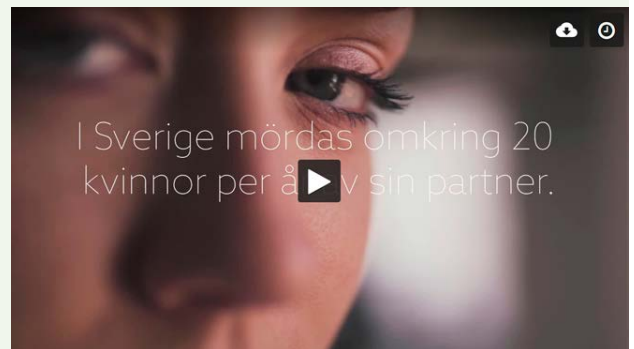
Vi filmade idrottarna när de berättar autentiska historier om några av alla de kvinnor som drabbats av våld i en nära relation. Dessa kvinnor är inte bara en siffra i statistiken, de är riktiga människor. Många av dem finns inte mer. Lokala idrottsmän som har velat bidra till att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är alla aktiva i Umeå eller kommer härifrån: *Marcus Grate*, längdskidåkare; *Daniel Rahimi*, ishockeyspelare; *Tarik Hamza*, fotbollsspelare; *Fernando Flores*, MMA-fighter; *Ludwig Svensson*, innebandyspelare; *Fredric Andersson*, ishockeyspelare; *Yoel Embaye*, fotbollsspelare och *Ketil Kronberg*, innebandyspelare.

En av filmerna i kampanjen visades dessutom i reklampausen på SF Filmstaden under november 2022. Visningarna resulterade i att 5939 biobesökare såg kampanjfilmen.

Kampanjen: Bry dig

Även kampanjen brydig.nu som är ett samarbete mellan Umeå kommun, Länsstyrelsen i Västerbotten, Region Västerbotten, Skellefteå kommun, Centrum mot våld Umeå och Centrum mot våld Skellefteå. Kampanjen uppmanar till engagemang, öppnar för dialog och visar att det går att göra skillnad genom att agera vid tidiga tecken på kontroll och hot.

[Länk till Mäns våld mot kvinnor – Umeå kommun.](#)

[Här kan du se kampanjfilmen som visades på Filmstaden.](#)

3. Centrum mot våld (CMV) har utvecklat sin verksamhet.

Mellan 2021 och 2022 projektanställdes två personer med målet att utveckla stöd till sexköpare/våldsoväre, starta upp en Mikamottagning och utveckla stödet när det gäller hedersrelaterat våld.

När det gäller hedersrelaterat våld har CMV ett ökat inflöde av personer som behöver hjälp under perioden.

CMV har ett samarbete med Röda Korset i Stellaprojektet. Det bygger på att CMV identifierar klienter som är i behov av att bygga sociala nätverk och minska isolering.

CMV utbildar och kompetensutvecklar chefer och medarbetare regelbundet genom föreläsningar på grund- och fördjupningsnivå, introduktionsutbildningar för olika yrkeskategorier inom Region Västerbotten, Umeå kommuns verksamheter som socialtjänsten, förskola/ för och grundskolan, Gymnasieskolan, volontärer, Röda Korset, samordningsförbundet med flera. CMV har uppmärksammat att den utåtriktade verksamheten i form av kompetenscentrum efterfrågas i allt högre grad. Läs mer om utvecklandet av CMVs verksamhet i aktivitetsplanen under del 2, prioriterade målgrupps- och verksamhetsspecifika aktiviteter.

4. Utdrag ur kommunrevisionernas sammanfattande bedömning.

Under 2022 genomförde kommunrevisorerna en granskning av kommunens arbete mot våld i nära relationer där även arbetet utifrån kommunens Handlingsplan mot våld ingick. Nedan följer utdrag från revisorernas bedömning. Vill du läsa hela revisionsberättelsen finns den bifogad i bilaga 1.

”Revisionens bedömning var att handlingsplanen mot våld inte implementerats i kommunen. Kommunrevisorerna konstaterade att ”Handlingsplanen mot våld i dagsläget har mycket begränsad styrkraft då berörda verksamheter inte arbetar i enlighet med den. Det finns inga avsatta medel för att implementera de prioriterade aktiviteterna från vare sig kommunfullmäktige eller ansvariga nämnder. Nämnderna har inte följt upp att förvaltningen inom tilldelad budgetram har säkerställt att aktiviteterna kan genomföras.”

”Vi ser positivt på det pågående arbetet men noterar att det krävs större krafttag för att prioritera det brottsförebyggande arbetet och implementeringen av handlingsplanen. Vi är kritiska till att varken kommunstyrelsen eller de nämnder som berörs av Handlingsplan mot våld har följt upp de prioriterade aktiviteterna relaterade till våld i nära relationer. Av Handlingsplan mot våld framgår också att

dess aktivitetsplan årligen ska följas upp i kommunfullmäktige, vilket inte har skett, varvid vi bedömer att kommunstyrelsen brister i sin beredning av ärendet.”

”Vi ser positivt på Centrum mot vålds roll som kompetenscentrum, där parter inom kommunen kontaktar dem vid behov för stöd och råd. Mot bakgrund av de behov som lyfts i kommunens kartläggning av hot och våld samt kartläggning av hedersförtryck ser vi dock att Centrum för våld med fördel skulle kunna ha en mer aktivt stödjande roll även i övriga förvaltningars utvecklingsarbete.”

”Vi bedömer dock att det inom framför allt Umebrå och Centrum mot våld förekommer ett målinriktat och framskridande arbete för att motverka både våld i allmänhet och våld i nära relationer specifikt.”

Aktiviteter kopplade till Handlingsplanen mot våld

Del 1, prioriterade verksamhetsövergripande aktiviteter

Den första delen av aktivitetsplanen handlar om struktur och verksamhetsövergripande samverkan. Dessa aktiviteter är allas ansvar.

Verksamhetsövergripande aktiviteter	Genomförande
Samverkan Skapa verksamhetsövergripande samverkan utifrån kommungemensam samverkansplan.	Delvis utfört, ej enligt formen samverkansråd Att jobba våldsförebyggande kräver samarbete och att flera olika perspektiv och kunskapstraditioner länkas samman till en helhet, med en gemensam vision om att våldet ska upphöra. Umeå tillsammans med Centrum mot våld har skapat en bred samverkansplattform med ett antal engagerade verksamheter som vill vara med och utveckla Umeå till en stad fri från våld. Breda samarbeten över verksamhetsgränser har startat upp internt men även externt med Länsstyrelsen Västerbotten, Region Västerbotten, polis, civilsamhällets och privata näringslivet. Nedan beskrivs några initiativ som pågått under perioden. Orange the World Den internationella dagen mot våld mot kvinnor, 25 november, och fram till 10 december lystes olika byggnader i Umeå upp i orange. I Umeå har bland annat Bostaden lyst upp sitt huvudkontor Moritzska gården i orange. Länsförsäkringar Västerbotten, flera hotell i Umeå, gång- och cykelbron, skateparken Sparken och strandpromenaden vid Umeälven är platser som också ljussatt i orange. En vecka fri från våld På initiativ av Länsstyrelsen Västerbotten har Umeå kommun, Region Västerbotten, RF-Sisu gått samman under det gemensamma paraplyet En vecka fri från våld. Vecka 47 är en nationell vecka med syfte att uppmärksamma det vålds- och brottsförebyggande arbetet och inspirera till lokal och regionala aktiviteter. Under veckan togs flera initiativ av verksamheter och medarbetare i kommunen, polisen och ideella organisation för att på så sätt driva utvecklingen inom våldsområdet framåt. Teman under 21–25 november 2022 har varit: Våld i nära relationer, våld mot barn och ungdomar, arbetsgivare och ledarskap och maskulinitet. Basprogram om våld mot barn Barnafrid är ett nationellt kunskapscentrum med uppdrag att samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn. Basprogram om våld mot barn erbjudits till medarbetare inom polis och kommunens flera verksamheter som möter barn och unga. Basprogram om våld mot barn och unga – Barnafrid Riva hinder utbildningsserie Under höstens utbildning "Riva hinder" var funktionshinder och prostitution samt upptäckt av och förebyggande arbete kring våldsutsatthet ett av tre teman. Föreläsare Mikaela Starke, professor vid institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet. Arbetsgivarfrågan och kopplingen till våld Umeå kommun har påbörjat arbetet på temat våld i medarbetares nära relation. Mer info finns att läsa längre ned i dokumentet under rubriken. Stöd och hjälp till våldutsatt personal. Våld i medarbetares nära relationer - Intranät Umeå kommun (umea.se)

Kartläggning Verksamheterna kartlägger sig själva inom våldsområdet: • Hur arbetar vi idag, vilka områden behöver vi utveckla, vilka goda exempel kan vi lyfta fram? • För genomförande av kartläggning ska ett metodstöd tas fram och en samordningsfunktion finnas för detta • Sammanställning av kartläggning kommer att läggas ut på handlingsplanen mot vålds hemsida.	Genomförda kartläggningar Rapporterna återfinns på Umeå kommuns rapportsidor. Våldskartläggning 2021 Kartläggningen syftade till att mäta förekomst, frekvens och allvarlighetsgrad av våldet. Våldskartläggningen utgick från Umeå kommuns folkhälsoundersökningar Jämlika liv 20 och Unga 20 som sedan kompletterats med nationella och lokala data. Våldskartläggning Umeå kommun 2021 (umea.se) Umebrå gav följande rekommendationer för fortsatta arbetet: • Fokus på identifierade målgrupper, barn och unga i förskolan, grundskolan och gymnasiet. • Ökad risk för utsatthet (kvinnor i missbruk, funktionsnedsättningar, barn som bevittnat våld, hedersrelaterat våld) • Arbetsgivarfrågor kopplat till våld. • Utse nyckelpersoner i respektive verksamhet som tillsammans med processtöd designar verksamheternas förebyggande arbete utifrån de tre förändringsprinciperna. • Metodutveckling – förebyggande arbete, exempelvis via kommunikation, kunskapsbaserade metoder och tidiga insatser. • Avsätta prioriterade medel för handlingsplanen mot våld Hedersrelaterat våld och förtryck Lägesbild och beskrivning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Redogör för Umeå kommuns arbete med att förebygga, upptäcka och motverka hedersrelaterat våld och förtryck inom olika verksamheter. Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå kommun (umea.se) Några slutsatser från rapporten: • Utvecklingsarbetet med den lokala lägesbilden och mätningar bör fortgå. Det statistiska underlaget är idag tveetydigt på grund av stora mörkertal. • Centrum mot vålds expertfunktion samt Konsultationsforum mot hedersrelaterat våld och förtryck är en bra kompetensbas. • Kunskapsnivån inom hedersrelaterat våld och förtryck behöver stärkas inom socialtjänstens myndighetsutövning. Nationellt metodstöd för kartläggning av tre våldstyper har tagits fram av nationella myndigheter BRÅ och jämställdhetsmyndigheten. Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper - Brottsförebyggande rådet (bra.se)
--	--

Uppföljning (beskrivning på sid. 9 och 10 i handlingsplanen) • Årlig uppföljning av aktivitetsplanen i KF. • Varje aktivitet som respektive nämnd berörs av ska ingå och följas upp i nämndens uppdragsplan. • Årlig uppföljning av mätbara mål. Formuleras och genomförs av samverkansrådet mot våld. • Aktiviteterna ska regelbundet under året följas upp i Umebrås styrgrupp.	Ej genomfört Handlingsplanen ska revideras och anpassas till kommande ledning och programstyrning. Under 2022 genomförde kommunrevisorerna en granskning av kommunens arbete mot våld i nära relationer där även arbetet utifrån kommunens Handlingsplan mot våld ingick. <i>”Revisionens bedömning var att handlingsplanen mot våld inte implementerats i kommunen. Kommunrevisorerna konstaterade att Handlingsplanen mot våld i dagsläget har mycket begränsad styrkraft då berörda verksamheter inte arbetar i enlighet med den. Det finns inga avsatta medel för att implementera de prioriterade aktiviteterna från vare sig kommunfullmäktige eller ansvariga nämnder. Nämnderna har inte följt upp att förvaltningen inom tilldelad budgetram har säkerställt att aktiviteterna kan genomföras. Granskningen har fokuserat dels på myndighetsutövningen inom individ- och familjenämnden, dels på det kommunövergripande arbetet mot våld i nära relationer. Granskningen av det kommunövergripande arbetet har utgått från antagen Handlingsplan mot våld och redogör inte för kommunens totala vålds- och brottsförebyggande arbete.”</i> <i>”Ur positiv bemärkelse vill vi lyfta fram att kommunstyrelsen och berörda nämnder har säkerställt att det finns samverkanskonstellationer och att granskningen tyder på att deltagande i dessa forum är högt prioriterat inom kommunens verksamheter. Organiseringen har inte utformats på det sätt som var avsikten när Handlingsplan mot våld utarbetades och handlingsplanen har inte reviderats”.</i> <i>”Vi bedömer dock att det inom framför allt Umebrå och Centrum mot våld förekommer ett målinriktat och framskridande arbete för att motverka både våld i allmänhet och våld i nära relationer specifikt”.</i> <i>”Vi ser positivt på det pågående arbetet men noterar att det krävs större krafttag för att prioritera det brottsförebyggande arbetet och implementeringen av handlingsplanen. Vi är kritiska till att varken kommunstyrelsen eller de nämnder som berörs av Handlingsplan mot våld har följt upp de prioriterade aktiviteterna relaterade till våld i nära relationer. Av Handlingsplan mot våld framgår också att dess aktivitetsplan årligen ska följas upp i kommunfullmäktige, vilket inte har skett, varvid vi bedömer att kommunstyrelsen brister i sin beredning av ärendet”.</i> <i>”Vi ser positivt på Centrum mot vålds roll som kompetenscentrum, där parter inom kommunen kontaktar dem vid behov för stöd och råd. Mot bakgrund av de behov som lyfts i kommunens kartläggning av hot och våld samt kartläggning av hedersförtryck ser vi dock att Centrum för våld med fördel skulle kunna ha en mer aktivt stödjande roll även i övriga förvaltningars utvecklingsarbete”.</i> Uppföljning av de aktiviteter inom våldsområdet som genomförts under perioden har återkopplats på Umebrå sammanträden. Handlingsplanen ska revideras och anpassas till kommande programstyrning.
--	---

Uppbyggnad av intern och extern hemsida	Ej genomfört För att göra handlingsplanen och verksamheternas pågående arbete om våld synligt, var ambitionen att ta fram en webbplats för det förebyggande arbete i kommunen. Webbplatsen var tänkt att fungera som en plattform för kommunikation, kunskaps-och informationsöverföring i det kommungemensamma arbetet mot våld. Det har varit utmaningar med handlingsplanen och arbetet med webbplats är nuläget vilande. Idag finns ett antal webbplatser som innehåller arbete mot våld upplagda på kommunens hemsida och sökbara på Google. På Umeå kommunens intranät finns information samt vägledning som kan ge stöd vid de tillfällen där du som chef eller kollega misstänker eller upptäcker att en medarbetare utsätts för fysiskt, psykiskt eller annan typ av våld. Våld i medarbetares nära relationer - Intranät Umeå kommun (umea.se) Umebrås arbete med arbetet mot våld finns samlat under Vi måste prata om våldet - Umeå kommun (umea.se) Brottsförebyggande arbete - Umeå kommun (umea.se) Jämställdhetsarbetet i kommunen finns material om våld Mäns våld mot kvinnor - Umeå kommun (umea.se) Centrum mot våld har satsat på att utveckla sin webbsida under perioden. Våld och hot - Umeå kommun (umea.se) <i>Frågor som behöver besvaras innan en ny webbplats tas fram.</i> • En samling av våldsarbetet på intranätet/umea.se Hur ska det strategiska arbetet utformas och hur är avvägningen mot att verksamheterna har egna sidor för respektive arbetet med våldsprevention? • Vilka yrkesverksamma bör ha en skyldighet att hålla sig à jour med en våldspreventiv webbsidas innehåll? • Vem eller vilka ska ha ansvaret för uppdatering av en webbplats? • Hur ska kommunens arbete mot våld kommuniceras internt och externt till kommuninvånarna?
---	---

Del 2, prioriterade målgrupps- och verksamhetsspecifika aktiviteter

Den andra delen av aktivitetsplanen är formulerad mer utifrån målgrupps- och verksamhetsspecifika behov.

Målgrupps- och verksamhets-specifika aktiviteter	Genomförande
Våldsförebyggande arbete Tidigt våldsförebyggande arbete behöver utvecklas och ges ökat fokus för normförändring, jämställdhet och för att öka möjlighet till tidig upptäckt. - Samverkansrådet mot våld utvecklar och skapar en struktur för tidigt våldsförebyggande arbete samt identifierar prioriterade områden. - Hitta en struktur för spridning av nationellt kunskapsstöd ut till verksamheterna från länsstyrelserna, Socialstyrelsen, Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Jämställdhetsmyndigheten, Brottsförmyndigheten och Brottsförebyggande rådet.	Uppdrag pågår Utbildningsinsatser och kampanjer har bidragit till att öka kunskapen om våld, väckt engagemang och intresse för att arbeta med våld i verksamheterna. Ett antal korta utbildningsfilmer har spelats in av polisen samt Centrum mot våld för att underlätta kommande utbildningsinsatser. Kampanj Våld i ungas relationer Umebrå kansli och polisen har uppmärksammat målgruppen yngre tjejer som varit utsatta för psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld i en parrelation. Umebrå och representanter från polis, fältgrupp, elevhälsa, fritidsgård och tjej- och kvinnojouren har initierat kampanj på temat våld i ungas relationer i samarbete med ungdomar på Midgårdsskolan i Umeå. Syftet har varit att öka kunskapen och medvetenheten hos ungdomar om hur våld tar sig uttryck i nära relation. Målet var att ungdomar ska stärkas i känslan av att våga larma och säga ifrån när det gäller våld. Länkar Se filmen Vi måste prata om VÅLDET Mer om Umeå kommuns brottsförebyggande arbete på umea.se/brottsforebyggande Samarbetspartners Umebrå och polisen har varit drivande i kampanjen och fått kampanjstöd från kommunen samt det lokala näringslivet, främst Länsförsäkringar Västerbotten och Nalta Media. Påbörjat dialog med förskola/skola vilka förebyggande insatser inom våldsområdet som de vill prioritera och utveckla i verksamheten. Elevhälsan har startat ett systematiskt arbetssätt med att fråga alla unga om våld utsatthet i de hälsosamtalen som genomförs med alla elever i årskurs 4,7 och årskurs 1 på gymnasiet Positivt är att tjejjouren och fältgruppen påbörjat att utveckla material som är anpassat till för och grundskolans elever på temat våld i ungas relationer och med inspiration av kampanjen "Vi måste prata om våldet".

Utveckla Centrum mot vålds verksamhet - Centrum mot våld ska erbjuda alla stöd och hjälp inom område våld i nära relation - både våldsutsatta och våldsutövande. - Stöd och hjälp ska erbjudas till de som säljer och köper sex mot ersättning - Utveckla samarbete, insatser och uppföljning kring hedersrelaterat våld och förtryck, tillsammans med skolan.	Pågående och genomfört uppdrag Centrum mot våld (CMV) drivs i samverkan mellan Umeå kommun och Region Västerbotten. CMV har 7 + 1 årsarbetare, fördelat på 9 + 1 personer. En medarbetare är anställd av Region Västerbotten och möter klienter som behöver djupare former av behandling. De som söker till CMV och vill få stöd ställs i kö beroende på hur många som söker för tillfället. Viss prioritering och bedömning görs utifrån risk. Väntetiden varierar. Flest sökande märks av efter sommaren och i januari. CMV arbetar psykoedukativt, först individuellt och längre fram med inriktning mot att gå i grupp. Från 2019 utökades personalbemanningen på mottagningen för våldsutövare med 0,5 åa till 1,0 åa. Nuläget är att 1,5 åa är fördelad för att möta våldsutövare. Från mars 2021 till maj 2022 påverkades vi av restriktioner på grund av pandemin. Vi lärde oss att mötas digitalt vilket uppskattats av klienter och annat att förhålla oss till. Mellan 2021 och 2022 projektanställdes två personer med målet att utveckla stöd till sexköpare / våldsutövare, bygga en Mikamottagning och utveckla stödet när det gäller hedersrelaterat våld. Vi har uppmärksammat att andelen sexköpare och uppsök minskat från 2021, vi har haft få klienter efter det. Mikamottagningen som startats av en medarbetare som identifierat och byggt ett expertnätverk med kunskap och erfarenhet har fått ett tydligt genomslag. Klienter söker sig till CMV för att få stöd. Det har stötts och blöts en del utifrån att man kan finna att klienterna har behov av långa kontakter, men där tror vi att vi kan komma framåt med hjälp av att vi har startat samverkan med Ångest och Asta mottagningen i psykiatri. När det gäller hedersrelaterat våld har CMV ett ökat inflöde av individärenden vilket inte har varit tidigare. Inkommit förfrågan på att utbilda rektorer i Umeå kommuns förskolor i hedersrelaterat våld och förtryck. Under en vecka fri från våld hade CMV Öppet Hus för besökare både externt och internt. CMV utbildar och kompetensutvecklar chefer och medarbetare regelbundet genom föreläsningar på grund- och fördjupningsnivå, introduktionsutbildningar för olika yrkeskategorier inom Region Västerbotten, Umeå kommuns verksamheter som socialtjänsten, Förskolan, Gymnasieskolan, volontärer, Röda Korset, samordningsförbundet med flera. CMV har märkt att den
--	--

	utåtriktade verksamheten i form av kompetenscentrum efterfrågas i allt högre grad. CMV har ett samarbete med Röda Korset i Stellanprojektet. Det bygger på att CMV identifierar klienter som är behov av att bygga sociala nätverk och minska isolering. Röda Korset ordnar med matchning av mentorer som också anordnar med aktiviteter. Våld och hot - Umeå kommun (umea.se)
Handlingsplan mot våldsbejakande extremism Färdigställs och antas i kommunstyrelsen under 2018.	Konsultationsforum i stället för fler handlingsplaner Konsultationsforum mot våldsbejakande extremism är en samverkansgrupp med syfte att förebygga våldsbejakande extremism i alla dess former i Umeå kommun. Konsultationsforumet är ett specialiststöd till övriga verksamheter i Umeåregionen. Konsultationsforum mot våldsbejakande extremism erbjuder konsultation till professionella inom kommun, polis och region som har en oro kring en individ eller en grupp utifrån perspektivet våldsbejakande extremism. Representanter Konsultationsforum består av representanter från säkerhetsavdelningen, Barn och ungdomspsykiatri (region Västerbotten), mottagningsenheten (socialtjänsten), utbildningsförvaltningen, polisen, Arbetsmarknad och integration, Centrum mot våld och konsultationsforum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Umebrå är kontaktperson för nationella aktörer och sammankallande till forumet. Konsultationsforumet mot våldsbejakande extremism ger en möjlighet att samverka över professionsgränserna och har gett de medverkande funktionerna goda möjligheter till nätverkande och kontakter mellan mötena. De medverkande deltagarna är positiva med den funktionen och vill trycka på vikten av god samverkan där vi tillsammans skapar en gemensam lägesbild. Vill du läsa mer om VBE årsrapport 2022 se bilaga 2. Konsultationsforum mot hedersrelaterat våld Till Konsultationsforum hedersrelaterat våld kan alla som i sitt yrke kommer i kontakt med hedersrelaterat våld vända sig för att få råd och stöd i hur de ska agera. Konsultationsforumet består av representanter från för- och grundskola, gymnasie- och vuxenutbildningen, socialtjänsten samt polis, som har stor kompetens och erfarenhet av frågor som rör hedersrelaterat våld.

	utåtriktade verksamheten i form av kompetenscentrum efterfrågas i allt högre grad. CMV har ett samarbete med Röda Korset i Stellaprojektet. Det bygger på att CMV identifierar klienter som är behov av att bygga sociala nätverk och minska isolering. Röda Korset ordnar med matchning av mentorer som också anordnar med aktiviteter. Våld och hot - Umeå kommun (umea.se)
Handlingsplan mot prostitution och människohandel Färdigställs och antas i kommunstyrelsen under 2019.	Handlingsplan ej färdigställd, arbete pågår om förändrat arbetssätt Att ta fram en ytterligare handlingsplan för den specifika frågan om prostitution och människohandel bedömdes inte var rimligt, utan att arbetet inkluderades i den befintliga våldshandlingsplanen och framtagna medborgarlöften Umebrå har följt upp insatserna inom detta område utifrån kommunens och polisens gemensamma medborgarlöfte. Polisen har under 2021/22 arbetat riktat mot prostitution och människohandel under två tillfällen under året, vår och höst. Dessa insatsveckor har genomförts i samverkan mellan polis och kommun. Under 2022 genomfördes 3 insatser. Den ena under rallyt, den andra senare under våren och den tredje på hösten. Insatserna renderade 3 brottsanmälningar. Varav 1 för koppleri. Pågående dialog angående arbetsrutiner mellan polis och kommun pågår.
Skyddat boende Inrätta skyddat boende för våldsutsatta kvinnor (till exempel dubbel utsatthet som psykisk sjukdom, funktionshinder, missbruk). Medel riktade för detta ändamål.	Uppdraget utfört hos upphandlade vårdaktörer Umeå kommun har ramavtal med dessa utförare för skyddat boende. Neptuna Attendo Caleo Omsorg Apoteksgårdens Kognitiva Stockholms stadsmission BoCare Boendestöd Vid kontakt med socialtjänsten som ej haft möjlighet att ta fram relevant statistikunderlag för hur många kvinnor och män som fått insatsen skyddat boende.

Boende (Bostaden) - Säkerställa permanent boende till våldsutsatta. - Hållbar kompetensutveckling genom utbildning i "huskura" till kvartersvärdar.	Uppdraget genomfört Arbetet med att införa huskura Tillsammans med polisen har Umeå kommun i samarbete med det allmännyttiga fastighetsbolaget Bostaden infört metoden huskura. Flera privata fastighetsägare har anslutit sig till aktiviteten Huskura där hyresgäster uppmanas att agera när det finns oro för att någon far illa i sitt hem. Syftet är att öka kunskapen om våld i nära relation men också ge konkreta tips om hur man kan agera för att öka tryggheten och minska utsattheten i sitt bostadsområde. Fördjupad utbildning om relationsvåld och huskura till kvartersvärdar inom Bostaden men även privata fastighetsägare har genomförts av polisen och Umeå kommun. Bostaden bevakar lägenhet så kallade Frid-lägenheter (gäller både våldsutsatta kvinnor och män) efter begäran från boendekonsulent Socialtjänsten Umeå Kommun. Bostaden bevakar lägenheter efter begäran från boendekonsulenter Socialtjänsten och Socialtjänsten Handikapp. BO socialt-avtal skapas på Umeå Kommun som i sin tur har andrahandsavtal med person, så kallade övergångsavtal: 2021: 23 lägenheter 2022: 30 lägenheter.
Stöd och hjälp till våldsutsatt personal Personalfunktionen tar ett särskilt uppdrag och sprider vägledningens innehåll och erbjuder stöd och hjälp till våldsutsatt personal: gäller även våld i nära relation och sexuella trakasserier #Metoo.	Uppdrag pågående <i>Övergripande:</i> Umeå kommun har under lång tid arbetat med jämställdhetsfrågor på ett strategiskt och banbrytande sätt. Arbetet har bedrivits både genom jämställdhetsintegrering och med särskilda satsningar för att synliggöra och problematisera, omformulera problembeskrivningar och bredda analysen – allt med ambitionen att skapa ett jämställt Umeå där alla har samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utbildningsfilmer har tagits fram för att höja kunskapen hos chefer och medarbetare. Kampanjen brydig.nu som är ett samarbete mellan Umeå kommun, Länsstyrelsen i Västerbotten, Region Västerbotten, Skellefteå kommun, Centrum mot våld Umeå och Centrum mot våld Skellefteå. Kampanjen uppmanar till engagemang, öppnar för dialog och visar att det går att göra skillnad genom att agera vid tidiga tecken på kontroll och hot. Mäns våld mot kvinnor - Umeå kommun (umea.se)

	Arbetsgivarfrågan och kopplingen till våld: Umeå kommun har påbörjat ett arbetat på temat våld i medarbetares nära relation. Att utsättas för våld i en nära relation kan få stora konsekvenser för medarbetarens arbetsförmåga, hälsa och hela livssituation. Umeå kommuns HR-avdelning har byggt upp en intranät sida med vägledning och stöd till chefer och medarbetare om de misstänker att en medarbetare utsätts för fysisk, psykisk eller annan typ av våld. Att chefer ska börja ställa frågan om våldsutsatthet i samband med medarbetarens RUS samtal. Olika aktiviteter såsom frukostseminarier och kompetenshöjning för chefer kommer att erbjudas av personalavdelningen. Våld i medarbetares nära relationer - Intranät Umeå kommun (umea.se)
Intern samverkan inom skolan Skapa en modell för att möjliggöra spridning av goda exempel kring mobbing, genus, #Metoo med mera.	Uppdrag påbörjat Påbörjat dialog med förskola/ skola kring vilka behov och insatser inom det våldspreventiva området som verksamheterna vill prioritera och utveckla. Planerade aktiviteter och utbildningsinsatser under 2023.

Nulägesanalys av cirkulär ekonomi

Bakgrund - Vad har vi?

I den strategiska planen står att Umeå ska vara en föregångare inom cirkulär ekonomi. Detta föranledde att OECD 2019 analyserade Umeå i sitt program för Cirkulär ekonomi i städer och regioner. Rapporten publicerades 2020 och gav 18 rekommendationer till Umeå kommun för vidare arbete. Sedan dess omfattas området av programmet för Klimatneutrala Umeå. Däremot framgår inte några prioriterade områden eller uppsatta mål för arbetet.

Under 2024 inleddes en dialog med EIB – Europeiska Investeringsbanken kopplat till deras Circular Advisory program. Ett arbete har påbörjats med syfte att samla upp befintliga processer och identifiera luckor i Umeå kommuns arbete med cirkulär ekonomi. Arbetet sker i nära dialog och samarbete mellan UKF, Umeå Energi, AB Bostaden, Vakin, Tekniska nämnden (Fastighet), Miljö och hälsoskyddsnämnden och Kommunstyrelsen (Strategisk utveckling och Näringsliv).

Under 2024 inleddes också arbetet med att ta fram en Träbyggnadspolicy. Frågan engagerade remissinstanser som välkomnade ett styrdokument för byggande men den övervägande delen föreslog ett fokus på cirkularitet, hållbarhet och klimatpåverkan framför materialslag. Samtidigt sker arbete inom kommunkoncernen inom urban industriell symbios, cirkulärt byggande, cirkulär masshantering och återbruk. En av de beslutade åtgärderna för att uppnå kommunens miljömål är en strategi för cirkulärt byggande. Sammantaget sker många insatser, men utan överbyggande koordinering och riktning.

Befintlig styrning

Befintlig styrning sker genom

- Avfallsplan
- Program för Klimatneutrala Umeå
- Miljömålen
- Energiplan

Bedömning

Den befintliga styrningen är svag och detta påverkar dels övergripande samordning, dels möjligheten att söka och beviljas externa medel från EU. I fallet med extern finansiering från EU är en policy för cirkulär ekonomi ofta ett krav för att kunna söka.

Det saknas också styrning i fallet hantering av återbruk vilket medför att bördan faller på den enskilde avdelningschefen eller medarbetaren.

Omvärldsbevakning

På EU-nivå kommer signaler om Critical Raw Materials Act under 2025 och Circular economy Act under 2026. I båda exemplen väntas ett fokus på att stärka lokala värdekedjor. För Umeå och norra Sverige betyder detta att kommunen behöver vara redo för arbetet som kan innebära stora möjligheter till finansiering. För att säkra finansiering och vår egen koordinering behövs ett samlat styrdokument för området.

Det sker också en förflyttning på EU-nivå från Green deal till Clean Industrial Act som i korthet innebär ett ökat fokus på att gifta samman industri och klimat. Här ligger Umeå bra till, som har satsningar igång eller under uppstart;

- Utveckling av Urban Industriell Symbios på Umeå Eco Industrial Park
- Byggåterbruket i samarbete med ABC Umeå ekonomisk förening
- Befintligt samarbete mellan Returbutiken och VAKIN
- Uppstart av internt återbruk inom Teknik- och fastighetsförvaltningen

Finansieringsmöjligheter finns från nationella myndigheter men står inte i paritet med finansieringen från EU-nivå. Många andra svenska och europeiska städer stärker sig inom området i syfte att minska co2-utsläpp, attrahera intressanta etableringar och säkra finansiering. Inom näringslivet finns också intressen från exempelvis Svenskt Näringsliv, Circular Sweden och Cradlenet.

Intressenter

Frågan berör Umeå kommuns arbete med klimatomställning, innovationsekosystem, bostadsbyggande, etableringar och det löpande arbetet inom förvaltningarna. I första hand bör tjänstepersoner från Stadsledningskontoret, Tekniska nämnden, Gymnasie- och Vuxenutbildningsnämnden, Miljö- och Hälso- och skyddsnämnden Byggnadsnämnden samt AB Bostaden, Vakinn och Umeå Energi involveras.

Dialog sker idag med andra städer; framför allt Stockholm, Uppsala, Malmö, Helsingborg och Göteborg men även våra samarbetsstäder inom Thrivning Northern Cities (Sundsvall, Örnsköldsvik, Östersund och Luleå). Näringslivet är en viktig drivkraft och kunskapskälla där dialog kan ske exempelvis genom Klimatfärdplanen och Nätverket för hållbart byggande och förvaltande samt i samverkan med våra inkubatorer.

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?

Ett samlande styrdokument som befäster områdets vikt, som sätter ramar för ökad samordning och kunskapsutbyte samt pekar ut huvudsakliga områden för fortsatt arbete.

Vi behöver ändra beteende och arbetssätt som leder oss till att välja cirkulära lösningar framför traditionella val. Detta är ett arbete som tar tid och som kommer utmana våra vanor. Kunskap och idéer finns i delar av kommunorganisationen men för att styrdokumentet ska få genomslag kommer särskilda insatser att krävas i form av exempelvis utbildning. Här kan vi lära av andra städer som kommit längre i arbetet.

Resurser

Arbetet kräver framför allt personella resurser för processledning och från de olika förvaltningarna och bolagen. Medel kan behövas externt för att genomföra exempelvis analyser och studieresor men merparten av dessa kostnader bör kunna tas inom ordinarie budget och externt finansierade projekt.

Beredning

För arbetet skapas en arbetsgrupp med tjänstepersoner från Näringsliv, MEX, Strategisk utveckling, Teknik och Fastighet, Stadsbyggnad, Utbildning, UKF, Umeå energi, INAB, Vakin och AB Bostaden. Näringslivsrepresentanter bjuds till samverkan under processens gång.

Sammanfattning

Med nulägesanalysen som underlag föreslås att:

- Ett styrdokument som sätter ramar för ökad samordning samt pekar ut huvudsakliga principer för fortsatt arbete med cirkulär ekonomi tas fram

Handläggare:

Liv Öberg

Nulägesanalys för utbyggnadsplan

Bakgrund - Vad har vi?

Ett arbete med att ta fram en ny projektmodell för exploateringsprojekt på kommunal mark pågår med syfte att öka fokus på framdriften och genomförbarhet i projekten. I arbetet med den nya modellen har det identifierats behov av en utbyggnadsplan för Umeå kommun.

Befintlig styrning

Den befintliga styrningen ligger idag i översiktsplanens utvecklingsområden, tillväxtmål och utvecklingsstrategier. Ett samlat dokument där en prioriterad och fastställd utbyggnadsordning för nya bostäder, verksamheter samt infrastrukturprojekt saknas idag.

En prognos för bostadsbyggande tas fram varje år, vilken är en samlad bild av det faktiska byggandet och är en del av kommunens bostadsförsörjningsprogram. Den redovisar endast bostadsprojekt, både privata och kommunala.

Även en prognos för verksamhetsmark tas fram. Den syftar till att redovisa tillgängligheten av olika typer av kommunal verksamhetsmark över tid.

Prioritering för handläggning av inkomna detaljplaneärenden görs i dagsläget två gånger per år. Kommunen har en av Byggnadsnämnden beslutad prioriteringsordning för detaljplaner baserad på åtta olika kategorier samt en fastställd resursfördelning dem emellan.

Utbyggnadsordningen för kommunala infrastrukturprojekt redovisas i Tekniska nämndens investeringsbudget. De kommunala bolagens satsningar fastställs i respektive bolags investeringsbudget. Exploateringsprojekten redovisas i Mark och exploaterings ekonomiska plan.

Kommunfullmäktige fastställde i december 2024 nya *Riktlinjer för God ekonomisk hushållning i Umeå kommun*¹. Riktlinjen innefattar principer/förhållningsätt som enligt kommunfullmäktiges beslut ska beaktas i kommunens planerings- och budgetprocess, integreras i fysisk och verksamhetsmässig planering, i kommunens övriga finansiella och ekonomiska styrning samt i intern kontroll, uppsiktsplikt och ägarstyrning. I och med att

¹ Riktlinje för God ekonomisk hushållning KF 2024-12-16 §220

riktlinjen är antagen i relativ närtid (dec 2024) är den ännu ej integrerad/implementerad i kommunens fysiska planering.

Bedömning

Den befintliga styrningen kan förbättras och stärkas genom att ett gemensamt styrdokument, en utbyggnadsplan, tydliggör vilka projekt och satsningar som ska prioriteras, vilka beroenden som finns och hur dessa kuggar i varandra. För att uppnå kommunens uppsatta tillväxtmål behöver framdrift och effektiva processer vässas.

De förhållningsätt/principer som Kommunfullmäktige fastställt i riktlinje för God ekonomisk hushållning ska i enlighet med kommunfullmäktiges beslut även integreras i den fysiska planeringen.

Omvärldsbevakning

Halmstads kommun har tagit fram en utbyggnadsplan som behandlar utbyggnad fram till år 2050 och som har till syfte att *”samordna utbyggnaden av bostäder, teknisk infrastruktur, lokalförsörjning och den fysiska miljön som möjliggör för fler arbetstillfällen såsom verksamhetsmark, kontor och turismutveckling”*. Deras utbyggnadsplan tar sin utgångspunkt i kommunens översiktsplan och redovisas i ett PDF-dokument samt i en digital karttjänst.

Halmstads utbyggnadsplan är etappindeldad i 5-årsperioder, så att projekt som har beroenden av varandra samordnas. Utbyggnadsplanen är vägledande då kommunen ger planbesked och planuppdrag i enlighet med *”Kommunstyrelsens plan för urval och prioritering av detaljplaner”*.

Även Lunds kommun har en utbyggnadsplan. Grundtanken med deras Utbyggnadsplan 2030 är att *”underlätta och möjliggöra en effektiv och väl sammanhållen samhällsbyggnadsprocess, på både kort och lite längre sikt. Planen är ett komplement till översiktsplanen och ett stöd i strategiska avvägningar, prioriteringar och beslut med sikte mot det byggda Lund 2030. Utbyggnad bortom 2030 vägleds fortsatt av gällande översiktsplan.*

Utbyggnadsplanen är ett planeringsunderlag som är tänkt att användas aktivt för prioritering och beslut i det löpande strategiska och operativa arbetet. Framför allt med avseende på planläggning av framtida mark för bostäder och verksamheter, men också för principiella beslut kring utbyggnad på lite längre sikt. Prioritering och beslut om utbyggnadsprojekt som frångår utbyggnadsplanen kan ge effekter på annan planering. Sådana prioriteringar bör därför särskilt motiveras och konsekvensbedömas”.

Norrköpings kommun står inför framtagande av en utbyggnadsplan. Under arbetets gång är tanken att ha en löpande dialog med dem för att utbyta erfarenheter samt lära och hjälpa varandra.

Intressenter

I huvudsak berörs verksamheter inom kommunen såsom Kommunstyrelsen (Mark och exploatering samt Ekonomi & styrning), Byggnadsnämnden (Detaljplanering), Tekniska nämnden (Gator och parker och Fastighet) men också de kommunala bolagen; Umeå Energi, Vakin och Inab. Även privata fastighetsutvecklare samt fastighetsägare vars mark som pekats ut som utvecklings- och bebyggelseområden i kommunens översiktsplan berörs av utbyggnadsplanen.

Dialog med olika intressenter och kommunens medborgare kan komma att ske under framtagandet av utbyggnadsplanen. En intressentanalys och kommunikationsplan bör tas fram.

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?

Syftet med utbyggnadsplanen är att konkretisera genomförandet av kommunens översiktsplan och underlätta samordning av exploateringsprojekt och strategiska satsningar inom kommunkoncernen. Översiktsplanen svarar på var och hur kommunen ska utvecklas och växa, utbyggnadsplanen ska i stället svara på när, d.v.s. i vilken ordning planering och utbyggnad ska ske. I utbyggnadsplanen möter översiktsplanens intentioner behovet av bostäder, mark för verksamheter, kommunal service, strategiska satsningar såsom infrastrukturåtgärder med mera. Syftet är att rikta planeringsinsatserna, prioritera mellan olika investeringar samt skapa förståelse för helheten.

En väsentlig utgångspunkt är de utvecklingsområden, tillväxtmål och utvecklingsstrategier som beskrivs i Umeå kommuns översiktsplan. Prognos- och analysunderlag samt identifierade behov ska styra prioriteringen i utbyggnadsplanen, liksom kommunens och de kommunala bolagens relevanta planerings- och styrdokument. Projekt som bedöms ha förutsättningar att genomföras, som ger stor nytta samt innebär samordningsvinster ska prioriteras.

En annan väsentlig utgångspunkt för arbetet är Kommunfullmäktiges riktlinje för god ekonomisk hushållning samt kommunens finansiella mål. Ekonomiska konsekvenser och effekter på lång och kort sikt ska synliggöras och vid gynnande beslut införlivas i kommunens och berörda verksamheters investeringsplaner enligt ordinarie budgetprocess.

Genom att föreslå när i tid olika utbyggnadsområden ska komma till stånd och därmed när olika projekt är lämpliga att starta i gång ska utbyggnadsplanen underlätta kommunens resursplanering, budgetprocess samt skapa långsiktighet och möjlighet till samordningsvinster. Eftersom samhällsbyggnadsprocessen sker i samverkan mellan flera olika parter, både verksamheter inom kommunen, kommunala bolag, privata fastighetsutvecklare, markägare, statliga och regionala aktörer m.fl. ska utbyggnadsplanen också ge tydlighet och transparens angående vilken prioriteringsordning som ska gälla mellan olika projekt.

Resurser

En arbetsgrupp har utsetts för att framställa utbyggnadsplanen. Arbetsgruppen består av representanter från:

- SLK - Mark och exploatering (projektledare)
- ToFF - Gator och parker, Projektering och byggande
- Stadsbyggnad - Detaljplanering
- ToFF Fastighet, Förvaltning
- SLK - Strategisk utveckling, Statistik
- SLK - Ekonomi & Styrning

Respektive verksamhet står för sin egen arbetstid.

Beredning

Beredning av förslag till utbyggnadsplan ska ske inom kommunstyrelsens planeringsutskott (fysisk planering) och kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott (ekonomisk planering). Förslag ska tillställas kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Med nulägesanalysen som underlag föreslås kommunstyrelsen besluta:

- Att ge Stadsledningskontoret – Mex i uppdrag att ta fram förslag till utbyggnadsplan för Umeå kommun i samråd med övriga intressenter.
- att ge Stadsledningskontoret – Ekonomi och styrning i uppdrag att ta fram beskrivning av hur utbyggnadsplanen integreras i kommunens planeringsprocess (budget- och investeringar).

Handläggare

Sarah Lundgren och Anna Löfqvist, Mark och exploatering

Dan Gideonsson, Ekonomi & Styrning